

શ્રી પ્રગાટ પુરુષોત્તમ (સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય) - બાદરણા-બાકરોલ સંસ્થાના
સમર્પણ શ્રી પ્રગાટ પુરુષોત્તમ સત્ત્વાંગ મંડળાનું ત્રિમાસિક મુખ્યપત્ર તથા
શ્રી ડાહાભાઈ મહારાજ મંદિર દ્રરટ, શ્રી બ્રહ્મપિલા પાઠ- બાકરોલ દ્વારા પ્રકારિત

શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશ

પ્રગાટ ઉપાસના

વર્ષ: ૩, અંક: ૧, નવેમ્બર, ડીસેમ્બર ૨૦૧૩, જાન્યુઆરી ૨૦૧૪

અક્ષરાતીત શ્રી પ્રગાટ પુરુષોત્તમ ભગવાન - શ્રી બાકરોલ ધામ

તા. ૭-૮-૨૦૧૩ થી તા. ૨૨-૮-૨૦૧૩ સુધી બાકરોલ મંદિરમાં ઉજવાયેલ ભવ્ય હિંડોળા ઉત્સવ

॥ પ્રગટ શ્રી ડાહ્યાભાઈ મહારાજ ॥

શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશ

પ્રગટ ઉપાસના

વર્ષ : ૦૩, અંક : ૦૧

નવેમ્બર, ડિસેમ્બર ૨૦૧૩, જાન્યુઆરી ૨૦૧૪

સંવત : ૨૦૭૦

તંત્રી : શ્રી ડાહ્યાભાઈ મહારાજ મંદિર ટ્રસ્ટ

લયાજમ :

વાર્ષિક : ૧૦૦/-

ધૂટક અંક : ૨૫/-

મુખ્ય પત્ર વ્યવહાર માટે સંપર્ક :

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ મંદિર

શ્રી પુરુષોત્તમ નિવાસ (ટાવર)

મુ.પો. બાકરોલ, તા.જી. આણંદ.

પિન : ૩૮૮ ૩૧૫

ફોન : (૦૨૬૯૨) ૨૩૮૧૭૩

મોબાઇલ : ૯૪૨૭૦ ૬૩૨૭૧

Website : www.pragatpurushottam.org

email : pragatpurushottambakrol@yahoo.co.in

વ્યવહારમાં ભજન થાય તો કરું, પણ ભજનમાં વ્યવહાર ના થાય એવું સ્વતંત્ર થરું જોઈએ. (૧)

પ્રગટ જ્ઞાન

અહંકૃપ થાય ત્યારે જ દોષ જાય,

ચ્યાં ભુધી દોષ રહે;

કેટલાક જ્ઞાને, કેટલાક ભુખે કરીને

એમ દુઃખ રહે પણ જાય નાહિ.

પ્રગટ ભજન

હે મહારાજા.. મહે કરીને આપો મૂર્તિ તમારી..

જીજું તમારું ગમતું દેજો, પ્રસન્ન ચંદ ગિરધારી રે..

તમ વિના મને ગમતું નથી, જુદુ જગને જાણું રે.. હે મહારાજા..

ધ્યાન ભજન કરીને તમારું, ખાંડ મુખડા માણું રે.. હે મહારાજા..

શા માટે પ્રભુ વાર દગ્ગાડો, મૂર્તિ આપી દોને રે.. હે મહારાજા..

પાગ જગાવી હે મહારાજા, ખાંડ હૃદ્યે રહોને રે.. હે મહારાજા..

વહેલી મોડી દુપા કર્વી પડશે, મોહન મનમાં જાણો રે.. હે મહારાજા..

સંત દીર્જિન ચપા અધીરા, વાલભ ઉરમાં આણો રે.. હે મહારાજા..

તમે મધ્યા ને સાધન સહુ પુરા, જ્ય પુરુષોત્તમ સમર્પીયે રે.. હે મહારાજા..

દલ્યાણ મારું ચંદ રહ્યું છે, મૂર્તિની ઈંચા કરીએ રે.. હે મહારાજા..

ધીરજતા નથી રહેતી શામળિયા, સંત ચથા છે અધીરા રે.. હે મહારાજા..

પ્રસન્ન ચાવો ને હે પરમેશ્વર, નેચદાસના પારા રે.. હે મહારાજા..

(અનુષ્ટાપ)

અક્ષરાત્મા પરીબ્રહ્મ, પુરણ પુરુષોત્તમ; વિનવું હાથ જોડીને, સહાય કરજો સદા.

શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશનું લવાજ્ઞ ભરવાનાં ડેકાણાં

- (૧) ભાદરણ - શ્રી પુરુષોત્તમ નારાયણ મંદિર, ડે. લક્ષ્મીકૂર્દી, મું.પો. ભાદરણ, તા.જી. આણંદ, પિન : ૩૮૮ ૫૩૦, ફોન : (૦૨૬૯૬) ૨૮૮૩૧૩
- (૨) બાકરોલ - શ્રી પ્રગાટ પુરુષોત્તમ મંદિર, “બ્રહ્મવિધા પીઠ”, શ્રી પુરુષોત્તમ નિવાસ, (ટાવર), મું.પો. બાકરોલ, તા.જી. આણંદ, પિન : ૩૮૮ ૩૧૫, ફોન : (૦૨૬૯૨) ૨૩૮૧૭૩, મોબાઇલ : ૯૪૨૭૦ ૬૩૨૭૧
- (૩) અમદાવાદ - શ્રી પ્રગાટ પુરુષોત્તમ મંદિર, “અક્ષર ભુવન”, છોટાલાલની ધર્મશાળા સામે, શાહપુર દરવાજા બહાર, અમદાવાદ. પિન : ૩૮૦ ૦૦૪, ફોન : (૦૭૯) ૨૫૬૦૦૩૦૭

શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશ ત્રિમાસિકના લેખકોને સૂચના :

૧. ભાદરણ - બાકરોલ સંસ્થાની ભક્તિ વધારતા, જીવનલક્ષી તથા સંપ્રદાયમાં ઉપાસના દઢ કરતા લેખો સ્વીકારવામાં આવશે.
૨. કોઈપણ જાતના વ્યક્તિગત આક્ષેપો - નિંદા કે ટીકાવાળા કે કોઈપણ ધર્મ બાબત ટીકા કરતા લેખો લેવામાં આવશે નહિ.
૩. આપે મોકલાવેલ લખાણ સંપ્રદાયના માન્ય શાસ્ત્રોના સિદ્ધાંતો તથા તેનો સંદર્ભ મૂળ લખાણ અનુસાર હોવો જોઈએ તેમજ લખાણની સંપૂર્ણ જવાબદારી જે તે લેખક/સંકલનકર્તાની રહેશે.
૪. ત્રિમાસિકમાં મોકલવા માટેના લેખો સ્વર્ચ અને કાગળની એક બાજુએ શાહીથી શ્રી પ્રગાટ પુરુષોત્તમ મંદિર - બાકરોલ ખાતે જ લખી મોકલવા અથવા email કરવા.
૫. લેખો સુધારવા, વધારવાનો હક્ક તંત્રી મંડળને રહેશે. પ્રકાશિત નહિ થયેલા લેખો પાછા મોકલવામાં આવશે નહિ.

શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશ વાંચકોને અનુરોધ

૧. દર ત્રીજે મહિને ગીજુ તારીખે અંક પ્રસિદ્ધ થશે.
૨. અંક ન મળે તો મુખ્ય પત્ર વ્યવહાર માટેનાં સરનામે પત્ર લખવો.
૩. નવેમ્બર થી ઓક્ટોબર સુધીનું લવાજ્ઞ વર્ષ ગણાય છે.
૪. ગમે તે મહિનાથી લવાજ્ઞ સ્વીકારાય છે, પરંતુ અંકો નવેમ્બર થી ઓક્ટોબર સુધીના લેવાના રહેશે.
૫. અંકો મોકલવાની જે વ્યવસ્થા સંસ્થા કરે તે માન્ય રાખવાની રહેશે.

આ ત્રિમાસિકનો કેવળ નિર્મણ હેતુ શ્રી પ્રગાટ પુરુષોત્તમ (સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય) - ભાદરણ - બાકરોલ સંસ્થાના સિદ્ધાંત, જ્ઞાન તથા વિશેષે અક્ષરાતીત પ્રગાટ પુરુષોત્તમ શ્રી ડાહ્યાભાઈ મહારાજ, ભાદરણ સંસ્થાના આધ સ્થાપકશ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન તથા શ્રી નારાયણ મુનિ ભગવાનનું પ્રગટનું જ્ઞાન પ્રસારવાનો તેમજ હરિભક્તને ઉપાસના મક્કમ રહે અને તેઓશ્રીની જ ભક્તિમાં દિન-પ્રતિદિન આગળ વધાય અને પ્રગાટ પ્રભુશ્રીના જ્ઞાનનો શ્રવણ, મનન, નિર્દિષ્યાસ કરીને આખેરે તેમનો સાક્ષાત્કાર થાય તે જ છે. સઘણાં દાનોમાં વિધાદાન અને વિધાદાનોમાં બ્રહ્મવિધા દાન શ્રેષ્ઠ છે. તો સદર નિયમિત પ્રકાશિત થતા ત્રિમાસિકમાં આપનો વિચાર, અભિપ્રાય, પ્રેરણા, પરચા, સૂચના, જ્ઞાન, વિજ્ઞાન અને અનુભવનું જ્ઞાન જે કંઈ બને તે જરૂર મોકલી આપવા કૃપા કરશો. વળી, આપના દ્વારે સારા માઠ પ્રસંગે ત્રિમાસિકને જરૂર ચાદ કરશો. એ જ વિનંતી છે.

તંત્રી મંડળ
શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશ

દેવનું દેવુ કરવું તે હજાર જગ્યામાંથી દેવું ઉલ્લં થાય.

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	લેખની વિગત	લેખક/સંકલનકર્તા નું નામ	પાન નંબર
૧.	શ્રી પુરુષોત્તમ લીલાસાગર તરંગ: ૧૫-૧૯ નું વિશ્લેષણ	શ્રી રમેશભાઈ શંકરલાલ પટેલ	૪-૬
૨.	શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ (સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય) - બાકરોલ સંસ્થાની સર્વોપરી વિરોધતાઓ અંતર્ગત-દ્યાન, ધારણા અને સમાધિરૂપ ચમત્કાર વિશે. લેખાંક: ૫	શ્રી અંબુભાઈ કાગુભાઈ રાઠવા	૭-૧૨
૩.	શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાનનો એક હેતુ - શુદ્ધ એકાંતિક ધર્મ પાળવો અને પ્રવર્તાવો અંતર્ગત - ધર્મ. લેખાંક: ૬	શ્રી નવિનભાઈ કનુભાઈ રાઠવા	૧૩-૧૯
૪.	સુખ-દુઃખ વિશે ચિંતન લેખાંક: ૨	શ્રી પ્રવિષાભાઈ ચંદુભાઈ રાઠવા	૨૦-૨૫
૫.	નવધા ભક્તિ અંતર્ગત શ્રવણ, કીર્તન અને સ્મરણ ભક્તિનો મહિમા. લેખાંક: ૧	શ્રીમતી સીતાબેન મુકુંદભાઈ રાઠવા	૨૫-૨૭
૬.	ઇધર્યા વિશે ચિંતન	શ્રી વિક્રમભાઈ વિરસીંગભાઈ રાઠવા	૨૮-૨૯
૭.	શ્રી ડાયાભાઈ મહારાજનું પ્રાગટ્ય-ટૂંકનોંધ	ચિ. ભૂમિકા વિક્રમસિંહ રાઠવા	૩૦
૮.	આપણા ધરને એક ધામ બનાવીએ.	શ્રી ભગવાનભાઈ છગનલાલ પ્રજાપતિ	૩૧
૯.	શ્રી પ્રગટ ભગવાનના પરચા	શ્રીમતી પ્રવિષાબેન કનુભાઈ પટેલ	૩૨

**શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશ વ્રિ-માસીડના ગ્રાહક બનો અને બનાવો
આ અંક સાથે નવા વર્ષનું લવાજમ રૂ. ૧૦૦/- ભરી
દિવ્ય આધ્યાત્મિક લેખોના સહભાગી બનશો.**

નવા વર્ષનું કેલેન્ડર અવશ્ય ખરીદો. કિંમત રૂ. ૨૦/-

પ્રાપ્તિ સ્થાન : શ્રી પ્રગટ બુક સ્ટોર, બાકરોલ

વર્ષ-૨૦૧૪ના મુખ્ય ઉત્સવો, સમૈયા, ભજનો, તિથીઓ, લગ્ન મુહૂર્તો,
વાસ્તુ-કળશના મુહૂર્તો, જાહેર રજાઓ, ચંદ્ર રાશિ, આધ્યાત્મિક જ્ઞાન વગેરેથી સંવધિત...

જિંદને ધ્યાન, ભજન, કથા, કીર્તનરૂપી ગોળી મારી કાઢવી.

શ્રી પુરુષોત્તમ લીલાસાગર તરંગ-૧૫-૧૬ નું વિશ્લેષણ

લેખક :- રમેશભાઈ શંકરલાલ પેટેલ (અમદાવાદ)

અગાઉના અંક શ્રી પુરુષોત્તમ પ્રકાશમાં શ્રી પુરુષોત્તમ લીલા સાગર તરંગ ૧૩ તથા ૧૪નું શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાનની જ્ઞાન વાર્તા તથા વિચરણ-લીલા વિગેરેનું વર્ણન સાંભળી આપણાને અતિ-અનહં આનંદ થયો. આ બન્ને તરંગોમાં શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાને ભક્તિ માર્ગમાં ઝડપથી આગળ વધવા માટે ભારે જ્ઞાન કરેલ છે. એ રસ્તે આપણે ધગશ રાખીને આગળ વધવા પ્રયત્ન કરીયે તો તેમાં ભગવાનનો અતિશય રજુખો થશે. હવે પછી આપણે તરંગ-૧૫ નું ભગવાને આપેલ બુદ્ધિ પ્રમાણે વિશ્લેષણ કરીયે.

તરંગ-૧૫

તોઢક છંડ

હે હરિભક્તો તમે દ્યાન રાખીને સાંભળજો શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાને જે જે પરચા પૂર્યા છે તેને મનમાં સંભારી રાખશો તો તમારા ભવ રોગ જશો અને બહુ જ સુખી થશો. આ વાર્તા સાંભળીને તમારું મન ઠરી જશો. સ્થિરતા તરફ આગળ વધશો.

(વણાકારો-રાગ)

શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાનને શ્રી પ્રાગાજુ મહારાજે આપેલ પુરુષોત્તમપણું ઉધારું કર્યું. ત્યારે જે જે ભક્ત ભગવાનના સંબંધમાં આવ્યા તેનું કલ્યાણ થઈ ગયું. પરંતુ જેને પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાનની ઓળખાણ થઈ અને ગુણ લીધો કે આ ભગવાન ખરા કલ્યાણના કરનારા છે. તેમનો મહિમા કળ્યામાં આવે તેવો નથી. તથા ભજન દ્યાન અને દાનના દેનારા ભગવાન છે. આવો મહિમા જેને સમજ્યામાં આવ્યો ત્યારે જે જે ગામભાં ભગવાનના પગલાં પડ્યા અને ઓળખાણ પડીને ગુણ લીધો તે તમામનું અતિશય કલ્યાણ થઈ ગયું.

પીજ ગામભાં મૂળજીભાઈ કે જે પુરુષોત્તમ ભગવાન સાથેના ભક્ત હતા અને પ્રાગાજુ ભગતના શિષ્ય હતા. તેમને પણ શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાનની

ઓળખાણ થઈ ત્યારે શ્રી ભગવાનને પીજ ગામભાં તેમના ઘેર તેડાવ્યા અને ભગવાને જે જે લીલા કરી તથા પરચા પૂર્યા તેનું વર્ણન અહીં કરેલ છે. જે સમયે ભગવાન પીજ ગામભાં પદ્ધાર્યા તેની ખબર ગામભાં પડી ત્યારે ગામના લોકોના ટોળાં ભગવાનનાં દર્શન માટે ઉમટી પડ્યાં હતાં. પરગામના લોકો આવીને બેસ્યા અને જમવાનું બનાવતા ત્યારે અનાજ બીલકુલ ખૂટટું જ નહીં. કોડીમાંથી અનાજ ઓછું થતું જ નહોતું. તે સમયે લાઈટો - ઇલેક્ટ્રીક બટીઓ હતી નહીં. તેથી તેલના કોડીયામાં મોટા ભડકે બજતાં તો પણ તેલ ખૂટટું ન હતું. અને આખી રાત તેલ પુર્યા વિના કોડીયા સળગતાં હતા.

તે સમયે શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાને સમાધી પ્રકરણ ચલાવ્યું હતું. કોઈક ભક્તને સમાધી થાય ત્યારે ગૌલોક-વૈકુંઠ વિગેરે ભગવાનના ધામના દર્શન કરાવતા ફરી સમાધીમાંથી બેઠા થયેલ ભક્ત જે ધામના દર્શન થયેલ તે વિગતવાર વર્ણન કરતાં. તે સમયે એક ભક્તને સમાધિ થયેલ તે સદાચે પડ્યો રહેતો હતો તેને મહારાજે તાર માસ્તર બનાવ્યો હતો. આવા કલ્યાણના કરનારા ભગવાન તે સમયે ભૂત ભવિષ્ય અને વર્તમાન કાળનું બધું જ અગાઉથી કહી બતાવતા. તથા જે પ્રેરણ પૂછે તેના યથાર્થ જવાબો આપતા. કંઈક લોકોને ભૂત વળગાટ હતો તે પણ દૂર કર્યો. જે કલ્યાણનું તુત ચલાવતા હતા તે બધાને પણ ભગવાને વશ કર્યા. એક મંદિરના મહંત વાધજી જ્યારે ભગવાનને ઠપકો દેવા આવ્યો ત્યારે ભગવાનનો વળગાટ વળખ્યો અને ત્રણ દિવસ સુધી ભગવાનની મૂરતી દેખાએ તેથી ભગવાનને નખ્યો ત્યારે વળગાટ છૂટયો. અને વારંવાર ભગવાનની સ્તુતિ કરી ત્યારે મૂરતી દેખાતી બંધ થઈ.

ધોળ

ઉપર મુજબ પીજ ગામભાં શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાને પરચા

4

જ્ઞાન જે જ્ઞાન તે અને વિજ્ઞાન જે અનુભવ અને અનુભવ થઈને જે સમજાય તે વિજ્ઞાનનું જ્ઞાન.

પૂર્યા તેવા તથા તેનાથી અધિક પરચા વસો ગામે પૂર્યા. તે સમયમાં પ્લેગનો રોગ સખત ફાટી નીકળ્યો હતો. ભક્તો વસો ગામમાં મહારાજને તેડી આવ્યા અને પ્લેગના રોગીઓને ભરણ પથારીએથી બેઠા કર્યા હતા. ભાદરણ ગામ જ્યારે જમાડચું ત્યારે મહારાજે અપરંપાર લીલા કરી હતી. થોંકું જ સીધું હોવા છતાં આખું ભાદરણ ગામ જમયું છતાંથી રસોઈ વધી. ગણાપત નામે બ્રાહ્મણો હતો તેને પાંત્રીસ શેર લોટનો શીરો બનાવી બ્રાહ્મણો જમાડચા. બીજે તો બાર મણ લોટ પણ ઓછો પડે પણ ભગવાને અહી માત્ર પાંત્રીસ શેર લોટમાંથી શીરો કરી જમાડચા છતાં રસોઈ ખૂટી નહીં ઉલટી વધી તેવી ભગવાને લીલા કરી. તે સમે ગણાપત બ્રાહ્મણો કરેલ વાત પોતો પોતાના મુખે કહેલ આ વાત છે.

શંકરભાઈએ જ્યારે તપ કર્યું ત્યારે ચમત્કાર થયો. ત્યારે ભગવાન તથા ભક્તો દેખાતા અદશ્ય થઈ ગયા, જે ભક્તો બેસીને ભજન કરતા હતા તે બધાં અચાનક અદશ્ય થઈ ગયા તે સમયે નિકિયાદના ઝવેરભાઈની દૂર દર્જિ થઈ અને વૃત્તિ અમદાવાદમાં ગઈ. અને સર્વેનાં દર્શન થયાં. એક સમયે તેઓ દ્યાનમાં બેઠા હતા ત્યારે અને શ્રી પ્રાગજી ભગવાનનો સંકલ્પ કર્યો ત્યાં તો તરત જ શ્રી પ્રાગજી ભગવાન ત્યાં આવ્યા અને દર્શન કરીને બધાના મન હરખાયા. આવા અનેક પરચાં ભાદરણ ગામમાં થયા. તે સમયે દિવાળીને સમાધિ થઈ ત્યારે માત્ર અડધા કલાકમાંજ પાંત્રીસ શેર ઘઉં ઘંટીએ દળી કાઢાયા. એક સમયે તાવમાં વીસ જણાં પટકાયા હતા. ત્યારે મંગળભાઈને દયા આવી અને મહારાજને વાત કરી આ બધાનો તાવ મને આપો અને બધાને તાવથી છોડાવો ત્યારે બધાનો તાવ ઉતરી ગયો અને મંગળભાઈનું તાવ પ્રવેશ્યો. ત્યારે મંગળભાઈથી સહન થયું નહીં તેથી મહારાજને વિનંતી કરી કે તાવ સહન થતો નથી ત્યારે મંગળભાઈમાંથી તાવ નાઠો.

ઉપજાતિ

ઉપર મુજબ શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાને ઘણીજ લીલાઓ, ચરિત્રો કરેલ હોવા છતાં આતો અલ્પ જ લખ્યા છે. મહા સમુક્રણા જળના બિદું જેટલી જ લીલા-પરચા આ તો લખાયા પણ ખરેખર તો તેમાં મહિમા મોટો છે. જેનો પાર

આવે તેમ નથી. (તરંગ-૧૫ સમાપ્ત)

તરંગ -૧૫

પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાન ભાદરણવાળાએ સ્વામિનારાચણ સંપ્રદાયમાં પ્રગટ પુરુષોત્તમપણું ભાદરણમાં પોતાના નિવાસ સ્થાન ઉપરાંત ગુજરાતમાં જ્યાં જ્યાં અક્ષરના મુક્તો વસતા હતા, મુમુક્ષુજનો વસતા હતાં તે તે ગામમાં પ્રગટપણું બતાવ્યું છે. ત્યાંના મુક્ત મુમુક્ષુઓએ ભગવાનને આભંત્રેણા આપીને શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન તથા સાથે મુક્તમંડળનું દબદબાપૂર્વક આવકાર આપીને આગતા સ્વાગતા કરીને બારે મહાત્મ્ય સમજાયું છે. તે પૈકી તરંગ-૧૫ માં શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન લીલા ચરિત્ર જ્ઞાન દર્શાવ્યા છે. તે આ તરંગમાં રજુ કરતાં અતિ આનંદ થાય છે.

સામગ્રી

શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન ભાદરણાથી એક સમયે મહુધા ગામે ગયા હતા. ત્યાંના મુક્ત શ્રી દેવશંકરના ઘરે લીલા ચરિત્ર જ્ઞાન વિગેરેની જે વાણી કહી તેનું આ તરંગમાં કવિશ્રીએ વર્ણિન કરેલ છે.

ઢાળ

મહુધા ગામમાં દેવ શંકરના ઘરે શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન મેડા ઉપર સભા ભરીને બેઠા હતા. દેવશંકર તે વખતે ભાળજ ગામે ગયેલ હતાં. ત્યાંથી આવ્યાને મેડા ઉપર ચઢીને સભાના સ્થળે મુક્તોના દર્શન કર્યા પણ શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન ટેખાચા જ નહીં તેથી તેઓ મુક્તોના દર્શન કરીને નીચે બેઠા. થોડી વાર પછી મહારાજને બેઠેલા દેખ્યા. પછી ઉઠીને ભાવે ભગવાનને બેઠીયા અને મનમાં અતિશય આનંદ પામ્યા અને તેમના મનના સંશય હતા તે દૂર થયા. મહુધામાં દેવશંકરના ઘરે થયેલ સમૈયામાં હરિ ભક્તોએ પ્રસાદરૂપે જમ્યા તેમાં કોઈમાં દાણ થોડી હોવા છતાં ખૂટ્ટી જ ન હતી. વિગેરે જમવાની લીલાઓ પણ ભગવાને કરી હતી.

એક સમયે દેવશંકરના ઘરના બધા ભાદરણ મુકામે શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન પાસે આવેલ હતા. ઘરે સિપાઈ-રક્ષક મુકેલ હતો. ઘર બંધ હતું છતાં ભગવાન બારણાંના ઉલાખાના છીદ્રમાંથી ઘરમાં પ્રવેશ કરીને સિપાઈને દર્શન આપ્યા. પૂરા પાટીદાર વેશમાં ભગવાને

દર્શન આપ્યા. અને સિપાઈનું કલ્યાણ કર્યું. આવી અનેક લીલા-પરચાનું વર્ણન અહીં કવિશ્રીએ કરેલ છે. જે પોતે જાતે જોયેલ છે.

એક સમયે દેવ શંકરને મહારાજે કહ્યું તમારે અહીં આવવું નહીં આપણે ધામમાં ભેગા થઈશું. વીસ દિવસ વિત્યા પછી મહારાજ પોતે આપેલ વચન પ્રમાણે ધામમાં તેડી ગયા.

મગનલાલ કરીને એક મુક્તે કહ્યું મારે ચોથા દિવસે ધામમાં ચોક્કસ જવું ત્યારે તે પ્રમાણે જ ચોથા દિવસે મહારાજ ધામમાં તેડી ગયા.

વીણા ગામના જેઠાલાલે મહારાજને જમાડ્યા તેનું તરત જ રોકહું કરી આપ્યું. અને ચમત્કાર દેખાડ્યા. બાદરણ કરી ગયેલ ન હતા કે જોયેલું ન હોવા છીતાં બાદરણ ગામ આખું દેખાયું.

ભાઈ શંકર કરીને એક ભક્તે શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાને પાણી પીવા માટે આપ્યું તો મહારાજે આખું પાણીનું વાસણ ભરેલ હતું તે ખાલી કરી દીધું. આશ્રયકારી આ વાર્તા સાચી મનાશે તો તમે સંદપાત્ર છો તેવું કવિએ કહ્યું.

નડીયાદ ગામમાં પણ ઘણા પરચા થયા છે જે સાંભળણે તે ભવપાર ઉત્તરશે. જુવાભાઈ બારોટની પતની ભગવાનને ભેટી ત્યારે આ લોકનું ભાન ભૂલી અખંડ હરિનું ગુણગાન કરવા માંડી તથા છ માસ સુધી ખાન-પાન કર્યું નહીં તથા ઝાડો-પેશાબ વિગેરે બંધ થયા. તથા ભગવાનની પેઠે શાર્ટ પ્રમાણે પ્રશ્નના ઉત્તર આપવા માંડી.

એક વખતે નડીયાદમાં ભક્ત મંડળીને દુષ્ટોએ લાકડીઓ અને પણાણાનો માર માર્યો પરંતુ પ્રગટ ભગવાના પ્રતાપથી માર કૂલ સમાન જણાતો હતો.

પલાણા ગામ પણ પુરુષોત્તમ ભગવાનને અતિશાય પ્રિય ગામ શિરોમણી હતું. પલાણામાં પણ ભગવાને ઘણા પરચા-લીલા તથા જ્ઞાન કરેલ છે. ત્યાં પણ અનેક જનોને સમાધિ થતી તથા ભગવાનના ધામ દેખતા. અક્ષરધામ, ગૌલોક, વૈકુંઠ તથા બિંગિકાશ્રમ વિગેરે ધામ સમાધિમાં દેખતા. સમાધિમાંથી બહાર

નીકળી જે જે ધામમાં ભગવાન-મુક્તો દેખાયા હોય તેનું તે પોતે જ પોતાના મુજે ધામનું વર્ણન કરતો. આમ જે વાત અગમ હતી તે વાત ભગવાનની કૃપાથી સુગમ બની.

પલાણા ગામમાં કુલેર ભગત શિરોમણી હતા. તે છારે પુરુષોત્તમ ભગવાને પરચા આપ્યા. તેના અલોકિક આશ્ર્યનો કોઈ પાર ન હતો. સંવત ૧૯૫૩ની સાલે છોટા ભગતને સમાધિ થઈ અને બોલ્યો ખૂલ વરસાદ આવશે. તે પછીના વર્ષે બિલકુલ વરસાદ નહીં આવે તે પ્રમાણે બધું જ બન્યું. વળી એક વાર સંવત ૧૯૫૪માં માધ માસમાં છોટા ભગતને સમાધિ થઈ. સમાધિમાં તેમણે મહારાજ ને ભગત તથા પાંચ પાળા પાંચ સાધુ વિગેરેના દર્શન થયા અને કહ્યું કુલેરભાઈના પુત્રને અમે ધામમાં તેડી જાણું ત્રીજે દિવસે મહારાજ તે જ પ્રમાણે ધામમાં તેડી ગયા.

બીજુ વાત મહારાજે સાધી ગામમાં કરી હતી. સાધી ગામમાં ઘણા ભગત હતા. તે પૈકી રણાછોડ ભગતને મહારાજે તમારી જે ઇચ્છા હોય તે માંગવાનું કહ્યું ત્યારે રણાછોડ ભગતે તેમની અંધ માતાને ભગવાનના દર્શનની આશા હતી તે દર્શન કરાવવાની વિનંતી કરી. ત્યારે મહારાજે કહ્યું જરૂર મારા દર્શન થશે. કેમ કે તમારી માતા તે મારી માતા કહેવાય. તેઓ ટેહ છોડે ત્યારે મારે હાથે તેમની અંતીમ વિધિ કરવી છે. અંધ ડોશીને તે પછી દર્શન દીધાં. તથા ચાર દિવસમાં વચન પ્રમાણે અંત સમે પોતાના હાથે અંતીમ વિધી કરી અને વચન પાખ્યું.

મંજુભાસિંહાંશી

આમ ઉપરોક્ત તરંગ ૧૫ તથા ૧૬ માં શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાનના પરચા-લીલા-જ્ઞાનનો આપણે પૂરેપૂરો લાભ લીધો. શ્રી મહારાજના પરચાનો પાર પમાય તેમ નથી. પરંતુ જે પુણ્યશાળી આત્માઓ હશે તેને મહિમાની વાત સમજાશે. અભાગીમાં જુવ હશે તેને ગમે તેટલી વાતો કરીશ તો પણ સમજણ પડશે નહીં. જે સમજશે તો સંદાચે સુખી થશે. શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન બાદરણામાં આજે પણ મૂર્તિ દ્વારા ભક્તોને અખંડ સુખ આપે છે જેનો લાભ લેવા વિનંતી છે.

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ (સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય)
ભાદરણ-બાકરોલ સંસ્થાની સર્વોપરી વિશેષતાઓ અંતર્ગત
ધ્યાન, ધારણા અને સમાધિરૂપ ચમત્કાર વિશે. લેખાંક-૫

લેખક :- શ્રી અંબુભાઈ કાગુભાઈ રાઠવા (અમદાવાદ)

(૧) “જ્યશ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ” મહામંત્રની સર્વોપરીતા.

(૨) જ્ઞાન-વિજ્ઞાનની સર્વોપરિતા.

નિવૃતિ ધર્મમાર્ગ-નિર્વિકલ્પજ્ઞાન માર્ગ.

દ્વા દેહદેવળમાં દેવ. (ભગવાન)

(૩) હરિ ભક્તોના લાડ-કોડ પુરા કરવામાં સર્વોપરિતા.

(૪) ગૃહસ્થાશ્રમનું સાક્ષેત્તમ કલ્યાણ વિશે

(૫) પંચ વર્તમાન ફ્રણ્દતામાં સર્વોપરીતા.

(મુક્તની શિક્ષાપત્રી તથા ગુરુજ્ઞાનગીતાના આધારે)

(૬) ધ્યાન, ધારણા-સમાધિ રૂપ ચમત્કાર વિશે.

ઉક્ત સર્વોપરી વિશેષતાઓ પૈકી અનુ. નં.

(૧) થી અનુ. નં. (૫) સુધી અગાઉના લેખાંક (૧) થી

(૪) માં વાંચી ગયા છીએ. સંસ્થાની આ મુખ્ય વિશેષતાઓ છે. આ લેખાંક (૫) માં છેલ્લી છઠ્ઠી વિશેષતા વિશે આપણે જોઈશું. સંસ્થાની

વિશેષતાઓનું નીરૂપણ હરિ દીર્ઘાથી લખવા પુરુષ-

પ્રયત્ન થયો છે. ક્ષતિ હોય તો વાચક હરિ ભક્તો-સંતો

દરગુજર કરવા વિનંતી છે. ભાદરણ-બાકરોલ સંસ્થામાં

(શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ, શ્રી નારાયણ મુનિ મહારાજ,

અને શ્રી ડાખાભાઈ મહારાજે) પ્રવતિવેલ સર્વોપરી

ધર્મ, સર્વોપરી જ્ઞાન, સર્વોપરી ભક્તિ, મુળ સિદ્ધાંતો,

મુળ અભિપ્રાયો, ભગવાન તરીકે કર્તાપણાનો

સિદ્ધાંત, અણિશુદ્ધ એકાંતિક ધર્મ સહિત ઉક્ત

તમામ વિશેષતાઓ વિશે વાચક વર્ગ પ્રગટના સંતો

ગર્ભિત રીતે ઉડાણમાં અન્યાસ કરે તો સર્વોપરી

વિશેષતાનો પરિપૂર્ણ ખ્યાલ આવી શકે છે.

(૭) ધ્યાન, ધારણા અને સમાધિ રૂપ ચમત્કાર વિશે

સર્વોપરી વિશેષતાઓ :-

ધ્યાન, ધારણા અને સમાધિ રૂપી ચમત્કાર કર્યાં હોય ?

ઉપાસનાને ધ્યાન કોને સિદ્ધ થાય ?

પૃથ્વી ઉપર જ્યાં ભગવાન પુરુષોત્તમનું મનુષ્ય સ્વરૂપ વિચરતું હોય ત્યાં જરૂર ધ્યાન, ધારણાં અને સમાધિરૂપ ચમત્કાર હોય હોયને હોય જ. જેને નૈમિશારણ્ય ક્ષેત્ર કહેવાય. જ્યાં મન, ઈન્દ્રિયોની ધારા ફૂઝિત થાય. અને પ્રગટ ભગવાનનું વિચરતું મનુષ્ય સ્વરૂપ એક જ હોય. જે સ્વયંમં પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન (સહજાનંદ સ્વામી) અનંત કોટિ બ્રહ્માંડના રાજ ધિરાજ અક્ષરધામના અધિપતિ તે જ દ્યાએ કરીને અનંત જીવોના કલ્યાણ કરવા આ પૃથ્વી ઉપર છપેયામાં જન્મધારી અગ્નિયાર વર્ધની વચે ગૃહ ત્યાગ કરી, વન વિચરણ કરી. ગુજરાતમાં લોજપુરે શ્રી રામાનંદ સ્વામીના આશ્રમમાં આવી, શ્રી રામાનંદ સ્વામીને ગૃહ તરીકે સ્વીકારી શ્રી રામાનંદ સ્વામી દ્વારા દીક્ષા લેવી ને ધર્મધૂરા સંભાળવી જેવા નરનાટક ભજવ્યા. પોતાનું સર્વોપરી પુરુષોત્તમપણું પ્રગટ કરી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયની સ્થાપના કરી. ‘શિક્ષાપત્રી’, ‘વચ્ચનામૃત’, જેવા મહાન ગ્રંથની રચના કરી. પૃથ્વી ઉપર એકાંતિક ધર્મને પ્રવતાવ્યો. તેમના અનુગામી અને મૂળઅક્ષરમૂર્તિ શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને પુરુષોત્તમપણું આપી સ્વધામ સિદ્ધાવ્યા. તે પછી પ્રગટ સ્વરૂપ એટલે વડવાનળ મુક્ત પંચ વર્તમાન અતિ ફ્રણ કર્યા હોય. એકાંતિક સંત-સાધુ ના લક્ષણો યુક્ત હોય ને ભગવાનની મરજુ અનુસાર જીવન સમર્પિત કર્યું હોય ને સંપૂર્ણ પાત્રતા પ્રાપ્ત કરી હોય, તેને વાણ માંગ્યો પુરુષોત્તમપણાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થાય છે. આવી પુરુષોત્તમની સાધ્યાપણાને પામેલ ગુણાતીતમાર્ગ શ્રી પ્રાગજુ મહારાજ, શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ, શ્રી નારાયણમુનિ મહારાજ અને પ્રગટ શ્રી

વિષયમાં વાસના છે ત્યાં સુધી સુખ મળે નહિ ને વાસના બલે નહિ.

ડાખ્યાભાઈ મહારાજ દ્વારા એના એજ પરબ્રહ્મ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ પ્રગટ સ્વરૂપે વિચર્યા. આ સ્વરૂપમાં અવતાર અવતારીનો બેદ નથી. કંઈ ચાદર ઓળાળી બેસાડી દેવાથી ભગવાન થવાનું નથી. જેને સત્તા પ્રાપ્ત કરી હોય, અક્ષરધામ પ્રતિ જીવને ગતિ કરાવવા રૂપ કલ્યાણ કરવાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થયો હોય. કહેતાં પૃથ્વી ઉપર પરબ્રહ્મ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ પ્રગટ પણે હોય એવા પ્રગટ સ્વરૂપની ઉપાસના, દ્યાન, ભજન થાય ને ત્યાં જરૂર દ્યાન, ધારણાં-સમાધિ રૂપી ચમત્કાર હોય. અને ઉપાસનાને દ્યાન પણ પ્રગટ મજ્યા હોય તેને જ સિદ્ધથાય છે.

* દ્યાન, ધારણાં કોણી થાય ? દ્યાન, ધારણાં કોણી ન થાય ? ઉપાસના કરવા યોગ્ય અને ફક્ત નમસ્કાર કરવા યોગ્ય કોણા ?

પરબ્રહ્મ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન અને તે જ પરબ્રહ્મ સ્વરૂપના ઉપર કહ્યા એવા જે પ્રગટ સ્વરૂપે પુરુષોત્તમ ભગવાન વિચર્યા હોય. અને જેને જે સ્વરૂપે મજ્યા હોય તેનું જ દ્યાન, ભજન કરવું અને તેની ઉપાસના પતિપ્રતા ભાવે કરવી. એ સિવાય કોઈનું દ્યાન, ભજન ન કરવું. અને ઉપાસના પણ ન કરવી: અને પરબ્રહ્મ પ્રગટ પુરુષોત્તમની ઉપાસનામાં, પૂજના સ્થાનકમાં અન્ય સ્વરૂપ, અન્ય અવતાર કે દેવી-દેવતાની પ્રતિમા મુકવી નાનિ. (ચાકર રાજા સાથે ન બેસે એ દાખાંતે) તેમજ ધરમાં પણ રાખવી નાનિ. એવી મહારાજની પ્રસન્નતા મેળવવા માટેનો મુણ સિદ્ધાંત રૂપ રાજુપો છે. તેને પ્રગટ ભગવાનના ફ્રઢ ઉપાસકોએ સિદ્ધાંતનો અમલ કરી. એક મળી મૂર્તિ જ ઉપાસના દ્યાન-ભજન કરવું.

અનુસંધાનમાં નીચે મુજબના વચનામૃત, સ્વામીની વાતો, વિજ્ઞાનામૃત અને મુક્તની શિક્ષાપત્રીના આધારે ફ્રઢતા કરીએ.

- (લો.૧૧) અને જેવી ભગવાનની મૂર્તિ પોતાને મળી હોય તેનું જ દ્યાન કરવું અને પૂર્વે ભગવાનના અવતાર થઇ ગયા તે મૂર્તિનું દ્યાન ન કરવું અને પોતાને ભગવાનની મૂર્તિ મળી હોય તેને વિષે જ પતિપ્રતાની

પેઠેટે રાખવી.

- (ગ.પ.૬) તે માટે પોતાને સાક્ષાત મબ્યું જે ભગવાનનું સ્વરૂપ તેને સદા દિવ્ય સાકાર મૂર્તિને સર્વે અવતારનું કારણ અવતારી એવું જાણવું અને જો એમ ન જાણો ને નિરાકાર જાણો ને બીજા અવતાર જેવા જાણો તો એનો ક્રોહ કર્યો કહેવાચ.

- (ગ.મ.૧૬) એવા જે પુરુષોત્તમ ભગવાન તેની હેતે કરીને માનસી પૂજા કરવી. તથા દેહ કરીને નવ પ્રકારે ભક્તિ કરવી.

પૃથ્વીને વિષે પ્રગટ ન હોય તો તેની જે પ્રતિમા તેની પૂજા મને કરીને તથા દેહ કરીને ચંદન, પુષ્પ, તુલસી આદિક સામગ્રી વતે કરવી. પણ ભગવાન વિના બીજા દેવની ઉપાસના ન કરવી અને જો બીજા દેવની ઉપાસના કરીએ તો તેમાં મોટો દોષ લાગે છે. ને પતિપ્રતાપણું જાય છે. ને વેશ્યાના જેવી ભક્તિ થાય છે. અને તે ભગવાનનું જ દ્યાન કરવું અને તે વિના બીજા કોઈ દેવનું દ્યાન ન કરવું. બીજા જે સાધુ સિદ્ધગતિને પામ્યા હોય ને સમાધિનિષ્ઠ હોય તેનું પણ દ્યાન ન કરવું. - ગ.મ. ૧૬

-(ગ.મ.૩૮) સર્વોપરી જે પુરુષોત્તમ ભગવાન તે જ દ્યાએ કરીને જુવોના કલ્યાણને અર્થે આ પૃથ્વીને વિષે પ્રગટ થયા થકા સર્વે જનના નયનગોચર વર્તે છે. ને તમારા ઈશ્વરેવ છે ને તમારી સેવાને અંગીકાર કરે છે. અને એવા જે એ પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ ભગવાન તેના સ્વરૂપમાં ને અક્ષરધામને વિષે રહ્યા જે ભગવાન તેના સ્વરૂપમાં કાંઈ પણ બેદ નથી. એ બે એક જ છે. અને એવા જે આ પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ ભગવાનને અક્ષરાદિક સર્વના નિયંતા છે, ઈશ્વરના પણ ઈશ્વર છે ને સર્વ કારણાના પણ કારણ છે ને સર્વોપરી વર્તે છે ને સર્વ અવતારના અવતારી છે. ને તમારે સર્વેને એકાંતિક ભાવે કરીને ઉપાસના કરવા યોગ્ય છે.

-(અમ.૭) સર્વે બ્રહ્માંડની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ, ને પ્રલય તેનો કર્તા પણ હું જ છું. ને અનંત બ્રહ્માંડના અસંખ્ય શિવ, અસંખ્ય બ્રહ્મા, અસંખ્ય કૈલાશ, અસંખ્ય વૈકુંઠ અને ગોલોક, બ્રહ્મપુર અને અસંખ્ય કરોડ બીજી

(૮) પાત્ર કોણ ? તો જેને ભગવાનની મૂર્તિ વિના બીજી દીઢા ના હોય તે. બાકી અપાત્ર.

ભૂમિકાઓ એ સર્વે મારે તેજે કરીને તેજાયમાન છે. અને વળી હું કેવો હું, તો આરા પગના અંગુહુ કરીને પૃથ્વીને ડગાવું તો અસંખ્ય બ્રહ્માંડની પૃથ્વી ડગવા લાગે ને મારે તેજે કરીને સૂર્ય, ચંદ્રમા, તારા આદિક સર્વ તેજાયમાન છે. એવો જે હું તે મારે વિષે એમ સમજુને નિશ્ચય કરે તો ભગવાન એવો જે હું તે મારે વિષે મન સ્થિર થાય ને કોઈ કાળે વ્યભિચારને પામે નહિ, ને જે જે જીવ મારે શરણો આવ્યા છે ને એમ સમજશે તેને સર્વેને હું સર્વોપરી એવું જે મારું ધામ છે તેને પમાડીશ અને તે સર્વેને અંતર્યામી જેવા કરીશ. ને બ્રહ્માંડોની ઉત્પત્ત્યાદીક કરે એવા સમર્થ કરીશ. (અમ.૭)

- (જેત.૫) : અમે આ સંત સહિત જીવોનાં કલ્યાણ ને અર્થે પ્રગટ થયા છીએ. તે માટે તમે જો અમારું વચન માનશો તો અમે જે ધામમાંથી આવ્યા છીએ તે ધામમાં તમને સર્વેને તેડી જાશું. અને તમે પણ એમ જાણાજો જે અમારું કલ્યાણ થઈ ચુક્યું છે. અને વળી અમારો ફ્રઢ વિશ્વાસ રાખશો ને કહીએ તેમ કરશો, તો તમને મહાકષ્ટ કોઈક આવી પડશો. તેથી અથવા સાત દકાલી જેવું દુઃખ પડશો. તે થકી રક્ષા કરશું. અને કોઈ ઉગર્યાનો આરો ન હોય એવું કષ્ટ આવી પડશો. તોચ પણ રક્ષા કરશું. જો અમારા સત્તસંગના ધર્મ બહુ રીતે કરીને પાળશો તો, ને સત્તસંગ રાખશો તો નહિ રાખો તો મહા દુઃખ પામશો. તેમાં અમારે લેણાં દેણાં નથી. (જેતલપુર-૫)

- (ગ.પ્ર.૪૬) જેવા પોતાને પ્રત્યક્ષ ભગવાન મળ્યા છે. તેની મૂર્તિ સામું જોઈ રહેયું એ અંતર્દ્રષ્ટિ છે. અને તે મૂર્તિ વિના ઘટ્યક દેખાય અથવા ગોલોક. વૈકુંઠાદિક ભગવાનનાં ધામ દેખાય તો પણ તે અંતર્દ્રષ્ટિ નહિ.

- પ્રગટ ભગવાન મળ્યા છે. તેથી પરિપૂર્ણ કલ્યાણ માનવું પણ અધુર માનવું નહિ. અને જેવે રૂપે ભગવાન મળે તેનું દ્યાન-ભજન કરવું તે પુરુષોત્તમ ભગવાનને મેળવી દે. (સ્વામી. વાતો. પ્ર.૪(૧૫))

- પ્રગટ ભગવાન વિના કરોડ નિયમ પાળે પણ કલ્યાણ ન થાય. (સ્વામી. વાતો. પ્ર.૪ (૩૭))

- ઉપાસનામાં ફેર પડે તો પ્રાપ્તિમાં ફેર પડે. ઉપાસનામાં કસર હોય તો બીજા સુખની તો પ્રાપ્તિ થાય

પણ ગર્ભવાસનું દુઃખ ટણે નહિ, ને ઉપાસનાથી ને આત્મનિષ્ઠાથી ગર્ભવાસ ટળી જાય છે. (સ્વામી. વાતો. પ્ર.૫ (૭૩))

- બ્રહ્માંડમાં દર્શકો છે. તેમાં બ્રહ્મા, વિષણુ, શિવ, અનિરુદ્ધ, પ્રધુભને સંકર્ષણએ છ સગુણ ને નરનારાયણા, વાસુદેવનારાયણા, લક્ષ્મીનારાયણાને શ્રીકૃષ્ણનારાયણા એ ચાર નિર્જીવાના. તેમાં બ્રહ્મા, વિષણુ, ને શિવ એ ત્રણા અનિરુદ્ધ, પ્રધુભને સંકર્ષણ એ ત્રણાની ઉપાસના કરે, ને અનિરુદ્ધ, પ્રધુભને સંકર્ષણ એ ત્રણા ચાર નિર્જીવાના મૂર્તિઓની ઉપાસના કરે છે. ને એ ચારે નિર્જીવાના દેવ અક્ષરધામની ઉપાસના કરે છે. ને અક્ષર પુરુષોત્તમની ઉપાસના કરે છે.

(સ્વામી. વાતો. પ્ર. ૫(૧૭૭))

- આજના સત્તસંગીનું કલ્યાણ તો પૂર્વ રામકૃષ્ણાદિક અવતાર થયા તેના જેવું થાય છે. (સ્વામી. વાતો. પ્ર. ૨૨૭))

- આ સૂર્યને જેમ કોઈની બરાબર કહેવાય નહિ, તેમ આ ભગવાનને પણ કોઈની ઉપમા દેવાય નહિને આગળ અનંત અવતાર થાશે તે સર્વે આ ભગવાન (પુરુષોત્તમ) નું દીદું કણોદ્યું ખાય છે. ને એની આજામાં વર્તે છે. (સ્વામી. વાતો. પ્ર. ૨૮૨))

આ મૂર્તિમાન અક્ષરની તથા મહારાજની ઉપાસના કોઈને નથી, ને તેની કોઈને ખબર પણ નથી. ને પુરુષોત્તમની ઉપાસના તો અક્ષરધામના ભક્તને છે. તથા આ પૃથ્વી ઉપર આપણે છે. વર્ચે રહ્યા તેને કોઈને નથી. આ ફેરે જ નારદજુ વગેરે સર્વેનું પાર પડ્યું છે.

(સ્વામી. વાતો. પ્ર. ૨૮૮))

ને ધામના સુખની વિસ્તારે વાત કરીને લક્ષ્મીનારાયણા, નરનારાયણા, વાસુદેવનારાયણા, શ્રી કૃષ્ણા, પ્રધાનપુરુષ, ને પ્રકૃતિ પુરુષ એ સર્વે કર્તા પણ આ સર્વે પ્રકારે અધિક છે. ને એમાં ઔદ્ધર્ય છે. અંતરજામીપણું છે. તેથી આમાં વિશેષ અંતરજામીપણું છે. ને શ્રીકૃષ્ણા ભગવાન એક બ્રહ્માંડની ગોવાળી કરે છે. ને એવા તો અનંત બ્રહ્માંડ છે ને અનંત કૃષ્ણા છે.

(સ્વામી. વાતો. પ્ર. ૪૦૩))

-શિક્ષાપત્રીના પ્રથમ જ્લોકમાં કહ્યું છે જે,
વામે ખસ્ય સ્થિતા રાધા શ્રીશ ખસ્યાસ્તિ વખસિ ।
વૃન્દાવન વિહારં ત શ્રીકૃષ્ણાં હરદ્દ ચિન્તાયે ॥

આ જ્લોકમાં મહારાજે એમ કહ્યું છે કે, હું શ્રી કૃષ્ણાનું દ્વાન કરું છું. એટલે એમાં મહારાજ નું કહેવું એમ છે જે જો તમે મને ભગવાન જાણો તો શ્રી કૃષ્ણાથી પર જાણો પણ શ્રી કૃષ્ણા હું નહિ. ને પોતે શ્રી કૃષ્ણાનું દ્વાન કરે છે, એમ લખ્યું છે. તે તો શ્રી કૃષ્ણા પણ પુરુષોત્તમની ઉપાસના ને દ્વાન કરે છે એટલે મહારાજ પણ તેને સંભાર્યો કરે છે. તેથી મહારાજ ભક્ત થઈ ગયા એમ ન સમજવું. મહારાજ શ્રી કૃષ્ણાના પણ સ્વામી છે. એમ સમજવું. (સ્વામી. વાતો. પ્ર. પ(૪૦૭))

* દ્વાન કરવા ચોગ્ય સ્થાનક કયું ? : શ્રીજી મહારાજને એક વખત વાત કરી જે દ્વાન કરવા ચોગ્ય સ્થાનક કયું સારુ છે. તો બંગલામાં દ્વાન કરવા મરજુ કરી. પછી પર્વત ગુફામાં દ્વાન કરવા મરજુ કરી. પણ તે સ્થાનક નાશવંત જાણાયા પછી અંતરબ્રહ્મિ કરી જોયું તો પ્રકાશ જાણાયો ને તે અક્ષરબ્રહ્મને વિષે ભગવાનની મૂર્તી દેખાણી ત્યારે જાણ્યું, જે આ સ્થાનક સારુ છે. દ્વાન કરવા ચોગ્ય છે. માટે અક્ષરબ્રહ્મ થઈને અમારુ દ્વાન કરજો એમ તેમની આજા છે. (૭૩)

(મુક્તની શિક્ષાપત્રી - શ્રી ડાખ્યાભાઈ મહારાજની આધ્યાત્મિક જ્ઞાન વાતોમાંથી)

દ્વાન-ધારણા સમાધિરૂપી ચમત્કાર વિશે ભાદરણ-બાકરોલ સંસ્થાની વિશેષતા શા માટે ? :

- પ્રથમ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ (સહજાનંદ સ્વામી) ગઢામાં વિશેષ લીલા કરી પછી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી જુનાગઢમાં અને શ્રી પ્રાગજી મહારાજ મહુવામાં અને એ જ ભગવાન પ્રગતપણે ગુજરાતની એક જ ચરોતર ભૂમિમાં ભાદરણ-બાકરોલ સ્થાનકમાં એક પાઠીદાર કુળ અને ગૃહસ્થાશ્રમમાં રહ્યા. (શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ, શ્રી નારાયણમુનિ મહારાજ અને પ્રગટ શ્રી ડાખ્યાભાઈ મહારાજ) દ્વારે વધુને વધુ સમય એટલે કે આશરે ૭૫ વર્ષ ઉપરાંત રહ્યા છે. વળી હાતમાં પ્રગટ પણે પૃથ્વી અને સૂર્ય રહે ત્યાં સુધી રહી ભગતોના મનોરથો પૂર્ણ કરવા અવર વચન આપેલ છે. જે આ સંસ્થાની આગવી વિશેષતા છે.

* ભાદરણ-બાકરોલ એક એવી સંસ્થા છે કે, જ્યાં “દ્વા દેહ દેવળમાં દેહ (ભગવાન) પદ્ધરાવવામાં માને છે. અને ભાદરણ - બાકરોલ સ્થાનમાં જ્યાં મંદિરો છે. ત્યાં ફક્ત એક પ્રગટ પુરુષોત્તમની મૂર્તિની કે પ્રતિમાની સ્થાપના છે. અક્ષરધામની જેમ અહીં પણ ફક્ત ને જ ચરણની ઉપાસના છે. અને એક પ્રગટ સ્વરૂપની ઉપાસના - દ્વાન-ભજન પતિપ્રતાના ભાવે થાય છે. અહીં ગણપતિ-હનુમાનજી કે અન્ય અવતારોની મૂર્તિ-પ્રતિમા પ્રતિષ્ઠા નથી. અને તેની કોઇ ઉપાસના દ્વાન નથી. અહીં અતિ એકાંતિક શુદ્ધ ઉપાસના, દ્વાન, ભજન-ભક્તિની પ્રથા છે. જે સંસ્થાની વિશેષતા છે.”

* શ્રીજી મહારાજે સમાધિ પ્રકરણ ચલાવ્યું હતું. તે જે રીતે પ્રગટ પ્રભુ શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ, શ્રી નારાયણમુનિ મહારાજ અને પ્રગટ શ્રી ડાખ્યાભાઈ મહારાજ દ્વાન-ધારણાં સમાધિ પ્રકરણ ચલાવ્યું. અને હાલમાં પણ દ્વાન-ધારણાં સમાધિ પ્રકરણ ચાલુ છે. જે સંસ્થાની વિશેષતા છે. કહેતા પ્રભુ પ્રગટ હોય ત્યાં જરૂર દ્વાન-ધારણાં સમાધિરૂપી ચમત્કાર હોય છે.

સમાધિના ન્યાય પ્રકાર :

(૧) આવેશ :- આવેશ હોય તેવા ભગતને મહારાજ દેખાય અને તે ભગત કુદા-કુદ કરે તેને આવેશ કહેવાય.

(૨) પ્રવેશ :- જે હરિ ભક્તનાં મહારાજનો પ્રવેશ થાય તે જ્યાં સુધી પ્રવેશ રહે ત્યાં સુધી મહારાજ તે ભક્ત દ્વારા બોલે, પ્રશ્નનું સમાધાન કરે, જ્ઞાન આપે, ભગતોના મનોરથ પૂરા કરે.

(૩) સમાધિ :- જે હરિ ભક્તને સમાધિ થાય તે સમાધિવાળા હરિ ભક્ત એક દિવસ, બે દિવસ, અઠવાડિયું, પંદર દિવસ સુધી મરેલાં મદદાની જેમ પડી રહે. શરીરની નાડીયોની પણ ખબર પડે નહિ. તે રીતે અન્ન-જળ વગર, ઝાડા-પેશાબ વગર પડી રહે, અને જ્યારે જાગે ત્યારે મુખારવિંદ પર તેજ દેખાય અને ભગવાનની અલૌકિક વાતો કરે, દેહિક કિયા પણ રાબેતા મુજબ કરે. શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ, શ્રી નારાયણમુનિ મહારાજ અને પ્રગટ શ્રી ડાખ્યાભાઈ મહારાજ જ્યારે પ્રગટ સ્વરૂપે હતાં ત્યારે આવી સમાધિ

10 વિધયનું સુખ કોલીએ કોલીએ ઊતરતું છે અને ભગવાનનું સુખ ચટ્ટતું છે.

થતી હતી. જે અનુભવ સિદ્ધ વાત છે. હાલમાં આવેષ અને પ્રવેશ જોવા મળે છે. જ્યારે સમાધિ નહિવત જોવા મળે છે.

* મુક્તના ચાર પ્રકાર : દિવા, ભશાલ, વિજણી અને વડવાનળ અનિન જેવા

(૧) દિવા જેવા મુક્તન : - દિવા જેવા મુક્તને અંતરમાં દિવા જેવો પ્રકાશ દેખાય, પરંતુ મૂર્તિ ન દેખાય અને દિવા જેમ વાયુ વડે ઓલાય જાય છે. તેમ દિવા જેવો મુક્ત સામાન્ય સ્ત્રી આદિક વિષયનો યોગ થાય તો ઓલાઈ જાય. દિવા જેવા મુક્તનું દ્યાન ન થાય.

(૨) ભશાલ જેવા મુક્તન : - ભશાલ જેવા મુક્ત અંતરમાં એવું તેજ દેખાય પણ મૂર્તિ ન દેખાય. ને ભારે વાયુથી જેમ ભશાલ ઓલાઈ જાય છે, તેમ ભશાલ જેવા મુક્ત સામાન્ય વિષયના યોગથી ન ઓલાઈ પણ સારા, સુંદર સ્ત્રી આદિકના યોગમાં રહે તો ઓલાઈ જાય. ભશાલ જેવા મુક્તનું દ્યાન ન થાય.

(૩) વિજણી જેવા મુક્તન :

વિજણી જેવા મુક્ત પોતાના આત્માને અતિ તેજોમદ્ય દેખે. અને તેમાં ભગવાનની મૂર્તિના દર્શન વિજણીના ઝબકારાની'જેમ તુટક-તુટક રીતે થાય. અને સુખ થાય. ને અખંડ ભગવાનને વળગી રહે. ને પોતાને પીડ બ્રહ્માંડમાં ચલન થાય. આવા મુક્તન ગમે તેવા સારા, સુંદર સ્ત્રી આદિક વિષયના યોગમાં લોભાઈ નહિ. અને કોઈ કાળે ઓલાઈ નહિ. વિજણી જેવા મુક્ત ભગવાનનું ભજન કરવાનું, માણા ફેરવવાનું કે ભગવાન સારુ કરશે. ભગવાન ધામમાં તેડી જ્શે, તેવા કલ્યાણ-સુખના આશીર્વાદ આપે. વાંચીને જ્ઞાન કરે. આવા મુક્તને તરીકે સ્વીકારાય. વિજણી જેવા મુક્તની ઉપાસના કે દ્યાન-ભજન ન થાય.

(૪) વડવાનળ જેવા મુક્તન :

વડવાનળ મુક્ત એકાંતિક સંત-સાધુના લક્ષણો ચુક્ત હોય, પંચ વર્તમાન અતિ દ્રષ્ટ કરી. ને સંપૂર્ણપાત્રતા પ્રાપ્ત કરી. પુરુષોત્તમપણાનો અધિકાર પ્રાપ્ત થતો હોય. જેમાં પ્રગટ પુરુષોત્તમ અખંડ વિચરે છે. ને પોતાના આત્માને વિષે અખંડ ભગવાનની મૂર્તિ તેજાયમાન દેખે. અને બહાર પણ ત્રણોય અવરસ્થામાં ભગવાન દેખે.

* વડવાનળ અનિન સમુદ્રને વિષે રહે છે. પણ સમુદ્રના જળથી ઓલાતો નથી. અને ખારા જળને મીરું કરે છે. તેમ વડવાનળ જેવા મુક્ત ગમે તેવા પાપી-વિષયી જીવને નિંવિષયી બનાવે છે.

* લાકડામાં અનિન પ્રવેશો તે અનિન કહેવાય. તેમ પ્રગટ ભગવાન રહ્યા હોય માટે ભગવાન જ કહેવાય. વડની છાયામાં જાય તો ઠંડક થાય તેમ વડવાનળ જેવા દર્શનથી અપાર શાંતિ, સુખની અનુભૂતિ થાય સામાના વિષય ઝેર જેવા કરે. જેની ઉપાસના . દ્યાન-ધરણાં, ભજન થાય. આવા સદ્ગુરુ હોય ત્યાં જરૂર દ્યાન-ધારણાં, સમાધિ રૂપ ચમટકાર જેવા મળે.

* આવા મુક્તને સદ્ગુરુ કહેવાય. ભગવાનનું બધું જ કાર્ય કરે; જેનાથી આધ્યાત્મિક કલ્યાણ (મોક્ષ) થાય. આવા મુક્તનું અનંત કોટિ બ્રહ્માંડમાં ચલન થાય. તેને શાસ્ત્ર ન જોઈએ. જે બોલે તે સત્ય થાય. બોલે તેજ શાસ્ત્ર, રોકડી વાત, રોકડું ફળ, ઉધારની વાત જ નહિ, ભૂત, ભવિષ્ય, વર્તમાનની બધી જ ખબર હોય.

* તે માણા ફેરવવાનું ન કરે. પણ આવોને આવો સંભારજો, વગર દિવાએ દર્શન દઈશ. ને અંત સમયે દ્યાનમાં તેડી જઈશ. એમ સ્પષ્ટ કરે. તે મુજબ દિવસ તારીખ અને ટાઈમ આપે તે દિવસે આવીને ધામમાં તેડી જાય.

* પરબ્રહ્મ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાનનું ચોક્કસ પ્રયોજન: પ્રયોજન એટલે ચોક્કસ પૂર્વ આચોજુત કાર્ય હેતું માટે. અક્ષરધારના અધિયત્પતિ સ્વયંબ પરબ્રહ્મ સર્વોપરી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન ચોક્કસ હેતુ, ચોક્કસ સિદ્ધાંતો, મુળ અભિપ્રાયો, ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્યાદિક ભક્તિ, સર્વોપરી રીતે પ્રવત્તાવવા રૂપ વિવિધ ચોક્કસ કાર્યો માટે પૃથ્વી પર પદ્ધાર્યા. પોતે ઉત્પત્તિ, સ્થિતી અને પ્રલય આદિક બ્રહ્માંડના કર્તા-હર્તા, અન્યથા કર્તા છે. સર્વે અવતારોના અવતારી છે. સર્વે અવતારો અને દેવ-દેવીઓ જેમની આજ્ઞામાં વર્તે છે. અવતારો અને દેવ-દેવીઓના કાર્યોમાં પણ નિશ્ચિત છે. બ્રહ્મા સર્જન કરે છે. વિષણુ પોષણ કરે છે. અને શિવજી સંહાર કરે છે. વગેરે સૌ-સૌનું પ્રયોજન નિશ્ચિત છે. તથા રામ-કૃષ્ણાદિક અવતારો પણ પુરુષોત્તમ

ભગવાનના છે અને જેવું કાર્ય પ્રયોજન પણ નિશ્ચિત છે. જેમ રામચંદ્ર રાવણ જેવા અસુરોનો નાશ કરવા, સાથે સાથે શબ્દીના ભાવ પુરા કરવા શિલામાંથી અહલ્યા કરવા વિગેરે જેવા પ્રયોજન માટે અવતાર થયો. તેવી જ રીતે શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનો પણ નિશ્ચિત પ્રયોજન અનુસાર અવતાર થયો.

અવતારો અને દેવ-દેવીઓ પોતાના પ્રયોજનની અંદર અને પ્રયોજનની બહારથર્તા જીવન જીવે. જેમ કે રામચંદ્રજી રાજા રૂપે થયા તે દસ હજાર વર્ષનું આચુષ્ય હતું. પણ તેર હજાર વર્ષ રહ્યા. જ્યારે અવતારના અવતારી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન અક્ષરધામના અધિપતિ છે. જન્મથી લઈ પૃથ્વી પર રૂઢ વર્ષ રહ્યાં. પરંતુ એક-એક પળ, એક-એક ડગલું ભર્યું છે, તે પણ પ્રયોજન અનુસાર જ પ્રયોજનની બહાર એક પળ જીવન હતું નાહિં. અને પ્રયોજન રૂપ કાર્ય ફક્ત રૂઢ વર્ષની વચે કરી કોઈએ અવતારો એ ન કર્યું હોય તેવા કાર્યો કર્યા. અને એકાંતિક ધર્મ પ્રર્વતાવી સ્વધામ પદ્ધાર્યા. ત્યાર પછી અના એ જ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાન પ્રસંજનતાને પામી પુરુષોત્તમપણાને પામનાર શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી, શ્રી પ્રાગજી મહારાજ, શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ, શ્રી નારાયણામુનિ મહારાજ અને પ્રગટ શ્રી ડાખાભાઈ મહારાજ પણ પ્રયોજન અનુસાર જ અતિ એકાંતિક ધર્મ પ્રર્વતાવીને પ્રયોજન પૂર્ણ થયે સ્વધામ પદ્ધાર્યા.

* અવતાર-અવતારી બેદ :

* અવતાર :- અનાદિ અક્ષરધામના અધિપતિ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન તે વૈકુંઠ, ગોલોકાદિક ધામના મુક્ત પોતે કાર્ય અનુરૂપ ઐશ્વર્ય આપી પૃથ્વી પર મોકલ્યા ત્યારે તે મુક્ત અવતાર ધારણ કરે છે. અને ઐશ્વર્ય આપું હોય એટલું કાર્ય કરે છે. અને જીવોને વૈકુંઠ, ગોલોકાદિક જેવા મુક્ત બનાવે. પણ અક્ષરધામના જેવાં મુક્ત કરી શકે નાહિં. અવતારો પરતંત્ર છે. અને તેમના વૈકુંઠ, ગોલોકાદિક ધામ આત્માંતિક પ્રલય વખતે નાશ પામે છે. અવતારોમાં રામ-કૃષ્ણ મુખ્ય અવતારો છે. અને અવતારોમાં સૌથી મોટો અવતાર શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનો છે. જે દ્વારે સંપૂર્ણ યોગકળા બતાવી.

જે કાર્ય માટે અવતાર થયો હોય તે કાર્ય કરવા માટે પોતે સંકલ્પ કરે અને પોતે ભળે ત્યારે કાર્ય સિદ્ધ થયું. પૂર્વના રામ-કૃષ્ણ અવતાર જેવા મોટા અવતાર પણ પ્રગટ ભગવાનનું ભજન કરવા પૃથ્વી પર પદ્ધાર્યા. શ્રી રામચંદ્રજીનો અવતાર વડતાલના પ્રથમ આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ તરીકે અને શ્રી કૃષ્ણ એ ગોપાળાનંદ સ્વામી તરીકે અવતાર ધારણ કર્યો.

* અવતારી : અનાદિ અક્ષરધામના અધિપતિ સર્વોપરી સ્વયંબ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન (સહજાનંદ સ્વામી) સ્વતંત્ર પોતાનું સમગ્ર ઐશ્વર્ય સહિત પૃથ્વી પર પદ્ધાર્યા છે. તે ધારે તે કરી શકે એવા અતિ સમર્થ છે. તેમનાથી ઉપરી કોઈ નથી અને અવતારોના પણ અવતારી છે. પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન સર્વોપરી હોય ફક્ત સંકલ્પ માત્રથી કરવા સમર્થ છે. અને અક્ષરધામમાં રહીને પણ સમગ્ર જીવોના કલ્યાણ કરવાને સમર્થ છે. તેઓ ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને પ્રલય આદિક કાર્ય પણ સંકલ્પ માત્રથી કરવા સમર્થ છે. પામર-વિષયી જીવોને પણ પોતે તથા પોતાના મુક્તો દ્વારા અક્ષરધામના જેવાં મુક્ત બનાવવા સમર્થ છે. સર્વોપરી પુરુષોત્તમ ભગવાન પોતે એક જ છે. જેથી અતુંથો બરાબર ચાલે છે. જો વધારે ભગવાન હોય તો વિવાદ થાય. કોઈ કહે મારે શિયાળો જોઈએ, કોઈ કહે ચોમાસું જોઈએ, પણ તેમ થતું નથી. બધુ કમાનુસાર ચાલે છે. સૂર્ય, ચંદ્ર વગેરે દૈવોના સેવા કાર્યો પણ નિયંત્રિત થાય છે. અને સર્વેનો નિયંતા એક જ છે.

પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાન અક્ષરધામમાંથી આવ્યા છે. અને આપણને અક્ષરધામમાં લઈ જવા આવ્યા છે. અને જો આપણે પણ અક્ષરધામમાં જવું હોય તો પોતાની ગોલી સમજણાનો ત્યાગ કરી મહારાજને સર્વોપરી, સર્વ અવતારના અવતારી સર્વ કારણના કારણ અને નિયંતા, અતિ સમર્થ જાણવાની ફ્રણી કરવી તો બાકીની કસર પ્રભુ કૃપા કરીને ટાળશે. માટે ડાંગરના ઝોતરા જેવી ગોલી સમજણા રાખવી જ નાહિં.

(12) હું અક્ષરબન્ધ થું એમ થાય ત્યારે તેમાં પરબ્રહ્મ દેખાય. તેમાં મન ગળી જાય.

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાનનો એક હેતુ-શુદ્ધ એકાંતિક ધર્મ

પાળવો અને પ્રવત્તિવો અંતર્ગત “ધર્મ” લેખાંક-૬

લેખક :- શ્રી નવિનભાઈ કનુભાઈ રાઠવા (બાકરોલ)

શુદ્ધ એકાંતિક ધર્મના કુલ ચાર પ્રકાર છે.

૧. ધર્મ
૨. જ્ઞાન
૩. વૈરાગ્ય
૪. ભક્તિ

ધર્મના કુલ બે પ્રકાર છે.

૧. દેહનો ધર્મ

તેમાં અગિયાર નિયમો તથા પંચ વર્તમાનનો સમાવેશ થાય છે.

૨. આત્માનો ધર્મ

(આ દેહ તે હું નહિં, હું આત્મા છું, હું બ્રહ્મ છું, હું અક્ષર છું, હું તેજોમય સત્તાઃપ છું ને મારામાં પરબ્રહ્મ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન (પ્રગટ શ્રી ડાલ્ખાભાઈ મહારાજ) સાક્ષાત પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ પ્રગટ અંદર બિરાજમાન રહ્યા છે એમ દઢ કરવું.)” આ આપણા આત્માનો ધર્મ છે:

દેહના ધર્મ અંતર્ગત

નિયમ-૧ : હિંસા ન કરવી

હિંસા ત્રણ પ્રકારે થાય છે.

૧. મન વડે કોઈનું ભૂરું (અહિત) દરખાવું તે મનની હિંસા કહેવાય.

૨. વાણીએ કરીને કોઈને દુઃખ થાય એવું બોલવું તે વાણીની હિંસા કહેવાય.

૩. દેહ કરીને કોઈ જીવ પ્રાણીમાત્રને મારવું તે દેહની હિંસા કહેવાય.

અગાઉ લેખાંક-૫માં આપણે “વાણી બોલવાથી થતી હિંસા” નું નીરૂપણ જોતા હતા. કમશા: આ જ મુદ્દાને આગળ જોઈએ.

અહીં લેખાંક-૬ માં આપણે વાણી વડે થયેલી હિંસાના કેટલાક ઐતિહાસિક પ્રસંગોનું નીરૂપણ તથા શ્રીજીમહારાજના મતે ચાર પ્રકારની વાણી ઓળખવાની રીત જોવા બાદ આપણાથી જે વાણી વડે હિંસા થાય છે તે હિંસા કરતા અટકવાના તથા બચવા માટેના કેટલાક તારણોનું નીરૂપણ જોઈશું.

ક્રોર વાણીથી થયેલી હિંસાના પ્રસંગો :-

કહેવાય છે કે - મયદાનયે બનાવેલ ઇન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચરમાં - જ્યાં જળ હોય ત્યાં સ્થળ દેખાય અને સ્થળ હોય ત્યાં જળ દેખાય. તે જોવા માટે દુર્યોધન આવ્યો. જોતાં જોતાં પાણી હતું ત્યાં સ્થળ દેખાયું એટલે પૃથ્વી સમજુ ચાલવા લાગ્યો ત્યાં તો જળના કુંડમાં પડી ગયો. તે જ સમયે ઝરુખામાં બેઠેલી દ્રૌપદીએ આ દશ્ય જોયું ને હસતાં હસતાં બોતી - “અંધના તો અંધ જ હોય ને ?” બસ આ શબ્દો દુર્યોધનના હુદયમાં શાલ્ય જેવા લાગી ગયા. અંતે બદલો લેવા ભરસભામાં દ્રૌપદીના પણો ખેંચાવ્યા. આનું જો મુખ્ય કારણ હોય તો એ જ છે કે - દ્રૌપદીની કઠોર વાણી.

રામાચણામાં રામ સુવર્ણમૃગને મારવા ગયા. અને તેને બાણ માર્યું ત્યારે સુવર્ણમૃગના ઝપમાં રહેલ મારીય લક્ષમણાનું નામ લઈને બોલાવવા લાગ્યો. આ અવાજ સીતાજુએ સાંભળ્યો તેથી લક્ષમણને રામની મદદ જવાનું કહ્યું એટલે લક્ષમણજુએ કહ્યું : “રામને હરાવી શકે તેવી આ બ્રહ્માંડમાં કોઈમાં તાકાત નથી. એ અવાજ તો માયાવી અસુરનો છે. માટે તમો ચિંતા ન કરો”

લક્ષમણનાં વચન સાંભળી સીતાજુ કોઇ કરીને બોલ્યાં “હે લક્ષમણ ! તારા સરખા કૂર અને ગુપ્તપણે વિચરનારા શત્રુઓના અંતરમાં પાપ હોય

દેહ, દ્વારા, અંત:કરણ, જીવ એકાગ્રહ થઈને ભગવાનમાં જોડાય ત્યારે ગમે તેવા પાપ હોય તે બલી જાય. **(13)**

ભગવાનના છે અને જેવું કાર્ય પ્રયોજન પણ નિશ્ચિત છે. જેમ રામચંદ્ર રાવણા જેવા અસુરોનો નાશ કરવા, સાથે સાથે શબરીના ભાવ પુરા કરવા શિલામંથી અહિયા કરવા વિગેરે જેવા પ્રયોજન માટે અવતાર થયો. તેવી જ રીતે શ્રી કૃષ્ણા ભગવાનનો પણ નિશ્ચિત પ્રયોજન અનુસાર અવતાર થયો.

અવતારો અને દૈવ-દૈવીઓ પોતાના પ્રયોજનની અંદર અને પ્રયોજનની બહારવર્તી જીવન જીવે. જેમ કે રામચંદ્રજી રાજ ઇપે થયા તે દસ હજાર વર્ષનું આયુષ્ય હતું. પણ તેર હજાર વર્ષ રહ્યા. જ્યારે અવતારના અવતારી પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન અક્ષરધામના અધિપતિ છે. જન્મથી લઈ પૃથ્વી પર ૪૮ વર્ષ રહ્યાં. પરંતુ એક-એક પળ, એક-એક ડગાનું ભર્યું છે, તે પણ પ્રયોજન અનુસાર ૪૮ પ્રયોજનની બહાર એક પણ જીવન હતું નહિ. અને પ્રયોજન ઇપ કાર્ય ફક્ત ૪૮ વર્ષની વચો કરી કોઈએ અવતારો એ ન કર્યું હોય તેવા કાર્યો કર્યા. અને એકાંતિક ધર્મ પ્રર્વતાવી સ્વધામ પદ્ધાર્યા. ત્યાર પછી એના એ જ પરબ્રહ્મ પુરુષોત્તમ ભગવાન પ્રસન્નતાનાને પામી પુરુષોત્તમપણાને પામનાર શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી, શ્રી પ્રાગજી મહારાજ, શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજ, શ્રી નારાયણમુનિ મહારાજ અને પ્રગટ શ્રી ડાખ્યાભાઈ મહારાજ પણ પ્રયોજન અનુસાર ૪૮ અનુસાર એકાંતિક ધર્મ પ્રર્વતાવીને પ્રયોજન પૂર્ણ થયે સ્વધામ પદ્ધાર્યા.

* અવતાર-અવતારી બેદ :

* અવતાર :- અનાદિ અક્ષરધામના અધિપતિ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન તે વૈકુંઠ, ગોલોકાદિક ધામના મુક્ત પોતે કાર્ય અનુરૂપ ઐશ્વર્ય આપી પૃથ્વી પર મોકલ્યા ત્યારે તે મુક્ત અવતાર ધારણ કરે છે. અને ઐશ્વર્ય આપ્યું હોય એટલું કાર્ય કરે છે. અને જીવોને વૈકુંઠ, ગોલોકાદિક જેવા મુક્ત બનાવે. પણ અક્ષરધામના જેવાં મુક્ત કરી શકે નહિ. અવતારો પરતંત્ર છે. અને તેમના વૈકુંઠ, ગોલોકાદિક ધામ આત્માંતિક પ્રલય વખતે નાશ પામે છે. અવતારોમાં રામ-કૃષ્ણ મુખ્ય અવતારો છે. અને અવતારોમાં સૌથી મોટો અવતાર શ્રી કૃષ્ણ ભગવાનનો છે. જે છારે સંપૂર્ણ યોગકળા બતાવી.

જે કાર્ય માટે અવતાર થયો હોય તે કાર્ય કરવા માટે પોતે સંકલ્પ કરે અને પોતે ભળે ત્યારે કાર્ય સિદ્ધ થયું. પૂર્વના રામ-કૃષ્ણા અવતાર જેવા મોટા અવતાર પણ પ્રગટ ભગવાનનું ભજન કરવા પૃથ્વી પર પદ્ધાર્યા. શ્રી રામચંદ્રજીનો અવતાર વડતાલના પ્રથમ આચાર્ય શ્રી રઘુવીરજી મહારાજ તરીકે અને શ્રી કૃષ્ણા એ ગોપાળાનંદ સ્વામી તરીકે અવતાર ધારણ કર્યો.

* અવતારી : અનાદિ અક્ષરધામના અધિપતિ સર્વોપરી સ્વયંબ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન (સહજાનંદ સ્વામી) સ્વતંત્ર પોતાનું સમગ્ર ઐશ્વર્ય સહિત પૃથ્વી પર પદ્ધાર્ય છે. તે ધારે તે કરી શકે એવા અતિ સમર્થ છે. તેમનાથી ઉપરી કોઇ નથી અને અવતારોના પણ અવતારી છે. પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન સર્વોપરી હોય ફક્ત સંકલ્પ માત્રથી કરવા સમર્થ છે. અને અક્ષરધામમાં રહીને પણ સમગ્ર જીવોના કલ્યાણ કરવાને સમર્થ છે. તેઓ ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ અને પ્રલય આદિક કાર્ય પણ સંકલ્પ માત્રથી કરવા સમર્થ છે. પામર-વિષયી જીવોને પણ પોતે તથા પોતાના મુક્તો દ્વારા અક્ષરધામના જેવાં મુક્ત બનાવવા સમર્થ છે. સર્વોપરી પુરુષોત્તમ ભગવાન પોતે એક જ છે. જેથી અતુલો બરાબર ચાલે છે. જો વધારે ભગવાન હોય તો વિવાદ થાય. કોઈ કહે મારે શિયાળો જોઈએ, કોઈ કહે ચોમાસું જોઈએ, પણ તેમ થતું નથી. બધું કમાનુસાર ચાલે છે. સૂર્ય, ચંદ્ર વગેરે દેવોના સેવા કાર્યો પણ નિયમિત થાય છે. અને સર્વેનો નિયંતા એક જ છે.

પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાન અક્ષરધામમાંથી આવ્યા છે. અને આપણાને અક્ષરધામમાં લઈ જવા આવ્યા છે. અને જો આપણે પણ અક્ષરધામમાં જવું હોય તો પોતાની ગોબરી સમજાણાનો ત્યાગ કરી મહારાજને સર્વોપરી, સર્વ અવતારના અવતારી સર્વ કારણાના કારણ અને નિયંતા, અતિ સમર્થ જાણવાની દ્રઢતા કરવી તો બાકીની કસર પ્રભુ કૃપા કરીને ટાળશે. માટે ડાંગરના ફોતરા જેવી ગોબરી સમજાણ રાખવી જ નહિ.

(12) હું અક્ષરબ્રહ્મ છું એમ થાય ત્યારે તેમાં પરબ્રહ્મ દેખાય. તેમાં મન ગળી જાય.

શ્રી પગટ પુરુષોત્તમ ભગવાનનો એક હેતુ-શુદ્ધ એકાંતિક ધર્મ

પાઠવો અને પ્રવત્તિવો અંતર્ગત “ધર્મ” લેખાંક-૬

લેખક :- શ્રી નવિનભાઈ કનુભાઈ રાઠવા (બાકરોલ)

શુદ્ધ એકાંતિક ધર્મના કુલ ચાર પ્રકાર છે.

૧. ધર્મ
૨. જ્ઞાન
૩. વૈરાગ્ય
૪. ભક્તિ

ધર્મના કુલ બે પ્રકાર છે.

૧. દેહનો ધર્મ

તેમાં અગિયાર નિયમો તથા પંચ વર્તમાનનો સમાવેશ થાય છે.

૨. આત્માનો ધર્મ

(આ દેહ તે હું નહિં, હું આત્મા છું, હું બ્રહ્મ છું, હું અક્ષર છું, હું તેજોમય સત્તાશ્પ છું ને મારામાં પરબ્રહ્મ પૂર્ણ પુરુષોત્તમ ભગવાન (પગટ શ્રી ડાલ્ખાભાઈ મહારાજ) સાક્ષાત પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ પ્રગટ અખંડ બિરાજમાન રહ્યા છે એમ દઢ કરવું.)” આ આપણા આત્માનો ધર્મ છે:

દેહના ધર્મ અંતર્ગત

નિયમ-૧ : હિંસા ન કરવી

હિંસા ત્રણ પ્રકારે થાય છે.

૧. મન વડે કોઈનું ભૂરું (અહિત) દરછિયું તે મનની હિંસા કહેવાય.
૨. વાણીએ કરીને કોઈને દુઃખ થાય એવું બોલવું તે વાણીની હિંસા કહેવાય.
૩. દેહ કરીને કોઈ જીવ પ્રાણીભાન્ને મારવું તે દેહની હિંસા કહેવાય.

અગાઉ લેખાંક-૫માં આપણે “વાણી બોલવાથી થતી હિંસા” નું નીરૂપણ જોતા હતા. કમશા: આ જ મુદ્દાને આગળ જોઈએ.

અહીં લેખાંક-૬ માં આપણે વાણી વડે થયેલી હિંસાના કેટલાક ઐતિહાસિક પ્રસંગોનું નીરૂપણ તથા શ્રીજીમહારાજના મતે ચાર પ્રકારની વાણી ઓળખવાની રીત જોયા બાદ આપણાથી જે વાણી વડે હિંસા થાય છે તે હિંસા કરતા અટકવાના તથા બચવા માટેના કેટલાક તારણોનું નીરૂપણ જોઈશું.

કઠોર વાણીથી થયેલી હિંસાના પ્રસંગો :-

કહેવાય છે કે - મયદાનયે બનાવેલ ઇન્દ્રપ્રસ્થમાં - જ્યાં જળ હોય ત્યાં સ્થળ દેખાય અને સ્થળ હોય ત્યાં જળ દેખાય. તે જોવા માટે દુર્યોધન આવ્યો. જોતાં જોતાં પાણી હતું ત્યાં સ્થળ દેખાણું એટલે પૃથ્વી સમજુ ચાલવા લાગ્યો ત્યાં તો જળના કુંડમાં પડી ગયો. તે જ સમયે ઝરુખામાં બેઠેલી ક્રૌપદીએ આ દશ્ય જોયું ને હસતાં હસતાં બોલી - “અંધના તો અંધ જ હોય ને ?” બસ આ શબ્દો દુર્યોધનના હુદયમાં શાલ્ય જેવા લાગી ગયા. અંતે બદલો લેવા ભરસભામાં ક્રૌપદીના વસ્ત્રો ખેંચાવ્યા. આનું જો મુખ્ય કારણ હોય તો એ જ છે કે - ક્રૌપદીની કઠોર વાણી.

રામાચણામાં રામ સુવર્ણમૃગને મારવા ગયા. અને તેને બાણ માર્યું ત્યારે સુવર્ણમૃગના ઇપમાં રહેલ મારીય લક્ષ્મણાનું નામ લઈને બોલાવવા લાગ્યો. આ અવાજ સીતાજુએ સાંભબ્યો તેથી લક્ષ્મણને રામની મદદ જવાનું કદ્યું એટલે લક્ષ્મણજુએ કદ્યું : “રામને હરાવી શકે તેવી આ બ્રહ્માંડમાં કોઈમાં તાકાત નથી. એ અવાજ તો માયાવી અસુરનો છે. માટે તમો ચિંતા ન કરો”

લક્ષ્મણનાં વચન સાંભળી સીતાજુ કોઇ કરીને બોલ્યાં “હે લક્ષ્મણ ! તારા સરખા કૂર અને ગુપ્તપણે વિચરનારા શત્રુઓના અંતરમાં પાપ હોય

તેમાં શું આશ્રય ? તું અત્યંત દુષ્ટાત્મા જ છે. અને તું મારા વિષે કામવાસના રાખીને પોતાની મેળે વનમાં આવેલો છે. પરંતુ હું ગોદાવરી નદીમાં કુબી ભરીશ, કાં તો પર્વત પરથી પડીને મરી જઈશ, પરંતુ તને નહિ વરું.” આ પ્રસંગની નોંધ શ્રી નિષ્કળાનંદ સ્વામીએ ‘વચનવિદિ’ ગ્રંથમાં કરી છે.

ત્યારે વૈદેહીએ વચનનાં, લઘુમનને લગાકચાં બાણ।
તુ જાણો રામ મરે વરે મુજને, તે ન વરું તજુશ હું પ્રાણ।

॥ ૪ ॥ (કરણું - ૧૪)

આમ સીતાજીની આવી કહોરવાણી સાંભળી લક્ષ્મણજી રડી પડ્યા અને રામ પાસે ગયા. પછી પરીણામ એ આવ્યું કે - રાવણ આવી સીતાને ઉપાડી ગયો અને અતિ દુઃખો ભોગવવા પડ્યાં.

દુંકમાં ઈતિહાસોમાં ઘણા પ્રસંગો જોવા મળે છે કે શબ્દે કરીને રાજાઓ રાજ્ય છોડીને વનમાં ચાલ્યા ગયા. એનેકાનેક હિંસાઓ થઈ. તેમાં મોટા ભાગના કારણો પોતાના પરિવારના લોકોનાં મેણાં સાંભળવાના હતા. અમૃક કારણો કોઈ ને આપેલ વચનમાં હતાં, અમૃક કારણો સાધુ-સંતોના ઉપદેશ અથવા સ્વયં શાસ્ત્રોના વચનથી વૈરાગ્ય પામી ચાલ્યા ગયા હતા.

આધુનિક સમાજમાં અત્યારે આપણી જ આસપાસ પણ કેટલી બધી હત્યાઓ થતી જોઈએ છીએ. ઘણી હત્યાઓ મહેણાં-ટોણાંથી થાય છે. અથવા સાસુના મહેણાં, નણાંદના મહેણાં, પોતાના પતિના મહેણાંમાંથી ઘણી સ્ત્રીઓ આત્મહત્યા કરતી હોય છે. તથા હવે તે વહુના મહેણાંથી સાસુઓ અને પતનીના મહેણાંથી પતિઓ પણ આપદ્યાત કરતા જોવા કે સાંભળવા મળે છે આવા તો અસંખ્ય પ્રસંગો આપણે સાંભળ્યા છે.

પ્રસંગ : બહુ બોલ્યામાં માલ નહિ

એક ભલો ભોળો જેદૂત હતો. પરંતુ તેની ઘરવાળી ખૂબ જ આકાર સ્વભાવવાળી હતી. તે સ્ત્રી એવું નક્કી કરી રાખેલું કે - મારા ઘણીને મારી નાખીને

મારે બીજુ ઘર માંડલું છે. એમ વિચારી તે વાડીએ ગઈ. તેથી પેલા જેદૂતે કહ્યું - “તું કૂવામાંથી પાણી ભરી આવ.” ત્યારે સ્ત્રીએ કહ્યું - “મને સીમના કૂવાનું પાણી ભરતાં આવડતું નથી માટે તમે શીખવાડવા ચાલો.” પછી પેલો જેદૂતે કૂવામાંથી પાણી ભરવા લાગ્યો તે સમયે તેની ઘરવાળીએ પાછળથી ઘક્કો મારીને કૂવામાં નાખી દીધો અને તે મરી જાચ એટલા માટે ઉપરથી ઘણા પદ્ધથરો નાખ્યા. પછી તે ઘેર આવતી રહી. પરંતુ પેલા જેદૂતે કૂવામાં મૂળીયા પકડીને બેડા ઉપર ઉભો રહ્યો હતો.

આવા સમયે એક ભરવાડ બકરાંને પાણી પાવા ત્યાં કૂવે આવ્યો એટલે બૂમ મારી જેદૂતે કહ્યું - “ઓ બીજલા ! મને કૂવામાંથી કાઢ” પછી તે ભરવાડ બીજા લોકોને બોલાવ્યા ને જેદૂતને કૂવામાંથી બહાર કાઢ્યો પછી સૌએ કહ્યું તમે કેવી રીતે કૂવામાં પડી ગયા હતા ? ત્યારે જેદૂતે કહ્યું “હું પાણી ભરતાં લપસી ગયો હતો.” એમ જવાબ આપીને જેદૂત ઘેર આવ્યો. ત્યાં તો બાઈના મનમાં થયું કે - “આ પીટચો તો જીવતો જ રહ્યો.” પછી જેદૂતે કહ્યું કે - “થોડુંક વાગ્યું છે એટલે હળદર લાવ, શેક કરીએ.” પેલી સ્ત્રીએ હળદર ચોપડી અને વાળું કરાવ્યું. પરંતુ પેલા જેદૂતે કંઈ પણ કહ્યું નહિ. એટલે પેલી સ્ત્રીના મનમાં થયું - “આવો ઘણી બીજે કચાં મળવાનો છે ? કૂવામાં ઘક્કો માર્યો તો પણ મને કંઈ કહ્યું નહીં. માટે હવે અહીંથા જ રહેલું બીજે જીવું નથી.” પછી બંનેએ સંપીને રહેવા લાગ્યા એટલે એક દીકરો થયો. તે મોટો થયો પછી તેને પરણાવ્યો. જાન ઘેર આવી ત્યારે તેની ઘરવાળી પેલા જેદૂતને પગે લાગવા ગઈ ત્યારે જેદૂત બોલ્યો - “બીજુ તો કાંઈ નથી કહેતો પરંતુ એટલું ચાદ રાખજો કે - “બહુ બોલ્યામાં માલ નહિ” પછી તો તેની પુત્રપદ્ય પિથર ગઈ અને ફરીને આણું વાળીને આવી ત્યારે પણ જેદૂતે કહ્યું “બહુ બોલ્યામાં માલ નહિ” તે સાંભળીને વહુએ પુછાવ્યું. બંને વાર ભાભાએ એકનું એક કહ્યું તો હું શું બોલી છું ? તે વારંવાર કહ્યા કરો છો ? ત્યારે જેદૂતે કહ્યું - તમારી સાસુ બહાર ગઈ છે એટલે કહું છું સાંભળો -

(14) વૃત્તિ પાણી વલશે અને ભૂખ ભજનની ઉઘડશે ત્યારે લગવાનનું સુખ આવશે.

તમારી સાસુને બીજો ઘણી કરવો હતો તેથી મને કૂવામાં નાખી દીધો હતો. પરંતુ હું બચી ગયો અને કંઈ પણ ન બોલ્યો તો મારે દિકરો થયો અને તમે આવ્યાં. માટે મેં કહ્યું કે - “બહુ બોલ્યામાં માલ નહિ.” તો આ વાત તમે મારી સાસુને ન કહેતા.

પછી સમય જતાં એક વાર સાસુ વહુને બોલાચાતી થઈ અને સામસામે ગાળા ગાળીઓએ આવ્યા ત્યારે વહુ બોલી “હે રાંડ ! બહુ ચોખ્ખી શું થાય છે ? મારા સસરાને કૂવામાં નાખી દઈને બીજો ઘર માંડવા જતી હતી ને અત્યારે શું લવરી કરે છે ? ” - સાસુને આ વેણ સાંભળીને રીસ ચઢી તેથી કૂવામાં પડીને ભરી ગઈ. કારણ શું ? કઠોર વાણી.

પ્રસંગ - ૨ :

લાખા દરજુની પતનીએ રીંગાણાનું શાક ન કર્યું. તેથી લાખો દરજુ કોઇ કરીને બોલ્યો : “અરે રાંડ ! મારું કહેવું ન માનવું હોય તો જા સાંગા પેટેલના કૂવામાં પડ. મને શું મોહું બતાવીને ઉલ્લિ છો ? આવી વાણી સાંભળીને દરજણાને પણ કોઇ ચઢ્યો તેથી તુરત જ પેટેલના કૂવામાં પડી અને મૃત્યુ પામી. ગામના પેટેલને ખબર પડી તે પોલીસને બોલાવ્યા અને લાખાને બાર વર્ષ સુધી જેલમાં રાખ્યો. આનું કારણ પણ કઠોર વાણી જુછે.

શ્રીજી મહારાજના મતે ચાર પ્રકારની વાણી :

શ્રીજી મહારાજે સારંગપુરના છિંઠા વચનામૃતમાં વાણીના ચાર વિભાગ સમજાવતાં કહે છે કે જીવના દેછને વિષે પણ ચાર વાણી કહી છે તે સાંભળો.

(૧) શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાન જે જીવને વિષે અંતર્યામીરૂપે કરીને રહ્યા છે એવા ભગવાન પૃથ્વી પર અપતાર ધારણા કરે છે ત્યારે ભગવાનાં જે ધામ, ગુણ અને ઐશ્વર્ય તેનું પ્રતિપાદન કરે તથા તેના ચરિત્રોનું વર્ણન કરે, આત્મા-અનાત્માનો વિવેક કરી દેખાડે તથા જીવ, ઈશ્વર, માયા, બ્રહ્મ અને પરબ્રહ્મ તેના ભેદને પૃથ્વી પૃથ્વી દેખાડે એવી જે વાણી તેને “પરાવાણી”

કહીએ.

(૨) અને જે માયિક પદાર્થ તથા વિષય તેમને વિવેક સહિત થયાર્થપણે કહી દેખાડે તેને “વૈખરી વાણી” કહીએ.

(૩) અને પદાર્થને વિષયને બ્રાંતિએ (અસ્પષ્ટ) સહિત થયાર્થપણે કહી દેખાડે તેને “મદ્યમા વાણી” કહીએ.

(૪) અને એ પદાર્થને વિષયને અંધ અંધ સરખુ કહી દેખાડે ને કંઈ સમજાવામાં ન આવે તેને “પશ્યંતિ વાણી” કહીએ.

આ પ્રમાણે ચાર પ્રકારની વાણીને સમજુ વિચારીને બોલવું થથા સાંભળવું. જેથી કરીને વાણીથી હિંસા કરતાં આપણે બચી શકીએ. સદગુરુશ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી કહેતા કે - “જેવા શબ્દો સાંભળે તેવો જીવ થઈ જાય છે, માટે બળિયા ભગવાનના ભક્ત હોય તેના શબ્દો સાંભળીએ તો જીવમાં બળ આવે. પણ નપુસકને સંગે બળ પમાય નહિ. વળી જ્ઞાનના શબ્દ પાળવા કેમ જે શબ્દે કરીને તો દેછ બંધાય છે. માટે વાણી વડે થતી હિંસાથી બચવા માટેના કેટલાક તારણો જોઈએ.”

વાણી વડે થતી હિંસાથી બચવા માટેના કેટલાંક તારણો :

(૧) કોઈના નામની ખોટી ચર્ચા, ચાડી, ચુગલી કે છુંા-મશકરી કરવી નહિ. તથા કોઈને ચિંતામાં મુક્કી દે એવી વાતો આપણે એકદમ કોઈને પણ કહેવી જોઈએ નહિ.

(૨) કોઈની બાબતમાં સાંભળેલી ખાત્રી વગરની ખોટી વાત બીજાને કહેવી જોઈએ નહિ.

(૩) કોઈની હાજરીમાં આપણા સ્નેહી, સંબંધી કે સગાની ટીકા કરતા આપણે અચકાવવું જોઈએ.

(૪) ગુસ્સામાં આવી જઈ બીજાનું મન દુઃખાય તથા તેને આધાત લાગે એવાં મેણાં, ટોણાં, મશકરી કે વાતો કરવી જોઈએ નહીં.

વગર ખપનો દેછ હાલે તે પાપ. વગર ખપનો મન સંકલ્પ કરે તે પાપ.

- (૫) કોઈનું દિલ દુભાવ્યું હોય તો તેના પ્રત્યે દિલાસો બતાવી કરી એવું નથાય તેની કાળજી લેવી જોઈએ.
- (૬) કોઈની કાંઈ ભૂલ થઈ જાય તો તે ભૂલ સંભારીને કોઈને ભોઠો પાડવો ન જોઈએ તથા તેની ભોઠપ ઢાંકવાનો એક વખત પ્રયત્ન કરવો જોઈએ.
- (૭) કોઈ કુદરતી કારણાસર આપણી ધારેલી વાત, ચોજના કે કામ પર પાણી કરી વણે તો એ વિષે ફક્તાટ, બબડાટ કે કક્કાટ કરી કોઈ ધરના કે નીજા પર જીજાવવું જોઈએ નહિ.

આ ઉપરાંત શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાને તો આપણાને સ્પષ્ટ રીતે જ આજા કરી છે કે - “ન ખપનું બોલવું નહિ, બધા સ્વભાવ હશે તો ચાલશે પણ ન ખપનો બોલવાનો સ્વભાવ નહિ ચાલે.” એટલે આપણે તો વાણી બોલતાં પહેલાં પોતાનો અને અન્ય વ્યક્તિઓના હિતને દ્યાનમાં રાખીને જ જે તે શબ્દ બોલવો. કારણ કે વાણીનો દંશ એક વખત વાગ્યા પછી તો એક બીજાનું વેર બંધાઈ જાય છે. માટે કોઈને પણ આપણા દ્વારા વાણીનો દંશ ન વાગી જાય તે માટે આપણે બોલવામાં ખૂબ જ સાવધાની રાખવી. તે કેવી રીતે તો કે-

- (૧) કોઈનું પણ અપમાન ન કરવું. જો કોઈની નિંદા થઈ ગઈ હોય તો એની ગેરહાજરીમાં એની પ્રસંશા કરી દેવી.
- (૨) ઘરમાં કે બહાર ઝઘડાના સમયે કોઈ કરનાર ઉપર કોઈ ન કરવો પરંતુ બોલવું જોઈએ.
- (૩) જે વ્યક્તિ આપણી સાથે ન બોલતી હોય તેની સાથે આપણે પ્રયત્નપૂર્વક બોલવું જોઈએ.
- (૪) બોલતી વખતે હૃદયને મધુરતાથી ભરી દેવું જોઈએ.

આ ચાર વાત પ્રમાણે જે વાણી બોલે છે તેના શાન્તુ પણ મિત્ર બની જાય છે પરંતુ જે જરા જરા વાતમાં કોઈ કરે છે, રિસાઈ જાય છે, વાદ-વિવાદ કરે છે અને તિરસ્કાર કરે છે એના તો મિત્રો પણ શાન્તુ બની જાય છે

માટે બોલવામાં ખૂબ જ દ્યાન રાખવું.

-જે મનુષ્ય સાંભળવાની જગ્યાએ સાંભળે છે એની અક્કલનાં દર્શન થાય છે.

-જે મનુષ્ય મૌન રહેવાની જગ્યાએ બોલે છે એની બેવકૂફાઈના દર્શન થાય છે.

-પરંતુ જે મનુષ્ય બોલવાની જગ્યાએ ચૂપ રહે છે તો તે ચોક્કસ માર ખાય છે. તેથી આપણો તો :-

- બોલવાની જગ્યાએ બોલો

- ચૂપ રહેવાની જગ્યાએ ચૂપ રહો.

- ઓછું બોલવાની જગ્યાએ ઓછું બોલો.

- સાંભળવાની જગ્યાએ સાંભળો.

- અને સંભળાવવાની જગ્યાએ તો અવશ્ય સંભળાવો.

પરંતુ ખાસ દ્યાનમાં આ પણ રાખવું કે -

“સત્યં બૃયાત् પ્રિય બૃયાન, અપ્રિય સત્ય ન બૃયાત ।”

અર્થાત् કે સાચું બોલો પણ પ્રિય લાગે તેવું બોલો, સાચું હોય છતાં સામે વાળી વ્યક્તિને અપ્રિય લાગે તેવું હોય તો તેવું ન બોલો આ જ મનુષ્યની વાણીનો સાચો ધર્મ છે. આ વિશે એક પ્રસંગ જોઈએ.

પ્રસંગ

એક રાજાએ સુંદર મહેલ બનાવ્યો. તે મહેલ જોવા માટે આજુબાજુ ગામડાઓના અસંખ્ય લોકો આવતા હતા. અને રાજાના ખૂબ વખાણ કરતા હતા. પરંતુ રાજ્યનો મુખી મહેલ જોવા આવ્યો ન હતો. તેની રાજાને ખબર પડી એટલે મુખીને બોલવાવી સાથે લઈને ખુદ રાજ સુંદર મહેલ બતાવવા લાગ્યો. મહેલ ખૂબ વિશાળ હતો. પરંતુ અંદર જવા માટે ફક્ત નાનકડી જગ્યા રાજેલ. કારણ કે - દુશ્મનો એકી સાથે ઘણા પ્રવેશ ન કરી શકે તે માટે ફક્ત એક જણા અંદર આવી શકે તેટલી જગ્યા પ્રવેશ કરવાની રાખી હતી.

સંપૂર્ણ મહેલ જોઈને પણ મુખી કાંઈ બોત્યા નહિ તેથી રાજાએ પૂછ્યું “તમોને આ મહેલ કેવો લાગ્યો? કંઈક સૂચના દેવા લાયક હોય તો બોલો, યોગ્ય

લાગશે તો ફેરફાર કરીશું.” ત્યારે મુખી બોલ્યો - “મહેલ તો સારો છે, પરંતુ દરવાજો બહુ સાંકડો છે તેથી તમો મરી જશો એટલે તેમાંથી તમને બહાર કેમ કાઢશો ? કારણ કે - તમારું શરીર ખૂબ-જાડું છે.” મુખીની વાણી સાંભળીને રાજાના રોમ રોમાં કોઈ વ્યાપી ગચ્છો તેથી હુકમ કર્યો અને કેદમાં પૂરી દીઘો. સમય થતાં ઘેર ન આવ્યા એટલે પટલાણીએ રાજા પાસે આવીને મુખીના સમાચાર પૂછ્યા. રાજાએ કહ્યું : “તેને બોલવાનું ભાન નથી તેથી મેં જેલમાં પૂરી દીઘો છે.” એમ કહીને વાત કરી. વાત સાંભળી પટલાણી બોલ્યા - “અરે મહારાજ ! તેમાં મૂંજાવવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નથી, કદાચ તમારું મફદું બહાર ન નીકળે તો પછી ટુકડા કરીને બહાર કાઢવું” તેને પણ તુરંત કેદમાં પૂરી દીઘો. બા-બાપુજી ઘેર ન આવ્યા એટલે મુખીના દીકરાએ આવી રાજાને વાત કરી. “મારા બાપુજી ક્યાં છે ? કારણ કહ્યું . તે સાંભળીને મુખીનો હોકરો બોલ્યો, - હે રાજાજી ! મારી વાત સાંભળો. તમો મરી જાઓ પછી દરવાજામાંથી બહાર કાઢવાની ડે ટુકડા કરવાની કોઈ જરૂર નથી, કારણ કે અંદર ચોગાન મોટું છે તેથી અંદર જ સળગાવી દેશું.” આમ, બોલતાની સાથે જ તેને પણ જેલમાં પૂરી દીઘો. એટલે જ કહેવાચું છે કે સાચું બોલો પણ પ્રિય લાગે એવું બોલો, સાચું હોય છતાં સામે વાળી વ્યક્તિને અપ્રિય લાગે એવું હોય તો તે ન જ બોલો.

શ્રી પુરુષોત્તમ મહારાજે પણ મુક્તની શિક્ષાપત્રી કલમ-૩ માં આપણાને કહ્યું છે કે - મારા આંત્રિતો એ વાણી કઈ રીતે બોલવી જોઈએ તો કે - “સત્ય હિત ને પ્રિય વચન બોલવું. સત્ય કહેતાં શાસ્ત્ર પ્રમાણો બોલવું. હિત કહેતાં, તેને ખપ લાગે તેમ બોલવું. પ્રિય કહેતાં તેને ખપ લાગે એવું હોય, પણ તે સમે તેનું મન દુઃખાય એવું ન કહેવું. પછી વધુ હેત હોય તો જે કઠણ વચન કહે પોતાના દાસને પણ દેહાભિમાનને લીધ ન કહેવુંકે લોભને અર્થો પણ ન કહેવું.” (મુક્તની શિક્ષાપત્રી-૩)

દૂકમાં આપણો સત્તસંગીઓએ ક્યારે બોલવું,

ક્યાં બોલવું, કેટલું બોલવું, કેવી રીતે બોલવું અને શું બોલવું. બાબતોનું અખંડ અનુસંધાન રાખવું. અને જ્યારે બોલવું પડે ત્યારે સત્ય બોલો, મધુર બોલો, પ્રસંગના માટે બોલો, હિતકારી વાણી બોલો અને ધર્મને અનુકૂળ વાણી બોલો.

આપણી વાણી સાંભળનાર વ્યક્તિમાં ભગવાન વિષે પ્રીતિ જાગૃત થાય તથા બ્રહ્મવિધાની આકાંક્ષા જન્મે એવું બોલવું. એ જ શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાનના આંત્રિતજનો આપણી સર્વેની વાણીનો ધર્મ છે.

(૩) દેહે કરીને કોઈ જીવ પ્રાણી માત્રને મારવું તે દેહની હિંસા કહેવાચ.

હવે હિંસા ન કરવી અંતર્ગત જે ત્રીજો પ્રકાર તે દેહે કરીને કોઈ જીવ પ્રાણીને મારવું તે દેહની હિંસા કહેવાચ. આ મુદ્ધાનું નીરપણ જોઈએ. શ્રીજી મહારાજે શિક્ષાપત્રીના ૧૧મા જ્લોકમાં લખ્યું છે કે

કસ્યાપિ પ્રાણિનો હિંસા નૈવ કાર્યાંડ્રન મામકૈ : ।

સૂક્ષ્મયૂકામત્કુણાદેરપિ બુદ્ધ્યા કદાચન ॥ ૧૧ ॥

અર્થાત્ કે “મારા જે સત્તસંગી તેમણે કોઈ જીવ પ્રાણીમાત્રની પણ હિંસા ન કરવી. અને જાણીને તો ઝીણા એવા જૂ, માંકડ, ચાંચડ આંદિક જીવ તેમની પણ હિંસા ન કરવું.” આ જ્લોકમાં શ્રીજી મહારાજ કહે છે કે મારા આંત્રિતો આ લોકમાં કોઈપણ પ્રાણીની હિંસા ન કરવી એટલે કે સામાન્ય રીતે જીવ હિંસાનો નિષેધ કર્યો છે. જગતમાં જોઈએ તો જૂ, માંકડ, આંદિક જંતુઓને ધાણા ઝ્રીઓ કે પુરુષો લગભગ મારી નાખતા હોય છે તે દેખાદેખી રૂપ કે સાંસર્જિક દોષથી કે રાજ્ય તામસ સ્વભાવરૂપ દોષથી પોતાના આંત્રિતો આ ઝીણા જંતુઓની હિંસા ન કરે આવું ધારીને શ્રીહરિ વિશેષ રીતે જીવ હિંસાનો નિષેધ કરે છે. “ઝીણા જૂ, માંકડ, ચાંચડ, લીખો અને મચ્છર વગેરે જંતુઓને મારી નાખવારૂપ હિંસા જાણી જોઈને મારા આંત્રિત કોઈએ કરવી જ નહિ. અજાણતાં જો પાપ થઈ ગયું હોય તો તેને પ્રાયશ્ક્રિતના રૂપમાં તપ કરીને ટાળી નાખવું જોઈએ.

પણ જો જાણીને પાપ કર્યું હોય અને પછી તે પાપને ટાળવા પ્રાયશ્ક્રિતરૂપે શુભ કર્મ કરે, તો તેનું પાપ તો ન ટણે પણ નવું કર્મ પેદા થાય છે. અને ફળ ભોગાવસરે તે પુણ્ય અને પાપનું ફળ સુખ દુઃખ જુદું જુદું ભોગવવું પડે છે. ” માટે જાણી જોઈને કોઈ પણ પાપ કર્મ ન કરવું.

દેવતાપિતૃ યાગાર્થમ પ્રયજાદેશ હિંસનમ् ।

ન કર્તવ્યમ હિંસેવ ધર્મ : પ્રોક્તો અસ્તિ યન્મહાન् ॥૧૨॥

અર્થાત् “દેવતા અને પિતૃ તેના ચણને અર્થે બકરા, મૃગલા, સસલા, માછલા આદિક કોઈ જીવની હિંસા ન કરવી. કેમ જે અહિંસા છે તે જ મોટો ધર્મ છે. એમ સર્વ શાસ્ત્રમાં કહ્યો છે.”

અહીં શ્રીજી મહારાજે લૌકિક હિંસાનો નિષેધ કરીને વૈદિક હિંસાનો પણ નિષેધ કરે છે. દેવતા અને પિતૃઓના ચણ કરવા માટે પણ પાણેલા અને જંગલી પશુઓ વગેરેની હિંસા ન કરવી. કારણ કે મન, વાણી અને શરીરથી ભૂત પ્રાણીમાત્રાનો શ્રોહન જ કરવો. હિંસા ન જ કરવી. તે અહિંસારૂપ મહાન ધર્મ છે. વેદોનું તાત્પર્ય હિંસા કરવામાં નથી પરંતુ મનુષ્યના સ્વભાવના રાગથી પ્રસરેલી હિંસાને ઓછી કરવા માટે તથા મોટા આપટકાળને ઉલ્લંઘવા માટે આ હિંસાનો આભાસ કેવળ સંભતિ જેવો છે.

આ દુનિયામાં દેખાય છે કે મૈથુન, માંસ, પદ્ધ (૬૩) તરફ પ્રાણીની સ્વભાવિક પ્રવૃત્તિ થાય છે. તેમાં પ્રેરણા કરવી પડતી નથી આ સ્થિતિમાં વિવાહ, ચણ અને સૌત્રામણા ચણ દ્વારા તેના સેવનની વ્યવસ્થા કરી છે. વાસ્તવમાં લોકોને મૈથુન, માંસ અને મધ્યથી પાછા વાળવા તે જ તેનો અભિષ્ટ હેતુ છે. પરતુ આ કોઈ નિયમ કે વિધિ નથી. આ આજા તો રાજસ્ક્રીતામસ્ક્રીત સ્વભાવવાળા સકામ મનુષ્યોને સંભતિ માત્ર દશાવિલ છે પણ સાત્યિક મુમુક્ષુઓને આજા કરી નથી. અને જે લોકો સંદર્ભના પાલનની દરદ્ધા રાખતા હોય એને તો - “કોઈ પણ પ્રાણીને મન, વાણી અને શરીરથી કોઈ પણ પ્રકારનું કષ્ટ ન આપવું.” વ્યાસમુનિ પણ કહે છે

કે - “અહિંસા એટલે કોઈ પણ શીતે ક્યારેય કોઈ પણ જીવ પ્રાણીનો શ્રોહ ન કરવો તે.”

સ્ત્રીયા ધનસ્ય વા પ્રાપ્ત્યૈ સાપ્રાજ્યસ્યાપિ વા ક્વचિત ।

મનુષ્યસ્ય તુ કસ્યાપિ હિંસા કાર્યા ન સર્વથા ॥ ૧૩ ॥

અર્થાત् “સ્ત્રી, ધન અને રાજ્ય તેની પ્રાપ્તિને અર્થે પણ કોઈ મનુષ્યની હિંસા તો કોઈ પ્રકારે ક્યારેય પણ ન કરવી.”

કોઈ પણ ભાણસની હિંસા, કોઈ મોટો અપરાધ કર્યો હોય તે, પણ મનથી પણ ક્યારેય ન કરવી. કારણ કે મનુષ્યનું શરીર મળવું અત્યંત દુર્લભ છે. તે આપણે પ્રથમ લેખાંકમાં જોઈ ગયા હતા કે ભરતખંડમાં મનુષ્ય દેહ સાડા ત્રણ કોટિ પ્રાકૃત પ્રલય થાય ત્યારે આવે છે. આ મનુષ્યદેહ સર્વ પુરુષાર્થોનું સાધન છે. અર્થાત્ કે ભરતખંડમાં મનુષ્યનો દેહ એટલે કે જીવને મોક્ષ સાધવાનો અધિકાર. અને આપણને તો પ્રગટ ભગવાનનો જોગ એટલે આપણનું લક્ષ્ય એક જ હોવું જોઈએ કે જીવને નિર્વાસનીક કરી અક્ષરધામમાં પહોંચવું. પરંતુ જો માનવ શરીરનો નાશ થાય તો બધું જ વ્યર્થ જાય.

શ્રીજી મહારાજ કહે છે કે જન સમાજમાં મોટા ભાગે મનુષ્યના દેહની હિંસા આટલા નિમિત્તાથી જ થાય છે.

(૧) પોતાની મનચાહી સ્ત્રી મેળવવામાં

(૨) પોતાના મન ધાર્યું પુષ્કળ ધન મેળવવામાં.

(૩) રાજ્ય પ્રાપ્ત કરવા, રાજકારણમાં ઉર્ચ સ્થાન પ્રાપ્ત કરવાની લાલશામાં

ઉપરોક્ત ત્રણ ઈચ્છીત વસ્તુઓ મેળવવા માટે સમાજમાં મોટા ભાગે મનુષ્ય દેહની હત્યા કરે દેવામાં આવતી હોય છે. શ્રુતિમાં કહેવામાં આવ્યું છે કે - “નૃત્વ ન રક્તભોગન્તે નૃહન્તુર્ન પુનર્ભવે ।”

અર્થાત્ મનુષ્યની હત્યા કરનારને નરક ભોગવ્યા પછી પણ મનુષ્યનો જન્મ ફરી વાર મળવાનો નથી. અર્થાત્ માનવીના હત્યારાને અંત ન આવે એવું તુરેંત દુઃખ

18 આ જીવ માયાને પરણોલો છે ત્યાંથી રાંડશે કહેતા મુકાશે ત્યારે ભગવાન વરશે.

ભોગવંદું પડે છે.

પરંતુ આપણે પ્રગાટ ભગવાનની આજા પ્રમાણે જ્યાં ત્યાં, જ્યારે ત્યારે, જેવું તેવું અને જેમ તેમ ચલાવીને સંતોષ માનવો. ભગવાને આપણાને જેવી સ્ત્રી આપી હોય જે પ્રમાણમાં ધન કે સંપત્તિ આપી હોય અને સમાજમાં જે સ્થાન આપ્યું હોય, તેનો ભગવાનની પ્રસંનતા મેળવવામાં ઉપયોગ કરીને હંમેશા સંતોષ માનવો. અને આ મનુષ્ય દેહે કરીને ભગવાનને જ પ્રસંન કરવા પુરુષ પ્રયત્ન કરી લેવો.

શ્રીજી મહારાજે શિક્ષાપત્રીના ૧૪ માં જ્લોકમાં આત્મધાત ન કરવા વિશે કહે છે તે જોઈએ.

આત્માધાતાસ્તુ તીર્થેડપિ ન કર્તવ્યશ્ચ કૃધા ।

અયોગ્યાચરણાત્કવાપિ ન વિષેબ્ધનધનાદિના ॥૧૪॥

અર્થાત “આત્મધાત તો તીર્થને વિષે પણ ન કરવો ને કોઈ કરીને ન કરવો અને ક્યારેક કોઈ અયોગ્ય આચરણ થઈ જાય તે થકી મૂંઝાઈને પણ આત્મધાત ન કરવો અને ઝેર ખાઈએ તથા ગળે ટૂંપો ખાઈને તથા કૂવે પડીને તથા પર્વત ઉપરથી પડીને, ઈત્યાદિક કોઈ રીતે આત્મધાત ન કરવો.”

હિંસા બે પ્રકારની છે એક પારકી હિંસા અને પોતાની હિંસા. અહીં પોતાની હિંસાનું નિરૂપણ છે. મનુષ્યએ આયુષ્ય પુરુષ થયા પહેલા કોઈ પણ રીતે આત્મધાત કરીને શરીર ત્યજયું નહીં. શ્રીહરિ કહે છે કે ભગવાનની ભક્તિ બધા જ દીર્ઘિત પુરુષાર્થોને સાધવામાં સમર્થ છે.

તસ્માદ્યાવજ્જીવं હરિસ્મરણમેવ કર્તવ્યમ् ।

અર્થાત् જિંદગીભર ભગવાનને જ સંભારવા “ભગવાનનું સ્મરણ સર્વ વિપત્તિમાંથી મુકાવે છે. ટૂંકમાં શ્રીહરિએ સ્વભાવ દોષથી થતી આત્મ હત્યાનો નિષેધ કહે છે.”

-આત્મધાત કોઈ કરીને ન કરવો.

- પોતાના સગા સંબંધીઓ કે કોઈ દુર્જનો મર્મભેદી

પણો કહે અને તેથી ખીજાઈને આત્મધાત ન કરવો.

- ઝેર ખાઈને આત્મધાત ન કરવો.

- ગળે ટૂંપો ખાઈને આત્મધાત ન કરવો.

- કૂવામાં પડીને કે પર્વત પરથી પડીને આત્મધાત ન કરવો.

- અનિન્ય સળગી ન મર્યાદ.

- શસ્ત્રથી આત્મધાત ન કરવો.

આવા આત્મધાતને ધર્મશાસ્ત્રમાં અતિપાતક કહ્યું છે જે નરાધમો લગભગ કોઈ કરીને, ઝેર ખાઈને, સળગી મરે, શસ્ત્રથી મરે, ગળે ફાંસો જાય, પાણીમાં દૂબી મરે, પહાડ કે ઝાડ ઉપરથી પડે તે બધા જ મહાપાપ છે. અને તેને પતિત કહ્યા છે ક્યારેક કોઈ અયોગ્ય આચરણ થઈ જાય તેથી મૂંઝાઈને પણ આત્મધાત ન કરવો. અર્થાત् લોક લાજથી આત્મધાત ન કરવો ક્યારેક દુર્ભાગ્યવશ પોતાના વર્ણ, આશ્રમ, દેશ અને કૂળના આચરણથી વિરુદ્ધ વર્તન પોતાથી થઈ જાય કે પોતાના સંબંધીથી કોઈ દુરાચારરૂપ વર્તન થઈ જાય તો પણ આત્મધાત ન કરવો. આવો આત્મધાત સાહજિક રીતે જ લોકો કરતા હોય છે. પણ તે આત્મધાત કરનારને અતિશાય ધોર નરકમાં ધકેલે છે. માટે કદાચ પાપાચાર થઈ જાય તો દેશ, કાળ, અવસ્થા, સ્થિતિ અને શક્તિને વિચારીને ધર્મશાસ્ત્રમાં કહેવું યુગાનુરૂપ પ્રાયશ્ક્રિત કરવું તે જ યુક્તિસંગત છે પણ આત્મધાત ન કરવો.

ટૂંકમાં આપણે સહજ સ્વભાવે જે જીવ હિંસાની કિયાઓ કરીએ છીએ. જેવી કે જતા-આવતા-વૃષ વેલી તોડવી, પશુ પક્ષીઓને પથ્થર મારવો, કે ધમકાવવા વગેરે જેવી હિંસા, જાણીને ન કરવી. તથા રંધવાનું અનાજ સાફ કરીને વાપરવું. તથા પીવાનું પાણી હંમેશા ગાળીને જ ભરવું. જેથી કરીને અજાણતાં પણ આપણાથી જીવ હિંસા ન થાય. અને જાણીને તો ક્યારેય પણ જીવ પ્રાણી માત્રને મારવા નહીં તથા દુભવવા પણ નહિં. જેનું અનુસંધાન રાખવું.

પ્રગાટ હોય ત્યાં કંઠી ના હોય, પૈસાની કે કોઈ પ્રકારની તકરાર ના હોય.

સુખ-દુ:ખ વિશે ચિંતન લેખાંક: ૨

લેખક :- શ્રી પ્રવિણભાઈ ચંદુભાઈ રાઠવા (વડોદરા)

ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે કે

અનન્યાશ્વિન્તયન્તો માં યે શ્રના: પર્યુપાસતે

તેણાં નિત્યાભિયુક્તાનાં યોગક્ષેમ વહાસ્યહમ ॥ (૧/૨૨)

જેઓ ગમે તેવા સુખ દુ:ખમાં ભગવાન પ્રત્યે નિત્ય જોડાયેલા છે અને ભગવાનશ્રીનું અનન્યભાવે ચિંતન કર્યા કરે છે તેવા ભક્તોના યોગ અને ક્ષેમ એટલે વ્યવહાર ભગવાન સંભાળે છે.

જીવનમાં દરેક વ્યક્તિને એક સરખા સુખના દિવસો જતા નથી દેહ છે વ્યવહાર છે એટલે સુખ દુ:ખ આવ્યા કરે છે તથા તેમાં ચડતીપડતી આવ્યા કરે છે. શરીરમાં રોગ આવે કે કંઈ વ્યવહાર કે નોકરીમાં થોડી ઘણી ઉપાધિ તથા ગાય, બેંસ, બળદ વિગેરે બિમાર પડે તેટલામાં કોઈ ભુવા જાગરીયા વળી કોઈ બાપુઓની પાસે જઈ લીબું મંત્રરાપતા તથા કુંક મરાવી દોરા બંધાવવા વિગેરે લેવા પહોંચી જાય છે. કોઈ વળી અમુક દેવી દેવતાના ગુરુવાર, શુક્રવાર, શનિવાર એવા વારના ઉપવાસ કરવાની માનતાઓ વળી નાના બાળકોને માંદળીયા દોરા વગેરે બાંધે છે વળી ભુવા જાગરીયાઓ પાસે, દોરા, ધાગા, લીબું વળી નજર ઉતારવી વિગેરે ઘણા બધા કામણા ટુંમણા કરે છે વળી વધુમાં જોઈએ તો હું આટલા આટલા વરસ સત્કંગ કર્યો હજુ ને પાંડકે થયો નહિ એમ માની જ્યોતિષ પાસે, બાવાઓ, ભુવાઓ પાસે જઈ ખોળાઓ ભરાવાની રીતો રીખમ કરે છે વળી ગ્રહ પનોતીઓ માટે, ગ્રહની વીરીઓ વળી ઘરના ભારણાં તોડી દીશાઓ બદલે વિગેરે તથા ચાંત્રિક તાંત્રિક જોડે વિવિધ વિદ્યાઓ કરાવે છે વિગેરે વિગેરે પોતાની જાતે બાકી હોય ઉમેરી લેવું પરંતુ ઘણું બધું કરાવે છે. પરંતુ ભગવાનમાં દ્રઢ નિષ્ઠા રાખી તેમનું જ ભજન કરતા નથી. ભગવાન શ્રી કૃષ્ણા પાંડવોની સાથે હતા છતાં પાંડવોને ઘણાં દુ:ખ પડ્યા ઘર દેશ થોડી પત્નીને લઈને જંગલમાં રખડવું પડ્યું તે પણ વર્ષો સુધી તો પણ તેમને ભગવાનનો આશરો થોડી બીજી નીજી બીજી બાધા આખડીઓ માની નહિં. આ હતી હજારો વર્ષ પુરાની મહાભારતની વાત પરંતુ આવા અનેક ભક્તો ને દુ:ખ આવ્યા છતાં તેઓ ભગવાનની અચન નિષ્ઠા મુકી કર્યાંથી બાધાઓ રાખી નથી તે આપણે આગળ જોઈશું.

મૂળ અક્ષરમૂર્તિ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પાસે એક મુમુક્ષુ આવ્યો સ્વામીએ તેને વર્તમાન ઘરાવી શ્રી સ્વામિનારાચણાના નામના મહામંત્રની પાંચ માળા ફેરવા કહ્યું. ત્યારે તે મુમુક્ષુએ કહ્યું આમ તો હું પાંચ માળા ગણપતિજીની, પાંચ માળા હનુમાનજીની. વળી પાંચ માળા જમિયા દાંતારની ફેરવું છું. હવે તેમે કહ્યું એટલે પાંચ માળા આ ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાચણાની પણ ફેરવીશ. આમ આવું હોય તેને અંત સમયે કોણ લેવા આવે ?

આવું ઘણું બધું હોય છે જેમકે ઘણાના ઘર મંદિરોમાં નાળિયોરો વળી ઘણીક પ્રકારના ચંત્રો, સોપારીઓ વિગેરે ઘણું બધું હોય છે આ બધી બાબતોનો ઉત્તર શ્રીજી મહારાજે એક પત્ર જે સંવત ૧૮૯૨ એટલે કે અત્યારે વર્ષ સંવત ૨૦૯૮ ચાલે છે તેના ટોટલ વર્ષ ૨૦૭ વર્ષ થયાં ત્યારે ભગવાન શ્રી હરિએ આ પત્ર દરેક ગામોગામ લખાવીને આજા કરી હતી તે જોઈએ.

શ્રી અનિર્દેશથી લિખાવીતંગ સ્વામી શ્રી સહજાનંદજી મહારાજના સર્વે સત્તસંગી બાઈ બાઈ નારાચણ વાંચશો.

બીજું લખવા કારણ એ છે જે, જે મનુષ્યને જેવું પોતાનું પ્રારબ્ધ હોય તેને અનુસારે તેના દેહને સુખ-દુ:ખ થાય છે. તથા જન્મ મરણ થાયે પણ જીવન પ્રારબ્ધ કર્મને ઉત્ત્લંઘન કરીને તો ભૈરવ, લવાની આદિક જે દેવ દેવીશું છે તે કોઈ પણ એ જીવને સુખ દુ:ખ દેવાને અર્થે અને મારવા જિવાડવાને અર્થે સમર્થ થતાં નથી. ને પ્રારબ્ધ કર્મ અને કાળ તેને ખોટાં કરી નાંખવા તથા મુવાને (મરેલાને) જીવતા કરવા તેમ જીવતાને મારી નાખવાં તેને વિષે તો એ પરમેશ્વર નારાચણ પુરુષોત્તમ માત્ર સમર્થ છે પણ બીજા કોઈ દેવ-દેવી સમર્થ નથી. માટે એક પરમેશ્વર નો દદ આશરો રાખીને નિત્યે ભજન કર્યા કરવું અને કોઈ દેવ દેવીનો ભય રાખવો નહિં. આપણે તો ભગવાનના ભક્ત છૈયે માટે હરિભક્તોને તો કોઈ રિતનો મનમાં ભય રાખવો ઘટે નહિં અને જંત્ર, મંત્ર, ઔષધિઓએ કરીને કોઈ માણસ જીવતો રહેતો હોત તો પૃથ્વીમાં કોઈ દીઠામાં (જોયામાં) આવત પણ એવો કોઈ દીઠામાં આવતો નથી. વળી જે

એક ગોડ લેસાડવી જે, ભગવાનમાં સર્વ છે.

બહુ મંત્રને જાણો છે તે પણ મરી જાય છે.

બીજું જંત્ર મંત્ર કોઈ ઉપર કોઈનાં ચાલતાં હોય તો ઘણાંક શાનુઓ જેની ઉપર હોય એવા મોટા રાજાઓ જીવતા શી રીતે રહે? અને જંત્ર મંત્ર કરીને જ સિદ્ધિ થાતી હોત તો લાખો રૂપૈયા ખરચીને રાજાઓ લશ્કર રાખે છે તથા આચુદ્ધ સામગ્રી રાખે છે એવલું શા સારું કરે? એક ભારે મંત્ર શાસ્ત્રી રાખે તે મંત્ર તંત્રની સિદ્ધિઓ કરીને સર્વે પ્રતિ પક્ષીને મારી નંખાવે પણ તેવું કોઈ ઠેકાણો દેખાતું નથી. મારે નિર્ભય થકા નારાયણા નું ભજન કરજ્યો.

અને કેવળ ભગવાનનો જ દઢ વિશ્વાસ રાખજ્યો, જેમ ભગવાને ધાર્યું હશે તે સત્ય થાશે. આપણું ધાર્યું કે બીજા કોઈનું ધાર્યું નહિ થાય. કેમ કે જીવનું ધાર્યું થાતું હોય તો કોઈ ગરીબ રહે જ નહિં. સરવે ને રાજા થવાનો ઉમેદ છે. પણ એમ થાતું નથી. માટે પરબ્રહ્મ શ્રી પુરુષોત્તમ એવા જે સર્વીં ભગવાનના આશ્રમ તળે રહી નિર્ભય થકી નારાયણનું ભજન કરજ્યો. આ પત્ર લખવાનો મૂળ ઉદ્દેશ છે તો તમે એકાગ્ર મને કરીને ધારજ્યો તથા વિચાર જ્યો.

અહિં આ પત્ર ક્રારા મહારાજશ્રી હરિ પૂર્ણ પુરુષોત્તમે દીવા જેવી ચોખ્ખી વાત કરી છે છતાં પણ કોઈ હરિભક્ત મંત્ર જંત્રમાં પ્રતીતિ કરે તો મહારાજે તેને અરદા સત્તસંગી નહિ પણ અરદો વિમુખ કહ્યો છે એનો અર્થ એ થથો કે એ ધીરે ધીરે આજો વિમુખ થઈ જશે. (ગઢા મદ્દય-૩૫)

હ્યે જોઈએ કે જેને ત્યાં મહારાજશ્રીનો અપંક વાસો થથો અને જેનું ગામને પોતાનું માનીને કહ્યું કે ગઢું મારું ને હું ગઢાનો તેમના દરબારમાં અઙ્ગાવીસ વર્ષ રહ્યા અને વળી સંપ્રદાયની પૃથ્વિનું મૂળ શાસ્ત્ર કે જેનું નામ વચનામૃતમાં પાને પાને જેનું નામ લખ્યું તથા (તેમના) તે દરબારનું પણ નામ આવે છે. તેવા શ્રી દાદાભાયરને ઘણાં દુઃખો પડ્યાં. જેમકે તેમનો ગરાસ ગીરવે મુકાઈ ગવેલો મહારાજ શ્રી જાતે કેટલીયવાર આશીર્વાદ આપીને રાજકોટ પોલીટીકલ એજન્ટ પાસે મોકલેલા પરંતુ તેમના જીવતાં સુધી તેમનો ગરાસ મળ્યો નહિ છતાં દાદાભાયરને એમ ન થયું કે મારું એકેય વ્યવહારિક કામ સીધું ઉત્તર્યું નહિ વળી તેઓ મહારાજનો દઢ આશ્રમ મુકીને બીજે કયાંચ દીરા ધાગા કે જંત્ર મંત્રમાં લેશ પણ પ્રતીતી આણી નહિ.

અને સત્તસંગમાં મહારાજના દઢ આશ્રિત

એવા હરિભક્તો ઘણાય હતા. તેમાં વિજાપુરના પજુબા, બાર પટોળીના જીમા વાધનાં ધર્મ પત્ની, ગઢાના જીમા સુથાર, વાલેરો વરુ, જેતપુરનો હરજુ કાપડિયા વગેરે ઘણાં બાઈ-બાઈ હરિભક્તો હતાં જેમને આવાં જંત્ર મંત્રમાં લેશમાત્ર પ્રતીતિ કે કર નહોતો.

વળી ગ્રહપનોતીઓ માટે ઘણાંક ગ્રહોની વિટીઓ વગેરે પહેરે છે તેનું તો એમ છે જે સૂર્યને રાહુ ગ્રસે છે, ચંદ્રને ક્ષયરોગ છે. મંગળમાં અંગાર છે, બુધને માથે કલંક છે, ગુરુએ નારી ગુમાવી છે. શુક એક આંખે કાણો છે, શાનિ લંગડો છે, રાહુ માથા વગરનો છે કેતુને ઘઢ નથી આમ નવે ગ્રહ દુભિયા છે એમને કોણા નક્યું? એમનું ઠેકાણું પક્યું નથી તો તેઓ આપણું શું ઠેકાણું પાડવાના છે? માટે આ ભગવાન શ્રી પુરુષોત્તમનો એક દઢ આશરો રાખવો અને જે દઢ આશરાવાળા ભક્ત તો જોખ જોવરાવવા ન જાય ભગવાનની મરજુ પુરુષાર્થી જે મને તેને જ સાચું સમજે માટે જ કોઈ સંતે સાચું જ કહ્યું છે કે જોખથી મોટો હોશ, કોશથી મોટો વરત, મહેનત કરો તો પાકે તરત.

જેને ભગવાનનો આશરો થથો તેને ગ્રહો જ્યોતિષશાસ્ત્ર વિગેરે સાચા છે. વળી આચુંદે સાચા છે પરંતુ સાવ નિરોગી માણસને આચુંદેની જરૂર રહેતી નથી. તેમજ ગ્રહો વિગેરેની ગતિથી ભક્તની ગતિ થતી નથી. પરંતુ ભગવાનની દાચ્છા શક્તિ ગ્રહોથી માંડી સર્વે ગતિમય હોય છે વળી ગ્રહો પણ ભગવાનની શક્તિથી નિયંત્રિત છે તે ભગવાન શ્રી હરિએ ગઢા મદ્દય-૨૧ (મુદ્દાનું) ના વચનામૃતમાં કહ્યું છે કે દેશ, કાળ, કર્મ, માયા તેનું પરમેશ્વર જેટલું ચાલવા દે તેટલું ચાલે પણ પરમેશ્વર શ્રી પુરુષોત્તમ ભગવાનના ગમતા બહાર આણુ માત્ર પણ ન ચાલે માટે સર્વ કર્તા તે એક પરમેશ્વર જ છે.

ગઢાના જીમાભાઈ સુતાર ભાવનગરથી વહાણમાં સુરત જતાં વહાણમાં એક તાંત્રિક, બાબુએ તેમના ઉપર બશેર મંત્રેલા અડદના દાણા. છાંટીને મારવા માટે પ્રયોગ કર્યો, પણ જીમાભાઈ તો ભગવાનના દઢ આશરાવાળા ભક્ત હતા તે તો શ્રી સ્વામિનારાયણ શ્રી પુરુષોત્તમ બોલતા સ્થિર બેસી રહ્યા અને પછી બધા અડદના દાણા એક પછેડીમાં બાંધી અને તે તાંત્રિક બાવાને કહ્યું જે મારે સુરત જઈને ખાવાનું શોધવાનું ન રહ્યું. આ અડદની રસોઈ કરી ભગવાનને ધરાવી જમી જઈશ. આ જોઈ તાંત્રિક બાબુએ સત્તસંગી થઈ ગયો અને તે બાબુએ પછી ભક્ત બની સાધુ થયા અને તેમનું સાધુ થયા પછી

શૂન્યાતીતાનંદ સ્વામી નામ પાડ્યું અને સુરતનું મંદિર તેમણે બાંધેલું. આમ ભગવાનના સત્તસંગી એ એક શ્રી પુરુષોત્તમ નારાયણમાં ફ્રઢ આશ્રય નિષ્ઠા રાખી ભગવાનનું ભજન કર્યા કરવું.

વળી નિષ્ઠા વગર તો ભગવાન શ્રી હરિએ વચ્ચનામૃત પ્રથમ છરમાં (મહાત્મયે સહિત નિશ્ચયનું) વાત કરી છે જે ભગવાન અને ભગવાનના સંત તેને વિષે જો નિષ્ઠામાં કાંઈક ફેર હોય તો તેનું ભગવાન રુદ્ધ કરવાને દિચ્છે તોચ પણ રુદ્ધ થાતું નથી માટે નિષ્ઠામાં પોલ ન જોઈએ.

જેતપુરના કણાબી હરજી કાપડિકા ને અણ ઉત્તર તાવ આવેલો તેની બા એ બાપો બોલાવી તે બાવાએ તાવને ગોદડીમાં ઘાલીને લઈ ગયો તેથી હરજીનો ભવ ઉત્તરી ગયો પરંતુ હરજીને આ વાતની ખબર પડી તો તે બાવા પાછળ દોડ્યો ને કહ્યું જે મારો તાવ પાછો લાવ, તાવ ઉતારે તો મારા ભગવાન શ્રી હરિ શ્રી પુરુષોત્તમ જ ઉતારે, તારો ઉતારેલો તાવ મારે માન્ય નથી. આમ આવી નિષ્ઠાવાનની ખબર શ્રી હરિ રાખી તે ભગવાનને આ વાતની જાણ થતાં તેની નિષ્ઠાને વશ ભગવાન દર્શન દેવા જેતપુર આવ્યા હતા.

માણસના દરબાર સુરા વરુએ પણ તાવમાં દોરો બાંધવા ન દીધો તેથી તેમના સગા સંબંધીઓ તેમને ખબરના પડે એ રીતે ખાટલા ના પાયે દોરો બંધાવ્યા આવાતની સુરા વરુને ખબર પડી એટલે એ બાવાને ભગાડી મૂક્યા. આવા તો અનેંત દાખલાઓ સત્તસંગમાં છે તેનો લખતાં પાર આવે તેમ નથી. મારે ભગવાન શ્રી હરિ શ્રી પુરુષોત્તમમાં એક જ નિષ્ઠા રાખી ભગવાન જે સમે જેમ રાખે તેમ રહેવું.

આથી દઢ નિષ્ઠાવાળા હરિભક્તો માટે ભગવાન કહે છે કે
સુખ દુઃખ આવે સર્વે ભેલું તેમાં રાખજો સ્થિર ભતિ,
જાગવીશ મારા જનને વળી કરીશ જતન અતિ.

આપણે સૌ ભગવાનના ભક્ત થયા તેમાં સુખ દુઃખ આવે તેમાં ભગવાન સ્થિર ભતિ રાખવાની વાત કરે છે કેમ જે ગઢડા અંત્ય પ્રકરણ-૧૩માં વચ્ચનામૃતમાં શ્રી હરિએ વાત કરી છે જે આપણે જ્યારે તન મન ધન ભગવાનને અર્પણ કર્યું ત્યારે હ્યે ભગવાનની દિચ્છા તેજ આપણું પ્રારબ્ધ છે તે વિના બીજું કોઈ પ્રારબ્ધ નથી માટે ભગવાનની દિચ્છા કરીને ગમે તેવું દુઃખ આવે તેમાં કોઈ રીતે અકળાઈ જવું નથી ને જેમ ભગવાન રાજુ

તેમ જ આપણે રાજુ રહેલું.

વળી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીએ તેમની વાતોમાં કહ્યું કે, અમે જ્યાં કર્યા ત્યાં દોરા ધાગા કે ડાકલું પેસવા દીધું નથી. પાકા સત્તસંગી ને ભૂતપ્રેત ન હોય, આશરામાં, નિષ્ઠામાં પોલ હોય તો તેમાં ભૂત રહે.

ભગવાન શ્રી હરિએ લાલજી સુતારને (નિષ્ઠુળાનંદ સ્વામી) ભોમિયા તરીકે સાથે લઈ કર્યાં જતા હતા રસ્તામાં રણ ઉત્તરીને એક બાવળિયા નીચે લાલજીને ઉપદેશ આપતા શ્રી હરિ કહે છે કે રાખે એક મારો વિશ્વાસ, તેનાં કષ્ટ કરું છું હું નાશ,
બીજા દેવ કે દેવીને વળગો, ત્યારે તજું છું તેને અળગો.
મારો નિશ્ચય મનમાંહિ પેસે, એની આસ્થા બીજે નવ બેસે,
ભૂત પ્રેતનો ભય નવ આણો, જાદુ મંત્ર સાચાં નવ જાણો.
મારી મૂર્તિમાં મન અનુરોગે, તેને નજર કે ચોટ ન લાગે
કાળ કર્મ કે માચા કદાપી, મારા જનને ન શકે સંતાપી
મારા હાથમાં છે બદ્ધ બાજુ એમ જાણી રહે જન રાજુ
(શ્રી હરિ લીલામૃત -૪ / ૨૨)

ભગવાન શ્રી હરિ વરતાલ -૪ (ભગવાનમાં માચા ન સમજવાનું, સરખી સેવાનું) ના વચ્ચનામૃતમાં વાત કરી જે મહા પ્રલય જેવું દુઃખ આવી પડે તો પણ તે દુઃખ થકી રક્ષાનો કરનારો ભગવાન વિના બીજાને ન જાણો. અને જે જે પોતાને સુખ જોઈતું હોય તે પણ ભગવાન થકી જ દિચ્છે પણ આ ભગવાન (શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ) પ્રભુ વિના બીજાને સુખદાયક ન જાણો ને પ્રભુની જેમ ભરજી હોય તે પ્રમાણે જ વર્તે એવો જે હોય તે પ્રભુના શરણાગત જીવ કહેવાય અને તે જ ભગવાનનો અનન્ય ભક્ત કહેવાય.

ભગવાન શ્રી હરિ ગઢડા મદ્ય-૫ (આત્મ સત્તારૂપ રહે તેના લક્ષણાનું) તેમાં દુઃખનું કારણ સમજાવતાં કહ્યું છે કે સુખુપ્તિમાં પણ તમો ગુણ બેનો રજોગુણનો વિક્ષેપ રહે છે માટે સુખુપ્તિમાં પણ અસુખ રહે છે. ગુણનો સંગ જ્યાં સુધી રહે ત્યાં સુધી જીવ સુખિયો રહે નહિ અને જ્યારે આત્મસત્તારૂપે માને ત્યારે જ સુધી રહે છે માટે નેતૃત્વ અને આદ્યાત્મિક રીતે વિકાસ સાંદ્યને સ્થિર શાંત ગંભીર અને પ્રસન્નચિત્તે રહી ભગવાનનું નામ મનની કેળવણી જ્યાં સુધી મન સમાહિત (એકાગ્ર) નહિં થાય ત્યાં સુધી શાંતિ આવતી નથી.

વળી મન નાના બાળક જેવું છે નાનું બાળક હોય અને તેની આગળ અભિન અથવા દીવો અથવા ચખ્પુ કે તલવાર હોય અને એને પકડવા દઈએ તો દાડવાથી અથવા કપાવાથી દુઃખી થાય અને પકડવા નહિ દઈએ તો દુઃખી થાય વળી વધુ સુખ મળે તો હિમ લાગે ને મરે વધુ દુઃખ પડે તો લૂં લાગે ને મરે એમ બંને તરફથી એ સુખ દુઃખમાં મનને સ્થિર રાખે તે સ્થિત પ્રજ્ઞા કહે છે.

મનને જીતવાના ઉપાય ભગવાન શ્રી હરિએ સારંગપુર-૧ (મન જીત્યાનું) માં બતાવ્યા છે માટે સુખી થવું હોય ભક્તિમાં આગળ વધીને સ્થિત પ્રજ્ઞા બનનું હોય તો ભણવાને બતાવેલ ઉપાયો પ્રમાણે મનને પશ કરવું.

દુઃખનું કારણ તથા નિવારણ :- (પંચાણી-૧ બુદ્ધિવાળાનું, વિચાર ને પાભ્યાનુ)

ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાચાર્યા શ્રી પુરુષોત્તમે દુઃખનું કારણ તથા નિવારણ કેમ કરવું તે સમજાવતાં વાત કરી છે કે મુમુક્ષુ હોય તે પોતાના હૃદયમાં એમ વિચાર કરે છે જે જેટલું મારે ભગવાનથી છેટું થશે તેટલું દુઃખ થશે અને મહાદુઃખિયો થઈશી અને થોડે ભગવાનને સબંધે કરીને એવું સુખ થાય છે માટે મારે ભગવાનનો સબંધ અતિશય રાખવો છે અને હું અતિ સબંધ રાખીશો તો મારે ઉત્કૃષ્ટ સુખની પ્રાપ્તિ થશે. એમ વિચારીને અને ભગવાનના સુખનો લોભ રાખીને જેમ ભગવાનનો સબંધ અતિશય રહે તેમ ઉપાય કરે તેને બુદ્ધિવાળ કરીએ (પંચાણી-૧)

દુઃખમાં ભગવાનનો વર :- (ગઢા પ્રથમ-૭૦ કાકાભાઈનું, ચોરને કાંઠો વાચ્યાનુ)

પ્રથમ -૭૦માં શ્રી હરિએ સ્વયં વાત કરી છે જે અમારો સત્તસંગ કરે છે તેને શૂળીનું દુઃખ હોય તે કાટે મટે છે કાં જે એ રામાનંદ સ્વામી પાસે માગી લીધું છે જે તમારા સત્તસંગી હોય તેને એક વીધીનું દુઃખ થવાનું હોય તો તે મને એક એક રૂવાડે કોટિ કોટિ વીધીનું દુઃખ થાઓ પણ તમારા સત્તસંગીને તે થાઓ નહિ. અને તમારા સત્તસંગીને પ્રારબ્ધમાં રામ પત્તર (ભીખ માંગી ખાવાનું) લખ્યું હોય તે રામ પત્તર મને આવે પણ તમારા સત્તસંગી અજન વસ્ત્રે કરીને દુઃખી ન થાય એ વર મને આપો. એમ મેં (શ્રીજીમહારાજ) રામાનંદ સ્વામી પાસે માંગ્યું.

વળી જેલપુર -૫ પ્રકરણના વચ્ચનામૃતમાં શ્રીજી મહારાજ સ્વયં વાત કરી છે જે સર્વે સાંભળો આજે

તો અમારે જેમ છે તેમ વાત કરવી છે જે ભગવાન ને ભજવા એથી બીજા વાત મોટી નથી કેમ જે ભગવાનનું કર્યું સર્વે થાય છે અને આ સમે તો આ સભાનું કર્યું પણ થાય છે. અને જેવો અમે મનમાં ઘાટ કરીએ છીએ તેવો જગતને વિષે પ્રવત્ત છે અને જેમ ધારીએ તેમ થાય છે. અને આને રાજ આવો તો તેને રાજ આવે છે. અને આનું રાજ જાઓ તો તેનું જાય છે અને આટલો વરસાદ થાઓ તો ત્યાં જરૂર થાય છે અહિં ન થાઓ તો ત્યાં નથી થતો અને ધન પ્રાપ્તિ થાઓ તો થાય છે અને ન થાઓ તો તેને થાતું જ નથી. અને આને દીકરો આવો તો તેને દીકરો આવે છે અને ન આવો તો તેને આવતો જ નથી. અને આને રોગ થાઓ તો તેને રોગ થાય છે આમ એમ (શ્રીજી મહારાજ) ધારીએ છીએ તેમ થાય છે.

વળી સત્તસંગીને સુખ દુઃખ થાય છે અને રોગાદિક પ્રાપ્ત થાય છે અને કાંઈક ધન સમૃદ્ધિની હાનિ થાય છે અને મહેનત કરીને મરી જાય છે તો પણ એ દરિદ્રી જેવો રહે છે તો એનું તો એમ છે જે અને ભગવાન ભજ્યામાં જેટલી કસર છે તેટલી તેને સર્વ કિયાને વિષે બરકત થતી નથી. અને ભગવાનને તો એનું સારું જ કરવું છે જે શૂળીનું દુઃખ હશે તે ભગવાન પોતાના આશ્રિત જનનું કાટે કરીને ટાળતા હશે.

વળી પ્રગટ જ્ઞાન સંગ્રહ-પાન-૨૧માં ભગવાન શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમે વાત કરી છે જે ભગવાનની મુરતી મુક્કી વૃત્તિ જ્યાં જાય છે ત્યાં સર્વે ઠેકાણો દુઃખના સાગર છે એમ દુઃખની દઢતા થાવી જોઈએ. મુરતી વગર સંકલ્પમાં દુઃખ રહ્યું છે એમ દઢ કરવું. મુરતીના દેખાય તો તે અનુસંધાન રાખી એકાગ્ર થાયું. ને દીર્ઘ દીર્ઘ મુરતીમાં પૂર્તિ થઈ દઈંગ દેખાતી જશે. મહારાજ શ્રીજીનું મુખારવિંદ જોતાં સ્વાદ આવે ત્યારે હેત છે અને જોતાં જોતાં પાપ બળવા માડે છે.

જે વખતે જે સ્થિતિમાં રાખે તેમ રહેવું એ જ સાચું છે પણ જેટલો હરખ શોક થાય છે તેટલું જ દુઃખ છે સમજાણમાં કચાસ.

વળી ભક્તને પૈસા પુત્રની પ્રાપ્તિ તે તો પેલા અવતારના સંસ્કારની વાત છે કેમકે કસાઈને ત્યાં કુશણ અને સાધુને પીડા. માટે જે સમે જેમ થાય તેમ રાજુ રહેવું. પ્રભુ સંભારતા કોઈ વાતનું દુઃખ રહે નહિ. અજ્ઞાનનું દુઃખ જ્ઞાન વિના જાય નહિ. તે કોઈ ગાળ દે ને દુઃખ થાય એ અજ્ઞાન છે પ્રભુ ભજતાં સર્વે વાતે સુખ થાય એમ સર્વ શાસ્ત્રોનો સિદ્ધાંત છે. (પ્રગટ જ્ઞાન

સંગ્રહ પાન-૨૩ / ૨૪)

ઉગે ત્યાં બોવે નહિ બોવે ત્યાં જલ જાય,

તુલસી એસા પતીતકા માલ મસકરા ખાય !

માટે જેને અન્ન વસ્ત્રનું દુઃખ પડે પૈસાની ભીડ પડે તો તે ગચ્છા અવતારે સદ્ગુરુને (ભગવાન) આપ્યા વગર શું ફળ મળે ત્યાં શાસ્ત્રોના દાખલા જે પાંડવો શ્રી કૃષ્ણા ભગવાનના ખાસ ભાઈ બંધ હતા પણ આગામે અવતારે સદ્ગુરુ ને શેરેય અન્ન આપેલું નહિ માટે અન્ન વસ્ત્રનું દુઃખ પડ્યું તે નરસિંહ મહેતાએ કાંચ્યમાં લખ્યું છે. વળી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણની વાત પણ ભક્ત ચિંતામણીમાં છે જે તેમના મા બાપને અન્ન વસ્ત્રનું દુઃખ પડેલું.

આ સંસારમાં કેટલાંક આણાઈછયાં દુઃખ આવી પડે માટે અહિસુખ નથી.

સુરલોક, નરલોક, નાગલોક એ તીન મેં સુખ નહિ, કાં સુખ હરિકે ચરન મેં કાં સંતને કે માંહિ.

માટે કચ્ચાં સુખ નથી સુરલોકમાં અમૃત પાન કરવાનું પણ ત્યાં સુખ નથી મોટા મોટાથી ભગવાન ભજાય તેમ નથી બ્રહ્માથી કિટ લગી જોયું જુંકું સુખ જાણીને વગોચ્ચું માટે મૂર્તિમાં જોડાય તેની મોટપનો પાર નથી. પ્રકૃતિ પુરુષ સુધી બધું નાશવંત છે. તેથી પર અક્ષર મુક્તો છે તે શ્રી પુરુષોત્તમ મૂર્તિના અખંડ સુખમાં રહ્યા છે માટે તેમનાથી મોટા કોઈ નહિ. આવું વિચારીને જે એવા મોટા હોય તેની સાથે હેત કરીને આ સંસારમાંથી વિરક્ત થાયું (પ્રગટ જ્ઞાન સંગ્રહ પાન-૨૫/૨૬)

ઘણી વખત દૈહિક સંસારિક અને વ્યવહારિક પરિસ્થિતિથી કંટાળી જવાય ત્યારે ન રહેવાનું હોય તો માત્ર ને માત્ર આ જ ભગવાન શ્રી પુરુષોત્તમ પાસે જ કાંઈ સુખ માંગયું પણ બીજા કોઈ દેવ દેવી કે અવતારો પાસે સુખની ચાચના કરવી નહિ અને તેમાં એક વિચાર દઢ રાખવો જે તેઓ આપે તોચ ભલે અને ન આપે તોચ ભલે.

કવિ કાલિદાસ કહે છે જે

યાશ્ચ મોઘા વરમદિગુણે નાધમે લધ્ધકામા.

(વ્યર્થી ચાચ્યું ગુણિજન કને સારુ, ના સાર્થી દુષ્ટે)

સારા માણસ પાસે માઝ્યું હોય અને ન આપે તોચ સારું અને દુષ્ટ પાસે માઝ્યું હોય અને તેણે આખ્યું હોય તોચ નકામું કારણ કે તે આપણાને અહેસાનમાં લઈ

પછી દુઃખી કરે.

ઘણા ભક્તો ઘણી સેવાઓ કરી હોય છતાં દુઃખી હોય જેમકે પુત્રની તીવ્ર ઈચ્છા હોય અને ઘણી ઘણી પ્રાર્થના કરવા છતાં ભગવાને પુત્ર ન આપ્યો તોચ રાજુ રહેયું પણ બીજા જંત્ર મંત્ર વાળા પાસે આશીર્વાદ લેવા ન જવું. કેમ જે દીવાલની પેલી પાર કહેતાં આર પાર આપણાને દેખાતું નથી માટે એમ સમજવું જે પુત્ર દુરાચારી પાકવાનો હશે અથવા તેમાં આપણાને બંધન થવાનું હશે એટલે ભગવાને નહિ આપ્યો હોય.

લોઢવાના લખું ચારણ આત્મજાની બાઈ હતી તેમની ભક્તિથી ભગવાન પ્રસન્ન થયા ત્યારે મહારાજ પાસે તેનો વીરો દીકરો ને સાઠ બેસુ અમર રહે તેવું માન્યું. માટે વિચારવું.

અને આ સંસારમાં પુત્ર પુત્રીને પામી સધળાં મા બાપ સુખી હોતા નથી તેવું આપ સૌ સંસારમાં જોયું જ હશે અને અગાઉ હજારો વર્ષ પહેલાં પણ હતું માટે કહ્યું છે કે

એક પુત્ર કો પાકર શ્રવણ કી માં મુસ્કુરાતી હૈ સૌ પુત્રોં કો પાકર ભી ગંધારી આંસુ બહાતી હૈ.

ઘણાને દીકરા ન હોય તેનું દુઃખ હોય, ઘણાને પૂછીએ તમારે દિકરો છે ? તો કહે ચાર પણ એકેચ સરખા નથી. દીકરા હોય તેને પણ દુઃખ અને ન હોય તેને પણ દુઃખ

વળી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની વાતોમાં સ્વામીએ વાત કરી છે જે આ લોકમાં કોઈ સુખ પામ્યો નથી ને કોઈ પામશો પણ નહિ. તે કૃષ્ણ ભગવાન જન્મથી કરીને દેહ મૂક્તાનંદ સ્વામીને કહી હતી જે “દેવકીજીએ મોંકું વાયું” જે મારે વહું નહિ તે દ્રડા કરવા પડે છે. પછી આઠ પરણ્યાં પણ દેવકીજીનું દુઃખ મટચ્યું નહિ ને કોઈએ કહ્યું માનવું નહિ એટલે વળી રોવાં લાચ્યા. ત્યારે સોળ હજાર ને એકસો ભૂમાસુરે બેળી કરી હતી તે બધી પરણ્યા, તોચ દેવકીજીનું દુઃખ મટચ્યું નહિ. ને રુક્મણીને તો માન હતું જે બીજી તો રખડતી આવીયું છે ને હું તો રાજની કુંપરી ! તે દેવકીજીને શું સુખ આપે?

વળી ભાગવતમાં આત્મદેવનું કથાનક છે તેને જોઈએ. તેને પુત્ર નહોતો તેથી તેને લાગતું કે પુત્ર વગર સદ્ગતિ નહિ થાય તેથી પુત્ર પ્રાપ્તિ માટે કોઈ સંતના આશીર્વાદ માટે ગૃહત્વાગ કર્યો. તેને સંત મળ્યા અને પુત્ર પ્રાપ્તિ માટે તેની પત્નીને ખવરાવવા માટે એક ફળ

આપ્યું. કુલટા પતનીએ તે ફળ ગાયને ખવરાવી દીધું ને સગર્ભાનો ડોળ કરી તેના જેવી જ તેની બહેન જે સગર્ભા હતી તેનો પુત્ર લાવી દીધો. જેનું નામ ધૂંધૂંકારી પાડ્યું તે પુરો દુરાચારી પાક્યો. (ધૂંધૂંકારીની કથા સુભોધસાગરમાં છે). તેનાથી કંટાળીને ગૃહ ત્યાગ કર્યો.

ભગવાન શ્રી હરિએ વચનામૃત મદ્ય પ્રકારણ -૩૮ માં વાત કરી છે જે સંસારી જીવ છે તેને તો કોઈક ઘન દેનારો મળે કે દીકરો દેનારો મળે તો ત્યાં તરત પ્રતીતિ આવે અને ભગવાનના ભક્ત હોય તેને તો જંત્ર મંત્ર નાટક-ચેટક માં કચ્ચાંય પ્રતીતિ આવે જ નહિ અને જે હરિભક્ત હોય ને જંત્ર મંત્રમાં પ્રતીતિ કરે તે સત્તસંગી હોય તે પણ અર્ધો વિમુખ જાણવો. માટે વિચારવાનું આપણે છે ભગવાનના ભક્ત થયું છે કે કેવિમુખ ?

વળી ગઢા મદ્ય-૨૨ માં શ્રી હરિએ વાત કરી છે જે ભગવાનના દઢ ભક્ત છે તેને તો આ સંસારને વિષે માન થાઓ અથવા અપમાન થાઓ, દેહને સુખ થાઓ અથવા દુઃખ થાઓ, શરીર રોગી રહો અથવા

નિરોગી રહો દેહ જીવો અથવા મરો પણ એને કોઈ જાતનો હૈયામાં ઘાટ નથી જે આપણે આટલું દુઃખ થશે કે સુખ થશે એ બે માંથી કોઈ જાતનો હૈયામાં ઘાટ નથી. અને હૈયામાં એજ દઢ નિશ્ચય છે જે આ દેહે કરીને ભગવાનના ઘામભાં નિવાસ કરવો છે. પણ વચનમાં કચ્ચાંય લોભાવું નથી. (મદ્ય-૨૨)

વળી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની વાતોમાં કહ્યું છે કે છોકરાને પાળીને મોટો કર્યો હોય પણ બાયાડી આવે ત્યારે બે મંત્ર કાનમાં હે, એટલે એનો થઈ જાય. પછી માં-બાપનો ન રહે માટે ડાહ્યા હો તો સર્મજુ લેજો. કેટલાકને સારાં ઢોરમાં અને કૂતરામાં પણ હેત થાય છે. ખડેરાયે કૂતરાને ખોભામાં બેસાચો ને કૂતરો પણ ગાદી ઉપર બેઠો કહેવાય ને કમાતદીન ખાને સાઠ સાઠ કોરીના કૂતરા લીધા. એવું માયાનું બળ છે.

કેટલાંક એમ કહે છે જે ત્યાંગી થઈએ તો ગતિ ન થાય, માટે ગૃહસ્થ રહેલું એટલે દીકરા વાંસે સરાવે પણ તેં તારા બાપની ગતિ કરી, તેવી તારી ગતિ તારા દીકરા કરશે પોતે તો સારી ગતિ થાયે એવું કર્યું નહિ. જ્યાં લોભ, કામ આવ્યા છે ત્યાં કેની જે થઈ છે ?

નવધા ભક્તિ અંતર્ગત શ્રવણ, કીર્તન અને સ્મરણ ભક્તિનો મહિમા. લેખાંક : ૧

લેખક :- શ્રીમતી સીતાબેન મુકુંદભાઈ રાઠવા (વડોદરા)

આ જીવને મોક્ષ પામવાનો ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, ચયમ-નિયમ ઇત્યાદિક અનેક સાધનો શાસ્ત્રમાં વર્ણાયા છે. પણ ભગવાનની ભક્તિ કરવાથી જેવો મોક્ષ થાય છે. તેવો કોઈપણ સાધને કરીને થતો નથી. સર્વે સાધનો કરતાં ‘ભક્તિ’ એ જ શ્રેષ્ઠ સાધન છે. ભગવાન ભક્તિ થી જ પ્રસન્ન થાય છે. આત્માંતિક મોક્ષ પણ ભક્તિથી થાય છે. ભક્તિ સર્વ સાધનોનું શિર સ્થાન છે જેમ સર્વ તીર્થોમાં ગંગા ઉત્તમ તીર્થ છે. પેથ (પીવાની) વસ્તુમાં અમૃત ઉત્તમ છે. સર્વ પક્ષીઓમાં જેમ ગરૂડ ઉત્તમ છે. સર્વ વર્ણોમાં જેમ બ્રાહ્મણ ઉત્તમ છે. સર્વ દેવોમાં જેમ ઈન્દ્ર ઉત્તમ છે. ભક્તિથી ઈન્દ્રિય અંતઃકરણ શુદ્ધ થાય છે. ભક્તિથી સંસાર સાગર તરી શકાય છે અને ભક્તિ એ પણ નવ પ્રકારની ભગવાનને સેવાં એમાં નવ પ્રકાર છે. શ્રીમદ્ ભાગવતમાં વ્યાસમુનિએ નવધાભક્તિની વ્યાખ્યા આપી છે. જે “॥ શ્રવણ કીર્તન વિષણો: સ્મરણં પાદં સેવનં અર્થનં વંદન દાસ્યં સખ્યમાત્મનિવેદનમ ॥” આ વ્યાખ્યામાં

નવધા ભક્તિના નવ પ્રકારનો સમાવેશ થયેલો છે.
(૧) શ્રવણ ભક્તિ (૨) કીર્તન ભક્તિ (૩) સ્મરણ
ભક્તિ (૪) પાદ સેવન ભક્તિ (૫) અર્થન ભક્તિ
(૬) વંદન ભક્તિ (૭) દાસ ભક્તિ (૮) સખા
ભક્તિ (૯) આત્મનિવેદન ભક્તિ

જીવનમાં મોક્ષ માર્ગમાં અતિ ઉપયોગી એવી આ નવે નવ ભક્તિના પ્રકારોને અનુકૂળે સમજુએ વચનામૃતમાં ભગવાન કહે છે નવે નવ પ્રકારની ભક્તિ સરળી છે જે ભક્તને જેમાં આનંદ આવે એ ભક્તિથી ભગવાનનું ભજન કરવું. નવ પ્રકારની ભક્તિમાં સૌથી પહેલી ભક્તિ છે.

***શ્રવણ ભક્તિ :** ભગવાનની કથા, વાર્તા, ઉપદેશનું શ્રવણ કરવું તે શ્રવણભક્તિ છે. પરિક્ષિત રાજાને કહેવામાં આવ્યું કે સાતમા દિવસે તમારું મૃત્યુ થવાનું છે. સ્વાભાવિક છે કે કોઈ દદીનિ ડૉક્ટર એમ કહે કે તમે અઠવાડીયું પંદર દિવસ કાઢશો તો તે દર્દીની મનોદશા।

સામું ગામ કર્યારે આવશે થેમ નેણે ધારીયું એ થાક્યો માટે કાંઈ ના દીઢ્હતા સાધન કર કર કરવું. (25)

કેવી થઈ જાય. પરંતુ પરિક્ષિત રાજ એ રીતે ગભરાયા નહિં. અને સાત દિવસમાં જવાનું છે તો તેની શું તૈયારી કરું ? પછી દરબારમાં આખી સભા બોલાવી અને બધાનું શું મંત્રવ્ય છે તે પૂછ્યું તો કોઈએ ચજા કરવાનું કહ્યું, તો કોઈએ જાપ કરવાનું કહ્યું, પણ કાંઈ અનુકૂળ ન લાગ્યું. જ્યારે તેમને કથા સાંભળવાનું કહેવામાં આવ્યું ત્યારે તેમને ભાગવત શ્રવણ કરવાનું ગમી ગયું. આમ તેમને સાત દિવસ સુધી ભગવાનની કથા શ્રદ્ધાએ સહિત સાંભળી અને તેમણે મરણ સુધાર્યું. આ રીતે કથા સાંભળવાથી મૃત્યુના ત્રાસમાંથી પણ મુક્ત થવાય. બીજુ ભક્તિ આવે છે.

* કીર્તન ભક્તિ :- ભગવાનના ગુણ, અનુભૂતિ, પ્રતાપ અને મહિમાના સૂચક પદોનું ગાન કરવું તે કીર્તન ભક્તિ છે. વચ.ગ.મ.-૧૮ માં કીર્તનભક્તિમાં નારદ, સનકારીક, શુક્દેવજુની વાત આવે છે. તેમાં શુક્દેવજુ જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને ભક્તિ એ ત્રણોયમાં પરિપૂર્ણ હતા. શુક્દેવજુ તે તો નિરંતર ભગવાનનું દ્વાન, નામરટન અને કીર્તન કરે. શુક્દેવજુ જ્યારે કીર્તન ગાય ત્યારે તે તન્મય થઈ જાય. અને તન્મયતા કર્યારે આવે કે જ્યારે એ કીર્તન ભક્તિ કરનારે ભગવાન પ્રત્યે ભાવ હોય શ્રદ્ધા હોય, ઉપાસના હોય ત્યારે.

એક વખતની વાત છે. જનકરાજાના દરબારમાં શુક્દેવજુ અને નારદજુ વારાફરતી પદ્ધાર્યો. બંનેને સુંદર આસન આપવામાં આવ્યાં. અને જનકરાજાએ બંનેની પૂજા કરી તે પછી દરબારીઓએ જનકરાજાને પૂછ્યું કે આ બંને સાધ્યાઓમાંથી કોણી ભક્તિને પ્રથમ કમાંક આપવો. ત્યારે જનકરાજાએ કહ્યું “બંને શ્રેષ્ઠ છે.” પરંતુ જનકરાજાની મૂંજવણ એ હતી કે પ્રથમ કમાંક આપવો કોણે ? તેથી જનકરાજાના પટની સુનયના મહારાણીએ કહ્યું : ‘રાજાજુ ! આ બંને સંતોને એક રાત મારા મહેલમાં રાખો. કાલે હું તમને કહી દઈશ કે પ્રથમ કમાંક કોણો અને બીજો કમાંક કોણો ? બંને સંતોનો ઉતારો મહારાણી સુનયનાના મહેલમાં આપવામાં આવ્યો. રાત્રીના સમયે બંને સંતો મહારાણીના મહેલમાં ભગવાનનું દ્વાન, કીર્તન કરતાં હતા. મહારાણી સુનયના સુંદર શૃંગાર કરીને બંને સંતોની પાસે આવ્યાં. તેમની પાસે બેઠાં નારદજુને ખબર પડી કે બાજુમાં જ મહારાણી સુનયના બેઠા છે એટલે તેઓ સ્વયં મર્યાદા પાળતા દૂર ખસી ગયા. પરંતુ શુક્દેવજુની બહુાકારવૃત્તિ સ્થિર રહી. તેઓ જેમ અને જ્યાં હતા ત્યાં જ રહ્યા. બીજે દિવસે મહારાણી સુનયના એ પોતાનો અભિપ્રાય આપતાં કહ્યું : “શુક્દેવજુ અને

નારદજુ બંને સંતો શ્રેષ્ઠ છે પરંતુ પ્રથમ કમાંક શુક્દેવજુનો આવે છે. કારણ કે શુક્દેવજુ ને ખબર જ નથી કે તેમની બાજુમાં લેહેલી વ્યક્તિ સ્વી છે કે પુરુષ એમને એ વાતનું ભાન જ નથી. તે સતત ભગવાનનું દ્વાન, કીર્તન કર્યા કરે છે. શુક્દેવજુની દખ્ટિમાં તો આખુ જગત બહુસ્વરૂપ ભાસતું હતું. આપણા સંપ્રદાયના બીજા પ્રેમાનંદ સ્વામી છે. તે હંમેશા ભગવાનના કીર્તનમાં મજન રહેતાં. એકવાર શિયાળાની મોડી રાતે પ્રેમાનંદ સ્વામીને ગાવાનું મજ થઈ આવ્યું. સારંગી લઇ તેમણે સૂર છોડ્યાં ને વહેતું કર્યું. રાત્રિના સ્તબ્ધ હવામાં કીર્તનના સ્વરની માળાઓ ગૂંધાતી ગઈ. મહારાજ જાગી ગયા. કકડકતી હંડીમાં મહારાજ ઉઠ્યા ને ધીરિ ધીરિ ચાલીને પ્રેમાનંદની પાછળ જઈ ઉભા ને એમના કંઠમાંથી રેલાતી કીર્તનમાધુરી એક ચિત્ર માણવા લાગ્યા. પ્રેમાનંદ સ્વામી ગાયે જતાં હતા મધ્યદરિયે જાણે નાવ છોડી મેલ્યું ! કિનારો દેખાતો જ નથી. આમ રાત પૂરી થઈને પ્રભાતનો ફૂકડો બોલ્યો ત્યારે પ્રેમાનંદ સ્વામીએ વાધ હાથમાંથી નીચે મુક્યું. અને મનોમય મહારાજને પ્રણામ કર્યા. ત્યાં તો પાછળથી મહારાજનો સ્નેહભર્યો સ્વર સંભળાયો : પ્રેમસખી ! પ્રેમાનંદ સ્વામી ભાવવિભોર બની મહારાજનાં પગમાં ઝૂફી પડ્યાં ને કહે : મહારાજ આપ અત્યારે અહીં કર્યાંથી ? મહારાજે કહ્યું : હું કર્યારનો ઉભો છું. તમારી ભાવવિભોર સ્વરમાધુરી મને તીંદ્ઘમાંથી અહીં જેંચી લાવી છે. રાત વીતી, તોચે હજુ એમ થાય છે કે સાંભળ્યા જ કરીએ. હવે ત્રીજી ભક્તિ આવે છે.

* સ્મરણ ભક્તિ :- દરેક કિયામાં ભગવાનનું ગાન (સ્મરણ, નામરટન) કરવું તે સ્મરણ ભક્તિ છે. દરેક ધર્મોમાં ભગવાનનું નામ સ્મરણ કરવું એને જ ભવસાગર તરયાનું, માચાથી મુક્ત બનવાનું અને પ્રભુને બેટવાનું મુખ્ય સાંઘન કહ્યું છે. ભગવાન શ્રી કૃષ્ણા ચજામાત્રાં જપ ચજા હું છું એમ કહ્યું છે. પ્રાચીનકાળમાં ધારાં મુમુક્ષુઓ નામસ્મરણને જ સકળ સાધનોમાં સુસાધન ગણીને ધર્મમાં રહીને કે જંગલમાં રહીને એ ભગવાનનું નામ સ્મરણ કરવામાં જ આખી જિંદગી ગાળતા. મહાત્મા તુલસીદાસજુ ભક્તરાજ નરસિંહ મહેતા, તુકારામ ભક્ત, સમર્થ રામદાસ સ્વામી, ચૈતન્ય સ્વામી તેમજ પ્રાચીનકાળમાં ધૂપજુ, પ્રહલાદજુ વગેરે ભગવાનના નામ સ્મરણાના બળથી જ વિજયવંત અને પ્રાતઃસ્મરણીય બન્યા છે.

‘હરિચરિત્રામૃત સાગર’ ગ્રંથમાં સદગુરુ આધારાનંદ સ્વામીજુએ ટમાં પુરમાં લખ્યું છે કે -

“હરિના નામમાં હરિનું સ્થાન છે. નામ સ્મરણ વિના હરિનું દ્યાન ન થાય. અને હરિના દર્શન પણ ન થાય” તથા “હરિબળગીતા” માં નિજુળાનંદ સ્વામીએ લખ્યું છે કે -

પુરુષોત્તમ પ્રગટનું નામ, નિર્ભય નિશાણ।
જે જન જુલે ઉચ્ચરે, તે પામે પદ નિર્વાણ।
નિલોકમાં તપાસતા, નાવે નારાયણ નામ તુલ્ય।
પતિત ને પાવન કરવા, એ છે નિધિ અમૂલ્ય।
હિરણ્યકશિપુ શ્રવણે સાંભળ્યો, નારાયણ નામનો નાદ।
તપ તજુ ત્રિયા ભજુ, તેના થયા ભક્ત પ્રહલાદ ॥
(કડવું-૧,૨)

પ્રહલાદને તેના પિતા હિરણ્યકશિપુએ ભગવાનના નામનું સ્મરણ કરતો જોઈને અતિ અસહ્ય, અકથનીય દુઃખો આપ્યાં. પણ પ્રભુના નામ સ્મરણના બળથી તેમનું શરીર પ્રજ જેવું બની ગયું. તેમને પર્વત ઉપરથી પછાડ્યાં, અભિનામાં બાળ્યાં, નિર્દ્ય દૈત્યો પાસે ખૂબ ટીપાવ્યાં, પણ શરીરે જરાય ઈજા થઈ નાહિ. એ સર્વ પ્રભુના નામસ્મરણ નો જ પ્રભાવ છે. પ્રહલાદ દૈત્યબળ હોવા છતાં પ્રભુના નામસ્મરણથી જ ભક્ત શારોમણી કહેવાયા.

આજના આ હળહળતા કળિયુગમાં ભગવાનનું નામ સ્મરણ કરવા જેવું બીજુ કોઈ મોક્ષનું સુસાધન નથી. માટે સહેલામાં સહેલી અને અમૂલ્ય ફળ આપનારી ભક્તિ એક ભગવાનના નામનું સ્મરણ કરવું તે માટે હંમેશા ભગવાનના નામનું સ્મરણ કરવામાં જ સદાય તત્પર રહેવું.

શ્રીમદ્ ભાગવતના છઠ્ઠા સ્કંધમાં અજામિલ નામના બ્રાહ્મણનો એક ઈતિહાસ પહેલા અદ્યાયમાં આપેલ છે. કાભ્યકુલ્જ નગરમાં અજામિલ નામનો ધાર્મિક બ્રાહ્મણ રહેતો હતો. એક દિવસ અજામિલ વનમાંથી લાકડાં લઈને આપતો હતો. તે સમયે તેણે નદી કાઠે એક વેશ્યાને તથા એક કામી પુરુષને વિહાર કરતાં જોયાં. તે જોઈને અજામિલ કામાતુર થયો. તેથી તેની ઈચ્છા પૂર્ણ કરવા માટે તે વેશ્યાને ઘેર ગયો અને પસ્ત્રાભૂષણો તેમજ ધન આપીને તેની સાથે વ્યાલિચાર કરવા લાગ્યો. પછી તો પોતાની પતનીને કાઢી મૂકીને વેશ્યાને ઘરમાં લાવ્યો અને તમામ પ્રકારના પાપો કરવા લાગ્યો. સમય જતાં અજામિલ ની ઉંમર ૮૮ વર્ષની થઈ અને તે વેશ્યા થકી તેને દસ પુત્રો થયા. તેમાં સર્વથી નાના પુત્રનું નામ નારાયણ હતુ. અજામિલને નારાયણ

પુત્ર બહુ વહાલો હતો. તેથી તે વારંવાર તેનું નામ લીધા કરતો હતો. તે સમયમાં તે અતિ બીમાર થયો અને અંતકાળ તેને લેવા માટે ભયાનક યમદૂતો આવ્યાં. યમદૂતોને જોઈને તે ભયભીત થઈ ગયો. તેના કારણે પોતાના પુત્ર નારાયણનું નામ લઈને બૂમો પાડવાં લાગ્યો. તે જ સમયે વૈકુંઠમાંથી ભગવાનના પાર્વદીઓ આવી યમદૂતો પાસેથી અજામિલને છોડાવ્યો. યમદૂતોએ કારણ પ્રલયં :- “આ અજામિલ આટલો બધો મહાન પાપી હોવા છતાં તમોએ તેને કેમ છોડાવ્યો ? ” ત્યારે વિષણુદૂતો પાપોનું પ્રાયશ્ચિત કરી વાખ્યં છે કેમ કે તેણે પરાધિન અવસ્થામાં પણ સર્વ કલ્યાણોના આધાર એવા શ્રી હરિના નામનું સ્મરણ કર્યું છે. અંતકાળ એ આપણા માટે સ્વાતંત્ર્ય દિન છે અને સલામી તે ભગવાનનું નામ છે માટે અત્યારથી જ ભગવાનના નામનું સતત નામ સ્મરણ શરૂ રાખીશું ત્યારે જ અંતસમયમાં તે યાદ આવશે.

મનુષ્ય કર્મયોગ, જ્ઞાનયોગ વગેરે કોઈ પણ માર્ગને અપણાવે પરંતુ વાસ્તવમાં શ્રેષ્ઠ એ જ છે, જેને ભક્તિ પ્રાપ્ત થઈ ગઈ છે એ કર્મયોગી અને જ્ઞાનયોગીને અંતમાં ભક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. પરંતુ જે ભક્તિયોગી છે, તે શરૂઆતથી જ ભક્તિમાં જોડાયેલા છે. આથી તે સર્વશ્રેષ્ઠ છે. જ્ઞાન અને ભક્તિ એ બંને સંસારનું દુઃખ દુર કરવા માટે સરખા છે. પરંતુ એ બેમાં જ્ઞાન કરતાં ભક્તિનો મહિમા વધારે છે. જ્ઞાનમાં તો અખંડ રસની પ્રાપ્તિ થાય છે જે ભગવાન સાથે જોડાઈ જાય છે તે ભગવનિન્ધ છે. તેથી જ શ્રીમદ્ ભાગવતમાં કહ્યું છે કે ‘ભક્તા સાજ્ઞાતથા ભક્તાત્થા’ અર્થાત ભક્તિથી ભક્તિ પેદા થાય છે ભગવાન કહે છે. હું સર્વ પ્રાણીઓમાં સમાન છું ન તો કોઈ મારો દ્રેખી છે. નેન તો કોઈ પ્રિય છે. પરંતુ જેઓ ભક્તિપૂર્વક મારું નામસ્મરણ, ભજન કરે છે તેઓ મારામાં છે અને હું તેઓમાં છું. ભગવાનમાં પોતાપણું થતાં ભક્તનું મન સ્વાભાવિક જ ભગવાનમાં લાગી જાય છે. મનને લગાવવું નથી પડતું. પછી ખાતા-પીતાં, ઉઠાતાં-બેસતાં, ચાલતાં-ફરતાં, સૂતાં-જાગતાં વગેરે બધી કિયાઓમાં મન ભગવાનનું જ સ્મરણ ચિંતન કરે છે. અને ભગવાન સાથે જ સંલગ્ન રહે છે. જે કેવળ ભગવાનના જ થઈ જાય છે. જેનું પોતાનું વ્યક્તિગત કાંઈ રહેતું નથી. તેની સાધના, ભજન, જપ, કીર્તન, શ્રવણ, મનન વગેરે બધી જ શારીરિક કિયાઓ અને ખેતી, વેપાર, નોકરી, વગેરે જીવિકા સંબંધી કિયાઓ પણ ભક્તિ બની જાય છે. (કમશાઃ) જ્યાદી પ્રગટ પુરુષોત્તમ.

ચોપડા ઉથામે સોનું નીકળે તેમ વધુ વખત વાંચતા વધું નવું સમજાય છે.

ઈજ્યાર્થ વિશે ચિંતન

તેખક :- શ્રી વિકમભાઈ વિરસીંગભાઈ રાઠવા (ભીલપુર)

સદ્. નિષ્ઠુળાનંદ સ્વામી એ ચોસઠ પદીમાં ગાયું છે.

જેમ કઢાયામાં કણ ઉછને છે,
ઉંચા નીચા અંન જવાને રૈ,
તેમ જો તન ધારી બને છે,
સ્વર્ગ, મૃત્યુ ને પાતાને રૈ.

ત્રણોય લોકની અંદર જુવો દુઃખી છે. ત્રિવિધ તાપથી. આ ત્રિવિધ તાપ એટલે આધી ભૌતિક આધિ ટૈવિક અને આધ્યાત્મિક

* આધી ભૌતિક દુઃખ એટલે : ભૂત - પ્રાણી માત્ર તરફથી આવતું દુઃખ. માનવે લીધેલો માનવનો ભોગ. દિકરા-દિકરી-મિત્ર-સગાંવહાલા તરફથી આવતી મુસીબતો તે પણ આ પ્રકારનું જ દુઃખ છે.

* આધી ટૈવિક દુઃખ એટલે : અતિવૃદ્ધિ - અનાવૃદ્ધિ રોગચાળો - આ બધા દુઃખ પણ માનવ આજે ભોગવી રહ્યો છે.

* આધ્યાત્મિક દુઃખ એટલે : સ્વભાવનું દુઃખ, મનનું દુઃખ, આગનના બે દુઃખોથી ઘણાખરાં બચી શકે. પણ આધ્યાત્મિક દુઃખોથી તો જીવ પ્રાણી માત્ર બચી શકે એમ નથી. નથી ને નથી.

* અનંત જન્મોથી જીવ સાથે જકડાયેલા સ્વભાવો કામ, કોધ, લોભ, માન આદિકના કારણે જીવને કયારેય અખંડ શાશ્વત સુખની પ્રાપ્તિ થતી નથી. આવા દુઃખદારી અનેક સ્વભાવો માનો માન માંથી ઉદ્ભવતો એક સ્વભાવ એટલે ઈજ્યાર્થ.

ઈજ્યાર્થ એટલે શું ?

પોતાથી વિશેખ અન્યનો ઉત્કર્ષ કે પ્રગતિ જોઈને અંતરમાં ઉપડતી અસહ્ય બળતરાં સામી વ્યક્તિ નો વિકાસ દેખી ન શકવાથી પેટમાં રેડાતું ગરમા ગરમ તેલ એટલે ઈજ્યાર્થ.

હરિકાઈના આ જમાનામાં કોઈ વ્યક્તિ બાકી નહીં રહેતી હોય કે જે આવી બળતરાથી ન પીડાતી હોય ખાસ કરીને પોતાના સમકક્ષ અને બરોબરીયા સાથે ખુબ જ સહેલાઈથી આ ઈજ્યાર્થભાવ પ્રગટ થઈ જતો હોય છે.

દણ્ણાંત : એક મોટું ગામ તેનો દરબાર અચાનક મૃત્યુ પાયો. એટલે તેની મરણોત્તર કિયા કરવા માટે તેના દીકરાએ એક બ્રાહ્મણ માયાશંકરને તેડાવ્યો. તે બ્રાહ્મણે બધી વિધિ ખુબ સારી રીતે કરી. દરબારના

દીકરાએ સરવણીની અંદર દરબારને પંસદ હતી તે બધી જ વસ્તુઓ મુકી. અને વિધિ બાદ બધી વસ્તુઓ બ્રાહ્મણને અપેણા કરી દીધી. પણ બ્રાહ્મણને દરબારના ઘોડામાં મન ચોંટી ગયું હતું. તે ઘોડો ગમે તેમ કરીને પ્રાપ્ત થાય તેવો ઉપાય વિચારવા લાગ્યો.

ઘોડા દિવસ બાદ માયા શંકર દરબારને ઘેર ગયો અને તેના દીકરાને બોલાવીને કહ્યું ‘મને કાલે રાત્રે સ્વપ્ન આવ્યું સ્વપ્નમાં મેં જોયું કે દરબાર સ્વર્ગમાં બહુ જ સુખી છે. સરવણીની બધી જ વસ્તુ જે મને આપી હતી તે મેં તેમને સ્વર્ગમાં પહોંચાડી દીધી છે. પણ તેમને સ્વર્ગમાં ફરવા માટે કોઈ સુવિધા નથી.જો આ ઘોડો મોકલાવો તો તેમને ફરવા જવામાં કોઈ તકલીફ નહિ થાય. દીકરાને તો બ્રાહ્મણ પર પુરો વિશ્વાસ હતો એટલે દીકરાએ ઘોડો બ્રાહ્મણને અપેણા કરી દીધો. હવે તો બ્રાહ્મણને રોજ પોતે જ ઘોડા પર નેસિને ફરવા નીકળે. તેની આવી ચાલાકી જોઈને પાડોશી બ્રાહ્મણ ગિરિજા શંકરથી રહેવાયું નહિ તેણો તપાસ કરી તો ખબર પડી કે દરબારના દીકરા ને ઉંઘુ ભરમાવીને માયાશંકર આવા જલસા કરે છે. તેના આ જલસાના દિવસો પર પૂર્ણવિરામ મુકવા માટે ઈજ્યાર્થ ગિરિજાશંકર દરબારના દીકરાને જઈને કહ્યું ‘મને કાલે સ્વપ્ન આવ્યું તેમાં તારા પિતાનાં દર્શન થયાં પણ પોતે રડતા હતા. કારણ, તેમને પેટમાં બહુદુખતું હતું. તેથી મને કહેતાં હતા કે મને પેટમાં ડામ દી તો આ દરદ મટે. આટલું કહીને ગિરિજાશંકર પોતાના ઘેર જતા રહ્યાં. આ બાજુ દરબારનો દિકરો દીડતો દીડતો માયાશંકર પાસે આવ્યો અને બધી વાત વિગતે કરી. તેની આ વાત સાંભળીને માયાશંકરના હોશ કોશ ઉડી ગયા. કારણ કે દરબારની સરવણીની બધી વસ્તુઓ અને ઘોડો સ્વર્ગમાં તેના મારફતે જ ગયા હતા તો ડામ પણ તેના મારફતે જ દરબારને સ્વર્ગમાં મળે ને ?

માયાશંકર આના કાની કરવા લાગ્યો. પણ દરબારના દીકરાએ બ્રાહ્મણને મજબુતાઈથી પકડ્યો અને પરાણે ઘસડીને લુછારને ત્યાં લઈ જઈને ડામ દિદ્ધો.

માયાશંકરને ઘોડા પર ફરતો જોઈ ગિરિજાશંકરની ઉંઘ ઉડી ગઈ હતી અને જયારે માયાશંકર ને ડામ દીધો ત્યારે ગિરિજાશંકરને ગાઢ નિદ્રા આવી. આનું નામ જ ઈજ્યાર્થ.

* બીજાનો ઉત્કર્ષ ન ખરી શકાય. અરે ! બીજાની કયાં

વાત છે ? સગા ભાઈનો પણ ઉત્કર્ષ ખમી નથી શકતો જો આવી ઈર્ધ્યાની જવાનાથી બળતા હોઈએ તો !

* શ્રીજી મહારાજે શિક્ષાપત્રીના ચોથા જ્લોકમાં લખ્યું :

ગૃહસ્થાક્ષ્મ મયારામ - ભડુધા ચે મહાશ્રચા:

(અમારા આન્ત્રિત જે મયારામ ભડુ આદિક ગૃહસ્થ સત્સંગી...)

બસ મયારામ ભડુનું નામ શિક્ષાપત્રીમાં લખાયું. એટલે નિર્વિકલ્પાનંદે અને હરિહર્યાનંદે દીનાનાથ ભડુની કાન ભંભેરણી કરી. જોયું ? તમે વિદ્વાન, આખું ભાગવત તમને મોઢે.... છતાં તમારું નામ શ્રીજી મહારાજે ન લખ્યું મયારામ ભડુનું લખ્યું. આ શંદો દીનાનાથ ભડુના હૈયામાં સૌંસરા ઊતરી ગયા પરિણામે મયારામ ભડુનો તો અભાવ આવ્યો પરંતુ શ્રીજી મહારાજ નો પણ આવ્યો.

* ઈર્ધ્યા એવી બુરી ચીજ છે ને કે જેના પ્રત્યે અદેખાઈ હોય તેનું અહીંત કરવા માટે ઘણીવાર બીજાએ પણ સહન કર્યાં પડતું હોય છે. માણસ જ્યારે આવા ઈર્ધ્યા ભાવથી પૌઠાતો હોય છે. ત્યારે તેને સાર-અસારના વિવેક રહેતો નથી.

* દુર્યોધન દિવસે ને દિવસે દુબળો થતો જતો હતો ઘણા બધા ઉપચાર કરાવ્યા છતાં કોઈ ફેર પડ્યો નહીં. બહુ તપાસ કરતાં તેની બિમારીનું કારણ જાણવા મળ્યું કે “ચુદિષ્ઠિર રોજ હજારો બ્રાહ્મણોને દાન આપે છે તોથી બ્રાહ્મણો ચુદિષ્ઠિની જય બોલાયે છે. તે હું જોઈ શકતો નથી.”

રાજ મહેલના સુખડાં બોગવતો માણસ પણ દુઃખી, ઈર્ધ્યાના સ્વભાવથી તો આજુબાજુનું વાતાવરણ સારું હોય છતાં ઈર્ધ્યાવાળો સુખી રહી શકતો નથી.

* વચનામૃત સારંગપુર - ૮ માં શ્રીજી મહારાજ જણાવે છે ‘પોતાથી જે મોટા હોય તોપણ તેનું જ્યારે સન્માન થાય ત્યારે તેને દેખી શક નહીં એવો જેનો સ્વભાવ હોય તેને એમ જાણાયું જો આને હૈયામાં ઈર્ધ્યા છે.’

એજ વચનામૃતમાં મહારાજ આગળ વાત કરતાં જણાવે ‘થથાથી ઈર્ધ્યાવાળો જે હોય તે તો કોઈની મોટાઈને દેખી શકે નહિં’

આવી વૃત્તિવાળા માણસના મનમાં એમ જ રહ્યા કરે કે હું બલે આગળ ન વધુ પણ બીજો કોઈ માણસ આગળ વધાવો જોઈએ નહિં.

* એક રાજ હતો બધા જ પ્રકારે સુખી. પોતાના વારસ તરીકે નવા રાજાની પસંદગી માટે પ્રધાને રાજાને કહ્યું : તમારા મહેલની અટારીએથી તમારે એક કબુતરનું પીંછુ નીચે નાખવાનું આ પીંછુ નીચે ઉભેલા પ્રજાજનોમાંથી જેના માથા પર પડે તે નવો રાજા. રાજાને આ વિચાર ગમી ગયો. આખા રાજ્યમાં રાજાએ ફેંદો પીઠાવ્યો.

નક્કી કરેલા દિવસે રાજાએ મહેલના ત્રીજા માળની અટારીએથી કબુતરનું પીંછુ નીચે નાખ્યું. અને પોતાના સિંહાસન પર બેસી ગયો અને નવા રાજાની રાહ જોવા લાગ્યો. એક મિનીટ થઈ બે થઈ ત્રણ થઈ રાજાની દેતજારી વધતી ચાલી જોત જોતામાં ૧૦ મિનીટ થઈ પણ નીચેથી કોઈ ઉપર આવ્યું નહીં. રાજાએ તપાસ કરાવી કે ખરેખર શું બન્યું છે. તપાસ કરતાં ખબર પડી કે પીંછુ કોઈના માથા પર નહીં અને નીચે વાડમાં પડ્યું હતું. શાથી ? તો પીંછુ કોઈના માથા પર પડવા જાય કે તરત જ આજુ બાજુ વાળા પીંછાને કુંક મારે.

મારા માથા પર બલે ન પડે પણ તેના માથા પર પણ ન પડવું જોઈએ. આ છે થથાથી ઈર્ધ્યા કોઈનો પણ ઉત્કર્ષ ખમી ન શકાય. કોઈ આગળ વધનો હોય તેના ટાંટીયા ખેંચીને તેને હેઠો પાડવો તે.

* એક ભાઈને ત્યાં કીજ આવે તે રોજ હંકુ પાણી પીવે અને બળતરા બીજા ભાઈને થાય. આવી ઈર્ધ્યાથી માણસ મનમાં ધુઘવાચા કરે બેચેન રહે અને ન રહેવાચ તો પોતાની વાણી દ્વારા વ્યક્ત કરી દે છે.

* ભગવાનને આ કુસ્વભાવ નથી ગમતો એટલે ભગવાન ને રાજુ કરવા માટે આપણે આ સ્વભાવનો ત્યાગ કરવો જોઈએ.

* શ્રીજી મહારાજે ગ.પ્ર.૩૭ માં વચનામૃતમાં કહ્યું છે : કોઈદી, ઈર્ધ્યાવાળો, કપટી અને માની આ ચાર પ્રકારના હરિભક્ત સાથે અમારે બને નહીં તો મહારાજને જેની સાથે ન બને તેના પર મહારાજનો રાજુપો કેવી રીતે થાય ? માટે મહારાજનો રાજુપો લેવા સારું પણ આ સ્વભાવનો ત્યાગ કરવો પડે.

* અંતમાં ત્રિવિદ્ય તાપમાંનો આ એક ઈર્ધ્યા સ્વભાવથી અનંત જીવો અશાંત બન્યા છે. બની રહ્યા છે. તો તેમાંથી કેવી રીતે મુક્ત થવું ? આવા ત્રિવિદ્ય તાપમાં તપતાં આપણને કોણ ઉગારે ?

“બળતો ઝળતો આત્માસંત સરોવર જાય,
સત્સંગ રૂપી લહેર થી તરત ટાઢો થાય.”

સાચા (પ્રગટ ભગવાનના) સંતોના સમાગમથી જ આપણી અનંત જન્મોની તપતી ધરા ટાઢી થાય. આવા, અનેક કુસ્વભાવોને ટાળવા માટે સંતોનો સમાગમ અનિવાર્ય છે. અંતમાં મહારાજ (અક્ષરાતીત પ્રગટ પુરુષોત્તમ શ્રી ડાખ્યાભાઈ મહારાજ) ને પ્રાર્થના કરીએ કે સત્સંગ કે વ્યવહારમાં આ ઈર્ધ્યા કયારેય બાળે નહીં અને આપણે ન ગમે એવા સ્વભાવોને ટાળવા માટે અમને સદ્બુદ્ધિ અને બળ પુરુષાજી. અને નિર્ભળ-પવિત્ર જીવન જીવી આપણો રાજુપો પ્રામ કરી અક્ષરધામના અધિકારી બનીએ એ જ પ્રાર્થના....

કર્મથી રહિત થાય એનો અર્થ મન સ્થિર થાય એ જ છે.

શ્રી ડાખાભાઈ મહારાજનું પ્રાગાટ્ય - ટ્રુંક નોંધ

લેખક:- શિ. બૂમિકા વિકમસિંહ રાઠવા (ખેડા)

અક્ષરાતીત પુરુષોત્તમ શ્રી નારાયણ મુનિ ભગવાનને અંતર્દર્થાન થયે પંદર દિવસ થવા આવ્યા. પ્રેમી ભક્તો અસહ્ય શોકથી જુરતા હતા. તેમને શાંતિ રહે એ હેતુથી સત્તસંગના મોટેરા ભક્તોએ ક્રિસામાહિક પૂર્ણાહૃતિ દિન ચોજ્યો. તે નિમિતે સત્તસંગના બધા જ ભક્તો શ્રી નારાયણ કુંજમાં ભેગા થયા. પ્રભુશ્રીએ એક હરિ ભક્તમાં પ્રવેશ કર્યો અને કહ્યું “સૂર્ય ઊગશે તે ઢાંકથી રહેશે નહીં.” આજથી પંદર દિવસમાં ખબર પડશે. પછી તો બીજા દિવસથી જ પરચા દેખાવા શરી થયા. નારાયણ કુંજમાં - વલ્લભમાદને દિવ્ય દેહે મુનિ મહારાજ આવ્યા અને કહ્યું કે હું સરસપુરવાળા ડાખાભાઈમાં રહ્યો છું. તેમના ભાઈ પસાભાઈને મીલમાં નામું લખતા એક તાર વૃત્તિ થતાં શ્રી ડાખાભાઈ અને નારાયણ મુની જરકશી વળ્ણો પહોરેલા બંને કુંજમાં મંદિરમાં મેડા ઉપર રાસ રમતા દેખાયા.

બારોજાવાળા છોટાકાકાને તો જ્યારે મુનિમહારાજ પોષ વદ ૪ ને શનિવારે અંતર્દર્થાન થયા. તે રવિવારે પરોઢીયે જ મુનિમહારાજ જઈને કહ્યું, ‘જે હવે હું, સરસપુરવાળા ડાખાભાઈમાં રહ્યો છું.’

માસિયાના બે દિવસ અગાઉ શ્રી ઝપાળીને, બચુભાઈ તથા કપિલાને ત્રણો મળી વાત કરવા લાગ્યા કે બધાને પરચા થાય છે પણ આપણાને કેમ નહિ ? પછી શાસ્ત્રના જ્ઞાન પ્રમાણે તેમણે હરાવ કર્યો જે આજે શ્રી ડાખાભાઈ આવે એટલે તેમને પ્રગટ પ્રભુ માનીને જ શ્રક્ષાએ સહિત દર્શન કરવું અને ઝપાળીને સમાધિમાં દેખાય તો સાચું માનવું. સાંજે શ્રી ડાખાભાઈ આવ્યા અને ભજન રમજટ શરી કર્યું. અને તેમાં સાચે જ ઝપાળીને સમાધિ થઈ. તેજમાં મુનિમહારાજ અને પછી શ્રી ડાખાભાઈ મહારાજ દેખાયા. તે સિવાય એક નજરે પ્રભુશ્રી સામુ જોવાથી પ્રભુશ્રીનું તેજોમય રૂપ તો બચુભાઈ, હરીને, કપિલાને, પૂજાકાકા, પસાકાકા વિગેરે ઘણાને દેખાયું છે.

આવી રીતે પ્રભુશ્રીએ જે પંદર દિવસની મુદ્દત આપેલી તે મુદ્દતની અંદર હેર હેર પરચા થવા લાગ્યા. છેવટે કુંજમાં મુનિમહારાજના માસિયા નિમિતે રવિવાર

તા. ૨૨-૨-૧૯૮૪ના રોજ ભજન રાખવામાં આવ્યું હતું. શનિવાર સાંજના જ બધા હરિભક્તો આસપાસથી ભેગા થવા લાગ્યા. હવે તો શ્રી ડાખાભાઈ પ્રત્યે બધાને સહેજે જ આકર્ષણી થતું અને તેમના સામું જોવાનું મન થાતું.

બીજે દિવસે રવિવારે બપોરેના ૧૨.૦૦ વાગ્યાથી ભજન શરી થયું. આજનું ભજન જ જુદુ હતું. નવો રંગ બધામાં આવી ગયો હતો. સત્તસંગનું વાતાવરણ આજે ઘણા સમયને અંતે ફરીથી મહેકી ઊભ્યું. શ્રી ડાખાભાઈ ભજન મંડળીની વચ્ચે જ લાઇનમાં બેઠા હતા. ભજન બરાબર જામ્યું. એક પછી એક ચઢતા શરૂના ભજનો ગવાવા લાગ્યા. કેટલાક વખતની અદશ્ય બનેલી સમાધિઓ એક પછી એક ફરી થવા લાગી. મોટી પોળવાળા દિવાળીને, હરિબેન, સરસપુરવાળા માભી, ધનલક્ષ્મીનેનની દિકરી, રૂપાળી બા, નારણભાઈ શેઠ, કેટલાચ હરિભક્તોને સમાધિઓ થઈ. બધા જ શ્રી ડાખાભાઈ તરફ ખેંચાવા લાગ્યા. ત્રણ કલાક પછી ભજન શરીત થયું. સમાધિવાળા જેમ જેમ જાગવા લાગ્યા તેમ તેમ કહેવા લાગ્યા કે પ્રગટ પ્રભુ શ્રી ડાખાભાઈનામાં જ છે તેથી બધાને દઢ થયું.

પ્રભુજુએ નવા મુમુક્ષુ જીવોનો પ્રભુમય બનાવા માટે પોતાના વતન બાકરોલ પણ, ગામને ભાગોને નવું ટાવરવાળાનું મંદિર “પુરુષોત્તમ નિવાસ” બનાવ્યું. તમામ પ્રકારની સુખ સગવડ પોતાના ભક્તજનોને મળે તે પ્રમાણે વ્યવસ્થા કરી.

હાલ પણ બાકરોલ શ્રી પુરુષોત્તમ નિવાસમાં સમૈયા ચાલુ જ છે. તેમજ અમદાવાદ તથા ભાડરણ પણ સમૈયા ચાલુ જ છે. ભક્તો સમૈયામાં આવે છે, આનંદ કરે છે અને ભક્તિરૂપી ભાથું ભરી પાછા સ્વઘેર વિદાય થાય છે. ભાથું વાગોળી આનંદ કિલ્લોલ કરે છે. ભાથું પતવા આવે ત્યાં વળી સમૈયો આવે. ભાથું લઈ જાય વાગોળે આવે અને જાય એમ અવિરત ધારા ચાલુ જ રહે છે.

“જય શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ”

કેવળ પ્રભુની જ ઈરદા રહે એજ બલીયો.

આપણા ઘરને એક ધામ બનાવીએ

સંકલનકર્તા : - શ્રી ભગવાનભાઈ છગનલાલ પ્રજાપતિ (વડનગર)

આપણો દેહ એક ધામ છે. આપણે ધારીએ તો આપણા પોતાના ઘરને ધામ બનાવી શકીએ. ઘરમાં કોઈ ભૌતિક સુવિધાની જરૂર નથી. ફરનીચર વસાવવાની જરૂર નથી. એક પણ પૈસો ખર્ચ કરવાની જરૂર નથી. જ્યાં નદી વહેતી હોય એને ધામ કહેવાય. મારે નદી ઘરમાં વહેતી કરવી નથી. પણ મારે નદીનો અર્થ એ કરવો છે કે જે ઘરમાં પરસેવો વહેતો હોય, થોડા પણ પ્રમાણી ન હોય એવા જે ઘરમાં પુરુષાર્થ થાય છે એ ઘર સામાન્ય ઘર નથી પણ પરમધામ છે. - પુરુષાર્થ જ કેવળ જીવનનું અંતિમ ચરણ નથી. પુરુષાર્થ રૂપી નદીની સાથે સાથે આંખોમાં ભાવનું પાણી વહેવું જોઈએ. ઘરના દરેક સમ્બન્ધની સાથે પ્રેમ કરતા, એકબીજા પ્રત્યે સમર્પણ કરતાં કરતાં આપણી આંખો ભરાઈ આવે તો આપણે કોઈને પૂછવાની જ જરૂર નથી. સ્વયં માની લેવાનું કે મારું ઘર એક ધામ છે.

જે ઘરમાં દીકરો બાપની આજ્ઞાનું પાલન કરે. બાપની મર્યાદા રાખે તેમજ સામે પણે બાપ પણ પોતાના દીકરા ઉપર નિત્ય પ્રસન્ન રહીને પ્રેમ વરસાવે એ ઘર મોટું ધામ છે. એવી રીતે દરેક ઘરમાં સાસુ અને વહુ, માદીકરીની જેમ રહે એ ઘર ધામ છે. સાસુ વહુમાં માદીકરીનો ભાવ જાગે એ ઘર તીર્થ સમાન છે. મારી તો દરેક પરિવારને પ્રાર્થના છે કે ઘરને તીર્થ બનાવો. એકબીજાની વાતને સમજવાનો પ્રચાસ કરો. જો એકબીજાની વાતને સમજણ થઈ જઈશું તો આપણા ઘરને અવશ્ય ધામ બનાવી શકીશું.

જે ઘરમાં પોતાના ધર્મનું શાસ્ત્ર હુશે, તેનું નિત્ય વાંચન હુશે, એ પરિવાર ધામ છે. તમે જે ધર્મને માનતા હો તે ધર્મના શાસ્ત્રો ઘરમાં હોવા જરૂરી છે. આ શ્રદ્ધાનો વિષય છે. જીવનમાં ગમે ત્યારે સમર્શ્યા ઉલ્લિયાં થાય તો સૌ પ્રથમ શ્રદ્ધારી શાસ્ત્ર સાથે વાત કરો થોડી

કશો ઉપાય મરણિયાએ ન કરવો અને જો કરે તો બમણું ફળ થાય.

(31)

રાહત થશે. સદ્ગુરુ-સંત-મહંતો પણ શાસ્ત્રનો આધાર લઈ સમાજનું ઘડતર કરે છે. શાસ્ત્રનો આધાર લઈ તમારું જીવન મંગલમય બને તેવો ઉપદેશ આપે છે. ગુરુના વચનમાં વિશ્વાસ શ્રદ્ધા હોવી જરૂરી છે.

ગુરુ વિદેશ સાગર જગ જાના

ગુરુનો આશ્રય સમુદ્ર છે. જે ઘરમાં ગુરુના વચનોનું પાલન થતું હુશે એ ઘર પણ ધામ છે. ગુરુની સાથે ગૃહ શબ્દ લાગે ત્યારે એ કુટિયામાં રહેતા હોય તો પણ એ ધામનું સ્વરૂપ છે...છેલ્લે...

જે ઘરમાં નિત્ય અતિથિ, ગાય, શ્વાન, માતા-પિતા, પતિ અને બાળકો માટે ભોજન બનાવાતું હોય અને એ ભોજન બનાવવા માટે જે અનિન પ્રજજવલિત કરવામાં આવે અને પછી પ્રેમથી ભોજન બનાવી બધાને જમાડવામાં આવે એ ઘર પણ ધામ છે. કળિયુગમાં બને તો બીજા લોકોને ભોજન કરાવજો, જો આપણે આટલું કરતા થઈશું તો આપણને એક ધામના દર્શનનું ફળ પ્રાપ્ત થશે.

આપણા ઘરમાં સત્યનું વાતાવરણ હુશે તો પરિવારમાં અચ્યુક પ્રેમનું દર્શન થશે અને જ્યાં પ્રેમ હુશે ત્યાં પરમાત્મા અવશ્ય આવશે જ. માટે આપણે આપણા ઘરને એક ધામ બનાવીએ અને સર્વ સત્ય, પ્રેમ, કરુણાર્થી જીવન જીવીએ એવી ભગવાનના ચરણોમાં પ્રાર્થનાં...

શ્રી પ્રગટ ભગવાનના પરચા

લેખક:- શ્રીમતી પ્રવિણાબેન કનુભાઈ પટેલ (ભાદરણ)

પ્રવિણાબેન કનુભાઈ પટેલ (સર્વેચર)

દે. સરકાર વાડા સામે, કાનભાઈ બાપુની ખડકીમાં,
મુ.ભાદરણ.

જયશ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાનને આનંદ
ઉલ્લાસ સાથે પત્ર લખી જણાવું છું મારે એક બાબો છે.
બે બેની છે. ત્રણોચના મેરેજ થઈ ગયા છે. ત્રણોચને ઘરે
બાળકો છે પણ મારો બાબો ૧૯૯૭ની સાલમાં દસમા
ધોરણમાં ભણતો હતો ત્યારે આપણી આંખોમાં કુદરતી
અત્યારે જે પાણી ચણકે છે. તે ભણતો હતો ત્યારે
વાંચતો હતો અને આ આંખોનું કુદરતી પાણી ટપકવા
લાગેલું તો અમે આંખોના સ્પેશયાલીસ્ટ, આંખોના ત્રણા
ડૉક્ટરને બતાવેલું તો ડૉક્ટરે મને આંખોના ભશીનમાં
ચેક કરીને કહેલું કે બહેન તમારો બાબો આંધળો થશે.
પણ ભાદરણમાં રહેવા આચે પાંચ જ દિવસ થયેલા.
અમે ભાદરણની બાજુનું ગામ વાતલોડ છે ત્યાંના
વતની છીએ અને બસસ્ટેન્ડ નજીક રહેતા હતા. મારા
બાળકોને લઈને હું સમૈયાના દર્શન કરવા ગયેલી એટલે
મારા બાબા (સંદીપ) એ કહ્યું કે મમ્મી જો મને આંખોનું
આ પાણી પડતું બીલહુલ મટી જાય તો તું શું કરીશ. શ્રી
પુરુષોત્તમ ભગવાનના ભાદરણ સમૈયાના દર્શન કરવા
જુઝે. એટલે મેં હા પાડી અને પાંચ વર્ષ સમૈયાના
વરઘોડા વખતે પાણીની પરમ માંડીશ એવો દ્યેય
રાખ્યો. ભાદરણ તથા બાકરોલનો સમૈયો ભગવાનની
પ્રેરણાથી ભરીશ. આ પરચો થયા પછી તેની આંખોમાં
પાણી બંધ થઈ ગયું. થોડા દિવસે ડૉક્ટરને ત્યાં
બતાવવા લઈ ગયા એટલે ડૉક્ટરે મારી જોડે વાત કરી કે
બહેન તમારું નસીબ કે બાબો ટેખતો થઈ ગયો. તમને
કોઈ ભગવાનની બંધિસ મળી હો બહેન હું રીપોર્ટ ખોટા
ના કરું. મે કહ્યું ડૉક્ટર સાહેબ, કંઈ વાંધો નહી મટી ગયું.
એ રીપોર્ટ જાણી મને ઘણો આનંદ થયો ત્યારથી જ હું
બાકરોલ અને ભાદરણના સમૈયામાં વર્ધમાં બે વાર તો
આપું જ છું. સમયનો અભાવ હોય તો દર્શન કરીને
નીકળી જાઉં છું. જે કામ ડૉક્ટર ના કરી શકે તે કામ શ્રી
પ્રગટ પુરુષોત્તમ ભગવાન કરે છે. પુરુષોત્તમ ભગવાન
સર્વત્રના ભલામાં મારું ભલું કરજો. ભુલચુક લખાઈ ગયું
હોય તો માફ.

બસ એજ.

મારા બાબાનું નામ : સંદીપ કનુભાઈ પટેલ છે. હાલ
ચુગાના આફિકામાં છે. તેને બે બાળકો છે એક બેબી
નામ - કીસા, એક બાબો નામ-કીર્તન રાજેલું છે.

પ્રવિણાબેન મો. ૯૮૯૮૪ ૩૧૫૫૬

ઘર (૦૨૫૬૯) ૨૮૮૭૦૦

કનુભાઈ મો. ૯૮૯૮૪૨૦૮૩૭

જય પ્રગટ પુરુષોત્તમ સદાય માનવીને સહારે જઈ
અપરમપાર પરચા આપો એવા તમને મારા લાખ લાખ
વંદન....

(બાકરોલમાં રાજેલ સૂચન પેટીમાંથી મળેલ પરચાના
પત્રમાંથી)

મહારાજનો મહિમા

મહારાજ કહે અમારી ઉત્પત્તિ સ્થિતિ અને
પ્રતયુદ્ધ લીલા વિચારે તો મહિમા સમજાય. એમાં
તો એ સમજવાનું છે જે કર્તા એક મહારાજ જ છે. એ
વિના બીજો કોઈ નથી. ઈયાળમાંથી ભમરી થઈ તે
કાંઈ ભમરી ઈયાળ કરતી નથી પણ કરનાર કરે છે.
એકવાર વાયુ, અભિન, વરુણ આઈ દેવને મહારાજે
કહ્યું જે તમારું કામ શું ? તો વાયુ કહે ઉડાડીએ.
અભિન કહે બાળીએ, વરુણ કહે પલાણીએ-આમ
કરીએ તેમ છીએ. પછી મહારાજ કહે ત્યો આ
આકડાનું તુર છે તેને ઉડાડો, બાળો, પલાણો પણ
કોઈ ઉડાડી, બાળી કે પલાણી શક્યા નહિ અને
સભામાં ભોંઠા પક્ચા. અને નિર્માની થયા. આવી
રીતે મહારાજ પાસે બીજા કોઈ પોતાનું ધાર્યું કરી
શકે જ નહિ. આવી સમજાણ આયે તેને ધાટ સંકલ્પ
ટળી જાય અને મહિમા સમજાય. ભગવાનને રાત
દિવસ નહિ, મારું તારું નહિ, સુખ-દુઃખ નહિ, કયાંચ
ન હોય તેમ નહિ. તેમજ એમના મુક્ત પણ સર્વત્ર
એ મૂર્તિને બાળે. મહારાજ કર્તા અને મુક્ત અકર્તા
એમ સમજાય ત્યારે સ્વામી સેવક ભાવ સિદ્ધ થાય.

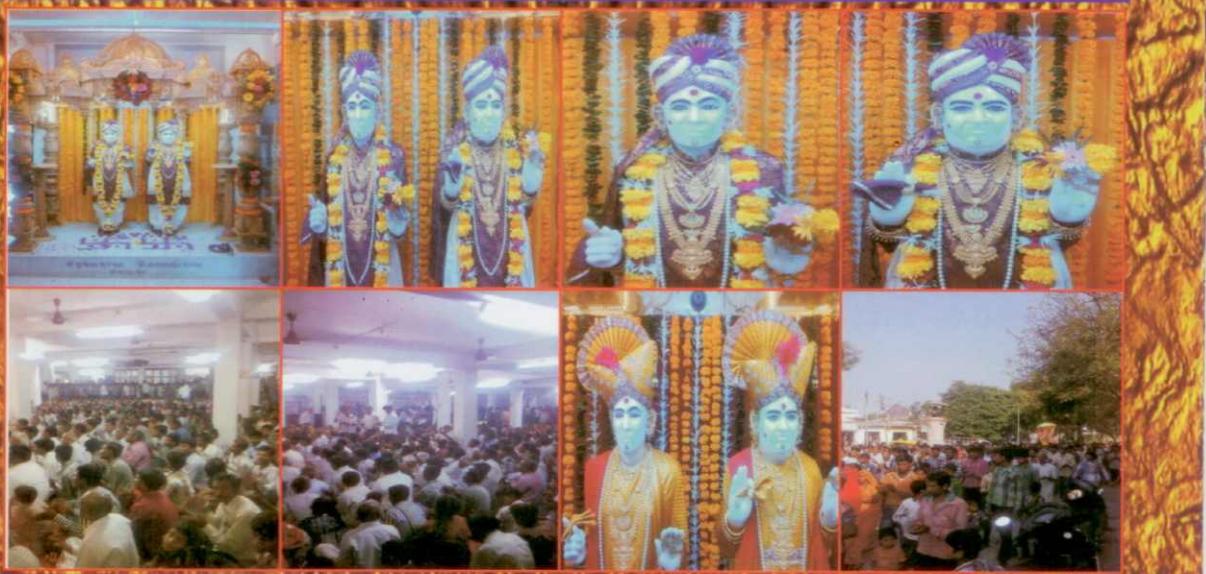
-ચિ. નેહા વિકમસિંહ રાઠવા(ખેડા)

(32)

વાસના રહે તો પણ ઓટા પુરુષ ઘક્કો મારીને અક્ષરધામમાં લઈ જશો.

તા. ૨૮-૮-૨૦૧૩ બાકરોલ મંદિરમાં ઉજવાયેલ ભવ્ય જન્માષ્ટમી ઉત્સવ

તા. ૧૮/૧૯-૯-૨૦૧૩ ભાદરણા મંદિરમાં ઉજવાયેલ ભાદરવા સુદ ચૌદશા/પૂનમનો સમૈયો

ચાલો બીલપુર ધામ...

॥ શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ નમો નમ: ॥

પદારો બીલપુર ધામ...

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ (સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય) ભાદરણ, બાકરોલ સંસ્થા
અક્ષારાતીત શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ બગવાનની પ્રસંગનાથી

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ બગવાનની દિવ્ય પ્રતિભા પ્રાણ પ્રતિજ્ઞા મહોત્સવ

સંવત ૨૦૭૦ના માગશર સુદ

ત્રીજ/ચોથને ગુરુવાર તથા શુક્રવાર

તા: ૦૫-૧૨-૨૦૧૩

તા: ૦૬-૧૨-૨૦૧૩

વાસ્તુપૂજન તથા શ્રી પુરુષોત્તમ યજા
કથા-સત્સંગ, કીર્તન-આરાધના

ભજ્ય શોભાયાત્રા
મુખ્ય પ્રતિમા પ્રાણ પ્રતિજ્ઞા વિવિ
કથા-સત્સંગ, કીર્તન આરાધના

શુભસ્થળ

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ મંદિર
મુ. પો. બીલપુર, તા. જી. છોટાઉંડેપુર

નિમંત્રક:

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ
બીલપુર ધામ સત્સંગ મંડળ.

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ સત્સંગ મંડળ - બીલપુરના સર્વને જ્યશ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ....

ચાલો ખડકવાડા ધામ.....

પદારો ખડકવાડા ધામ.....

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ બગવાનનો અનન્ય આશરો અને વિશેષ પ્રસંગના મેળવવા સારું દ્રિદિવસીય
તા. ૨૮-૧૨-૨૦૧૩ને શનિવાર તથા તા. ૨૯-૧૨-૨૦૧૩ને રવિવાર
(સંવત ૨૦૭૦ના ખાગશર વઢ અગિયારસ અને બાસુ ક્ષમય : સવારે ૮-૦૦ થી શાત્રે ૧૨.૩૦ સુધી)

શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ સત્સંગ શિલ્પિર - કુ

અખંડ શ્રી વચનામૃત, શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની વાતો, શ્રી પુરુષોત્તમ વિજ્ઞાનામૃત, શ્રી પુરુષોત્તમનારાયણ અવતારી
જે સ્વયં મૂર્તિ તેના અસાધારણ લક્ષ્ણાં, શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ સંસ્થાની વિશેષતાઓ, શ્રી ગૌપાળાનંદ સ્વામીની વાતો,
શ્રી નિષ્કુળાનંદ કાવ્ય, શ્રી પુરુષોત્તમ લીલા સાગર, શ્રી પુરુષોત્તમ વાનામૃત વગેરે શાસ્ત્રોનું વાંચન અને નિરૂપણ કરવામાં આવશે.

સ્થળ : શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમનારાયણ મંદિર, મુ. ખડકવાડા, પો. ખડકાડ, તા. જી. છોટાઉંડેપુર.

આયોજક : શ્રી પ્રગટ પુરુષોત્તમ યુવા સેવા મંડળ - ભાદરણ, બાકરોલ સંસ્થાના જ્યશ્રી પુરુષોત્તમ

સંપર્ક : ૦૯૬૦૧૬૬૨૦૬૪, ૦૯૭૨૭૫૮૦૧૨૭, ૦૯૫૭૪૩૯૮૧૯, ૦૯૪૨૭૦૬૩૨૭૧

If undelivered please return to :

From :

Shri Dahyabhai Maharaj Mandir Trust

Shri Pragat Purushottam Mandir

Shri Purushottam Nivas (Tower),

At & Post : BAKROL,

Ta. & Dist. Anand - 388 315,

Gujarat, India.

Mobile : 91 - 94270 63271

Website : www.pragatpurushottam.org

E-mail : pragatpurushottambakrol@yahoo.co.in

Printed Matter

BOOK - POST

To,

Printers : Perfect Graphics, Juna Rasta, Anand. Ph. (02692) 251937